

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΤΟΣ 32ον

ΜΑ·Ι·ΟΣ 1969

ΑΡΙΘ. 301

ΤΟ ΒΑΣΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

«Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἐνοικεῖται ἐν ὑμῖν πλουσίως» (Κολ. γ' 16).

Ἁγία Γραφή! Τὸ ἀρχαιότατον, τὸ πολυτιμώτατον καὶ τὸ περισσώτερον γνωστόν βιβλίον. Ἔργον τοῦ Θεοῦ διὰ χειρῶν ἀνθρώπων. Κανένα ἄλλο βιβλίον δὲν ἔχει σημειώσει μέχρι σήμερον, καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ σημειώσῃ οὐδέ εἰς τὸ μέλλον, τόσον μεγάλην κυκλοφορίαν καὶ εἰς τόσας γλώσσας· καὶ κανένα ἄλλο δὲν ἔχει προκαλέσει τόσον ἐνδιαφέρον ὅσον αὐτό. Κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς τὰ μέχρι σήμερον κυκλοφορήσαντα ἀντίτυπα ὑπερβαίνουν τὰ δύο δισεκατομμύρια, ἕκαστον δὲ ἔτος κυκλοφοροῦν περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια. Ἀπροσμέτρητος δὲ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων, ποῦ ἔχουν γραφῆ διὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Διὰ τὴν μοναδικότητα αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον προσέλαβε καὶ ὡς ὄνομά του τὴν λέξιν «Βίβλος», «Γραφή», «Ἁγία Γραφαί» (Ἰησοῦ Ναυῆ α' 8, Λουκ. γ' 4, Πράξ. ζ' 42, Ματθ. κα' 42, Μάρκ. ιθ' 10, ιε' 28, Ἰωάν. ζ' 38, Ρωμ. α' 2 κ. ἄ.). Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν Γραφή καὶ τὸ συναφές ρήμα γέγραπται, διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν Ἁγίαν Γραφήν ὡς τὸ θεόπνευστον βιβλίον, τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ συντεθὲν εἰς φωτισμὸν καὶ καθοδήγησιν τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Ἁγία Γραφή λέγεται καὶ Διαθήκη. Ἡ λέξις αὕτη σημαίνει γενικῶς τὴν γραπτὴν, τὴν ἰδιόχειρον ἢ ἐνώπιον συμ-

βολαιογράφου, ἐπὶ παρουσίᾳ ἀξιοπίστων μαρτύρων, δήλωσιν τῆς βουλήσεώς τινος περὶ τοῦ τρόπου διαθέσεως τῆς περιουσίας του. Σημαίνει ἀκόμη καὶ τὰς συμβουλὰς, τὰς ὑποθήκας μιᾶς προσωπικότητος πρὸς ζῶντας ἢ καὶ μεταγενεστέρους. Ἐκ τρίτου δὲ σημαίνει ἔγκυρον συμφωνίαν μεταξὺ δύο προσώπων (Γενέσ. κα' 27, 32. Α' Βασιλ. κγ' 18. Ἦσ. κη' 15 κ. ἄ.), Ἡ Ἁγία Γραφή ὀνομάζεται Διαθήκη, πρῶτον μὲν ὡς συμφωνία μεταξὺ τοῦ Θεοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀφ' ἑτέρου, καθ' ἣν ὁ μὲν Θεὸς ὑπέσχετο τὴν προστασίαν καὶ τὴν δωρεάν Του, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὸ θέλημά Του (Ἐξόδ. ιθ' 5, 6, κγ' 22, κδ' 7, 8. Δευτερον. ζ' 9, 12 κ. ἄ.). Δεύτερον ὡς διάθεσις ἀγαθῶν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους (Ἐξόδ. στ' 4. Κριτ. θ' 1 κ. ἄ.). Τρίτον καὶ κυριώτερον ὁ ὅρος Διαθήκη χρησιμοποιεῖται πρὸς ἔκφρασιν τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, τοῦ θείου θελήματος (Γενέσ. ιζ' 9, 10. Ἐξόδ. λδ' 27. Δευτερ. δ' 13, 14. Ψαλμ. μθ' 16. Ἦσ. νθ' 21. Πράξ. ζ' 8 κ. ἄ.). Ὁ Θεὸς δηλαδή ἐν τῇ ἀπειρῷ αὐτοῦ τελειότητι εἶναι ὁ μόνος ἀπόλυτος καὶ ἀπολύτως αὐθεντικὸς νομοθέτης, ὁ προβάλλων τὴν θείαν Του βουλήν ὡς νόμον ρυθμιστικὸν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως καὶ ἐξωτερικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ συγχρόνως ὁ ἐξαγγέλ-

λων τὸν καταλογισμόν, ὁ ὁποῖος διὰ μὲν τοὺς δικαίους εἶναι ἡ ἀμοιβή, διὰ δὲ τοὺς ἀμετανοήτους πονηροὺς ἡ τιμωρία (Ήσ. α' 19, 20. Ματθ. κε' 46. Ρωμ. β' 9-11 κ. ἀ.).

Ἡ Ἁγία Γραφή, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ὡς Διαθήκη, διαιρεῖται εἰς δύο μεγάλα μέρη: εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην τὴν περιλαμβάνουσαν τὰ θεόπνευστα πρὸ Χριστοῦ βιβλία τοῦ Μωϋσέως, τῶν Προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων θεοπνεύστων συγγραφέων, καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην τὴν περιλαμβάνουσαν τὰ θεόπνευστα ἔργα τῶν Ἀποστόλων ἀπὸ τοῦ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγελίου μέχρι καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ἀπὸ ἀπόψεως χρονικῆς διαρκείας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὠλοκληρώθησαν τὰ ἱερά κείμενα, παρατηροῦμεν ὅτι τὰ μὲν βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης συνεγράφησαν ἀπὸ τοῦ 15ου περίπου αἰῶνος μέχρι καὶ τοῦ 3ου πρὸ Χριστοῦ, τὰ δὲ τῆς Καινῆς ἐγράφησαν κατὰ τὸν πρῶτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα καὶ συγκεκριμένως εἰς διάστημα μικρότερον τῶν πενήκοντα ἐτῶν, πιθανῶς μεταξύ τοῦ 50 μέχρι καὶ τοῦ 90.

Δὲν θὰ εἴπωμεν τίποτε διὰ τὴν θεοπνευστιαν, τὴν ἀξιοπιστιαν καὶ τὸ κύρος τῆς Γραφῆς· οὔτε διὰ τὰς ὑψίστας ἀληθείας αὐτῆς τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸν Θεόν, τὸν ἠθικὸν νόμον, τὴν αἰωνιότητα, τὸν πνευματικὸν κόσμον, μάλιστα δὲ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ καταγωγὴν, τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμόν, τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ λύτρωσίν του κλπ. Οὔτε διὰ τὸ ἄλλο αὐτῆς περιεχόμενον, τὸ ἐπιστημονικόν, τὸ ἀρχαιολογικόν, τὸ ἱστορικόν, τὸ λαογραφικόν, τὸ τοπογραφικόν καὶ τὰ τόσα ἄλλα συναφῆ, οὔτε διὰ τὴν ἀφθαστον καλολογίαν καὶ λογοτεχνικὴν τῆς ἔκφρασιν ὅπως π.χ. φαίνεται εἰς Ἰὼβ λη' 4 κ.ἐ. ᾠσμα ᾠσμάτων β' 11-13. Ψαλ. α'-ρν'. Ἐξόδ. ιε' 1 κ.ἐ. Β' Πέτρ. β' 12-17. Ἰουδα 11-13 καὶ ἀκόμη περισσότερο εἰς τὰς παραβολὰς τοῦ Κυρίου, δι' αὐτὰς εἰδικώτερον θὰ ἤμποροῦσε νὰ λεχθῆ ὅτι εἶναι τὸ «εικονογραφημένον εὐαγγέλιον», τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ζωντανά-

νὴν ἐποπτεῖαν του καὶ ἐλκύει καὶ μορφώνει. Ἀπέραντος πινακοθήκη με λαμπροὺς πίνακας, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀποσπᾷ ὁ θεατὴς τὸ βλέμμα. Θεωρεῖ τὸν ἕνα καλύτερον ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἀχόρταστος ἐπανέρχεται πάντοτε πρὸς ὄλους, ὡς ἐάν διὰ πρῶτην φοράν τοὺς βλέπει. Ἐδῶ ὁ γεωργός, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν γλυκύτητα τῆς φθινοπωρινῆς ἡμέρας σκορπᾷ ἀπλόχερα τὸν σπόρον εἰς τὴν γῆν. Ἐκεῖ ὁ ποιμὴν ὁ καλός, μετ' ἔκδηλα τὰ σημεῖα τῆς ταλαιπωρίας ἀλλὰ καὶ τῆς χαρᾶς, ἐπαναφέρει εἰς τὴν μάνδραν τῶν ἐνενήκοντα ἐννέα τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον. Ἄλλοι ὁ φαρᾶς, γυρτὸς εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοιαρίου του καὶ μετὰ τὴν ἐλπίδα ζωγραφισμένην εἰς τὸ πρόσωπον, ρίχνει μετὰ τὰ νευρώδη ἡμίγυμνα χέρια του τὰ δίκτυα εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ καλόκαρδος κύριος, ποὺ πληρῶνει ἀξεσυνέριστα πλουσίως ὄλους τοὺς ἐργάτας τοῦ ἀμπελῶνός του. Ὁ νυμφίος, ποὺ ἐπανέρχεται νύκτα εἰς τὸν οἶκον καὶ περιστοιχίζεται ἀπὸ τὰς λαμπαδηφορούσας παρθένας. Ὁ πολυμέριμνος πλούσιος ποὺ κρημνίζει καὶ συνάγει ἀχόρταστα. Ὁ ἔξυπνος ἔμπορος, ποὺ διαπραγματεύεται τὴν ἀγορὰν τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου. Ἡ ἀνασκουμπωμένη ὀλοκάθαρη νοικοκυρά, ἡ ὁποία σκυμένη ἐπάνω εἰς τὴν σκάφην ζυμῶνει τὸ ψωμί τοῦ σπιτιοῦ τῆς. Ὁ καλὸς Σαμαρείτης, ὁ ὁποῖος περιποιεῖται μετὰ στοργὴν τὸν ἡμιθανῆ τραυματίαν, ἐνῶ κάπου ἐκεῖ γύρω σοβοῦν οἱ λησταί. Ὁ στοργικὸς πατήρ, ὁ ὁποῖος μετὰ δόλοαμπρον τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὴν χαρὰν ὑποδέχεται δακρυσμένον τὸν ἄσωτον καὶ χιλιοταλαιπωρημένον υἱόν του. Αὐτὰ καὶ ὅσα ἄλλα ζωγραφίζονται εἰς τὰς παραβολὰς, ἀποτελοῦν τὴν ἀφθαστον ποίησιν τῶν εὐαγγελίων, τὴν ἀσύλληπτον λογοτεχνικὴν δύναμιν τοῦ διδασκάλου, ποὺ συγκινεῖ τὴν καρδίαν, πείθει καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν νοῦν μετὰ τὴν ἀφαστον ὠραιότητα καὶ τὴν ἀκτινοβόλον ἀλήθειαν, ἡ ὁποία προβάλλει δι' αὐτῶν. Ὁρθότατα παρατηροῦν ὅτι, ὅπως τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου ἤμποροῦν νὰ θεωρη-

θοῦν παραβολαί, οὕτω καὶ αἱ παραβολαὶ ἤμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν θαύματα διὰ τὴν καλλοιογικήν των ὠραιότητα.

★ ★ ★

Πρέπει ὅμως νὰ ἐπιμείνωμεν κάπως περισσότερο εἰς τὴν ἀνάγκην, τὸ καθήκον καὶ τὸ συμφέρον διὰ τὴν μελέτην τῆς Ἀγ. Γραφῆς.

Εἶναι ἄξιον προσοχῆς ὅτι τὴν μελέτην τῆς Ἀγίας Γραφῆς συνιστᾷ ὁ Θεὸς ὄχι μόνον διὰ τοὺς μεγάλους ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ παιδιά. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ πληροφορία τοῦ ἀπ. Παύλου, ὅτι ὁ Τιμόθεος «ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερά γράμματα οἶδε τὰ δυνάμενα σοφίαι εἰς σωτηρίαν» (Β' Τιμοθ. γ' 15). «Ἀπὸ βρέφους», ἀπὸ τῆς πλέον δηλαδὴ τρυφερᾶς ἡλικίας ἐγαλουχήθη καὶ ἀνετράφη μὲ τὰ διδάγματα τῶν Γραφῶν. Πρὸς αὐτόν, νεαρὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἐφέσου, συνίστα ὁ Ἀπόστολος τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν κειμένων γράφων: «ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι» ἐπίμενε αὐτοῖς», καὶ «ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει» (Α' Τιμ. δ' 13-16).

Εἰς δὲ τὴν Παλαιάν Διαθήκην βλέπομεν ὅτι ἐντέλλονται παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ γονεῖς νὰ διηγοῦνται εἰς τὰ παιδιά των «τὰς αἰνήσεις Κυρίου, καὶ τὰς δυναστείας αὐτοῦ καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἃ ἐποίησεν, ὅπως ἂν γινῶ γενεὰ ἑτέρα, υἱοὶ οἱ τεχθησόμενοι, καὶ ἀναστήσονται καὶ ἀπαγγελοῦσιν αὐτὰ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν ἵνα θῶνται ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα αὐτῶν καὶ μὴ ἐπιλάθωνται τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἐκζητήσωσι» (Ψαλμ. οζ' 4-7). Οἱ δὲ γονεῖς ἔπρεπε νὰ διδάσκουν εἰς τὰ παιδιά των τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ, τὰ καταπληκτικὰ θαύματα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰδικώτερον τὴν παντοδύναμον ἐπέμβασίν Του εἰς σωτηρίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, μάλιστα δὲ τὰ συγκλονιστικὰ γεγονότα τῆς καθιερώσεως τοῦ Πάσχα, τῆς μεγάλης αὐτῆς ἑορτῆς. «Ἔσται, ἔαν λέγωσι πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν, τίς ἡ λατρεία αὕτη; (τοῦ Πάσχα) καὶ ἐρεῖτε αὐτοῖς· θυσία τὸ Πάσχα τοῦτο Κυρίῳ, ὡς ἐσκέπασε τοὺς

οἴκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ, ἠνίκα ἐπέταξε τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς δὲ οἴκους ὑμῶν ἐρρύσατο» (Ἐξόδ. ιβ' 26, 27. Ἰησοῦ Ναυῆ δ' 6 κ.ά.).

Τὰ δὲ τέκνα, κατὰ ρητὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἔπρεπε νὰ ἐθισθοῦν, ὥστε νὰ ἐρωτοῦν σχετικῶς τοὺς γονεῖς των. «Οταν δὲ ἐλεύθεροι πλέον οἱ Ἰσραηλίται εἰς τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας ἔτρωγον τὸ Πάσχα, ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς οἰκογενείας, τὸ σχετικῶς νεώτερον, καταλλήλως καθοδηγημένον, ἠρώτα τὸν πατέρα του· «διὰ τί ἡ νύξ αὕτη διαφέρει ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας; Ὅλας τὰς ἄλλας νύκτας τρώγομεν ἄρτον ἐνζυμον ἢ ἄζυμον (ἀδιαφόρως). Διὰ τί αὐτὴν τὴν νύκτα τρώγομεν μόνον ἄζυμον; Ὅλας τὰς ἄλλας νύκτας τρώγομεν διάφορα χόρτα. Διὰ τί αὐτὴν τὴν νύκτα τρώγομεν μόνον πικρά; Ὅλας τὰς ἄλλας νύκτας τρώγομεν κρέας ὀπτόν, ψητὸν ἢ θραστόν. Διὰ τί αὐτὴν τὴν νύκτα τρώγομεν μόνον ὀπτόν;» Ὁ δὲ πατήρ λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ μίαν ἐκάστην τῶν ἐρωτήσεων αὐτῶν διηγείτο τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς Αἰγύπτου, τὴν καθιέρωσιν, τὸν σκοπὸν καὶ τὴν σημασίαν τοῦ Πάσχα.

Ἐπρεπεν ἐπίσης νὰ διδάσκωνται τὰ παιδιά ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους των ἀποσπάσματα τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν, τὴν παρομιακὴν σοφίαν, ψαλμικοὺς στίχους καὶ μερικοὺς ψαλμοὺς ὀλοκλήρους ὅπως ἐπὶ παραδείγματι τὸν ψαλμὸν λ', τοῦ ὁποῦ μάλιστα τὸ παιδί πρὶν ἢ κοιμηθῆ ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃ πρὸς τὸν Θεὸν τὸν στίχον «Κύριε, εἰς χεῖράς Σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου». Τοὺς δὲ γονεῖς διέτασεν ὁ Θεός· «ἐμβάλειτε τὰ ρήματα ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν... καὶ διδάξετε αὐτὰ τὰ τέκνα ὑμῶν λαλεῖν ἐν αὐτοῖς καθημένους ἐν οἴκῳ... καὶ καθεύδοντας καὶ διανισταμένους...» (Δευτερον. ια' 18-21). Ὁ Φίλων ἀναγράφει ὅτι οἱ Ἑβραῖοι παῖδες ἐδιδάσκοντο «ἐξ αὐτῶν, τρόπον τινά, τῶν σπαργάνων ὑπὸ γονέων καὶ παιδαγωγῶν καὶ ὑφηγητῶν καὶ πολὺ προτέρων τῶν ἱερῶν νόμων... ἕνα νομί-

ζειν τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ κόσμου, Θεόν». Ὁ δὲ Ἰώσηπος λέγει ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν «μάλιστα δὴ πάντων περὶ παιδοτροφίαν φιλοκαλοῦντες, καὶ τὸ φυλάττειν τοὺς νόμους καὶ τῆ κατὰ τούτους παραδεδομένη εὐσεβεία, ὡς ἔργον ἀναγκαιότατον παντὸς θίου πεποιημένης».

★ ★ ★

Ἄλλ' ἂν ὁ Θεὸς ταῦτα διέτασεν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, οἱ δὲ Ἑβραῖοι γονεῖς τόσον ἐπιτακτικὴν ἐθεώρουν ὑποχρέωσιν νὰ μελετοῦν οἱ ἴδιοι, νὰ διδάσκουν δὲ ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων καὶ τὰ παιδιὰ τῶν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, οἱ μὴ ἔχοντες πλέον ὡς μοναδικὰ θεόπνευστα βιβλία τὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ μὲ σύμβολα καὶ εἰκόνας, τὰ κατὰ τρόπον σκιώδη καὶ ὑποτυπώδη ἀναγράφοντα μερικὰς ἀληθείας, ἀλλὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην, τὰ θεόπνευστα αὐτὰ βιβλία τῆς Χάριτος, τὰ περιέχοντα εἰς θαυμαστὴν πληρότητα καὶ καθαρότητα τὰς ὑψίστας ἀληθείας, πόσω μᾶλλον ὀφείλομεν νὰ μελετῶμεν οἱ ἴδιοι, νὰ χειραγωγῶμεν δὲ καὶ παιδαγωγῶμεν δι' αὐτῶν τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους εἰς ὠλοκληρωμένην μόρφωσιν, εἰς φωτεινὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν κατ' ἀρετὴν ζωὴν; Ἀξιζοι τὸν κόπον νὰ παραθεσώμεν μερικὰς ἀπὸ τὰς πολυαριθμοὺς γνώμας καὶ προτροπὰς τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας σχετικῶς μὲ τὴν μεγάλην σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ μελέτη τῆς Γραφῆς, μάλιστα δὲ τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Φρίττει ὁ ἱερός Χρυσόστομος διὰ τοὺς φοβεροὺς κινδύνους, πού συνεπάγεται ἡ ἄγνοια τῶν Γραφῶν «μέγας κρημνός, λέγει, καὶ βάρβαρον θαθὺ ἡ τῶν Γραφῶν ἄγνοια. Μεγάλῃ προδοσίᾳ σωτηρίας τὸ μηδὲν τῶν θείων εἰδέναι νόμων... ὁ τῶν θείων ὑπερορῶν λογίων οὐ λέγεται φερωνύμως ἄνθρωπος». Ὁ ἴδιος πατὴρ λέγει ὅτι ὅπως τὸ σῶμα στερούμενον τῆς τροφῆς ἀδυνατίζει, μαραίνεται καὶ ὀδηγεῖται πρὸς τὸν θάνατον, ἔτσι ὀδηγεῖται πρὸς πνευματικὸν μαρasmus καὶ θάνατον καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη,

ἡ ὁποία δὲν τρέφεται καὶ δὲν ποτίζεται μὲ τὰ ζωοποιὰ νάματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. «Αἱ Ἁγία Γραφαί, λέγει, εἰσὶ τροφή τῆς ψυχῆς» καὶ ὡσερ ὁ τῆς σωματικῆς ἀμελῶν τροφῆς χαννοὶ καὶ παραλύει τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ὁ τῆς τῶν Ἁγίων Γραφῶν μελέτης ὀλιγωρῶν ἐξασθενεῖ τὴν ψυχὴν, παραλύει τὰς δυνάμεις αὐτῆς, νεκροῖ τὴν γνῶσιν καὶ καταστρέφει τὴν πίστιν· ταύτης δὲ καταστρεφόμενης, τὸ τοῦ Χριστιανοῦ ὄνομα κενόν καὶ ἐπίπλαστον γίνεται, μηδεμίαν ἔχον ἔννοιαν ἢ πραγματικότητα».

Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος χαρακτηρίζει ὡς ἀμόρφωτον τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον πού ἀγνοεῖ τὰς ἁγίας Γραφάς. Διότι, λέγει, αἱ Γραφαί παρέχουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, τὴν πραγματικὴν σοφίαν καὶ μόρφωσιν. Καὶ ἐρωτᾷ «ἀμελήσω τῶν Γραφῶν; πόθεν ἡ γνῶσις; Καταλείψω γνῶσιν; πόθεν ἡ πίστις; Ὁ τοῖνον τὸ ρῆμα κωλύων τὴν ἀκοὴν ἐμφράττει, τὴν πίστιν ἐκθάλλει».

Διὰ τῆς μελέτης τῶν Γραφῶν φωτίζεται ὁ νοῦς, συγκινεῖται ἡ καρδιά, ὑπεγείρεται καὶ ἐνισχύεται ἡ θέλησις, τονοῦται ὁ πόθος τῆς λυτρώσεως, προάγεται ἡ κατ' ἀρετὴν ζωὴ, θεμελιούται ἡ εἰρήνη εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, πληθύνονται τὰ καλὰ ἔργα, ἐκπολιτίζονται αἱ κοινωναί. Ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς γράφει σχετικῶς «κρούσωμεν τοῖνον εἰς τὸν κάλλιστον παράδεισον τῶν Γραφῶν, τὸν εὐώδη, τὸν γλυκύν, τὸν ὠραιότατον, τὸν παντοίοις τῶν νοερῶν θεοφόρων ὀρνέων κελαδημασι περιηχοῦντα ἡμῶν τὰ ὄρα· τὸν ἀπτόμενον ἡμῶν τῆς καρδίας, καὶ λυπουμένον μὲν παρακαλοῦντα, θυμουμένον δὲ κατευναζόντα καὶ χαρὰς αἰδίου ἐμπιπλῶντα» τὸν ἐπιβιβάζοντα ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὰ χρυσαυγὴ μετὰφρενα τῆς θείας περιστερᾶς καὶ ταῖς φαιοτάταις αὐτῆς πτέρυξι πρὸς τὸν μονογενῆ Υἱὸν καὶ κληρονόμον τοῦ φουτουργοῦ τοῦ νοητοῦ ἀμπελῶνος ἀνάγοντα... Ἐντρυφήσωμεν, ἀπλήστως κατατρυφήσωμεν τὴν γὰρ χάριν ἀδάπανον κέκτηται».

Εἰδικώτερον καὶ περισσότερον ἴσως

ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους Πατέρας καὶ ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπιμόνως τονίζει τὸ καθήκον τῶν γονέων καὶ διδασκάλων νὰ προσφέρουν καταλλήλως πρὸς τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, τὰ διδάγματα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Νὰ τὰ χειραγωγοῦν ἀπροφασίστως καὶ συστηματικῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ νὰ μὴ ἐπηρεάζωνται ἀπὸ ἀνοήτους ὑποβολὰς ἄλλων ἢ καὶ ἰδικῶς των προφάσεις, ὥστε νὰ ἀμελοῦν τὸ ἱερὸν αὐτὸ ἔργον. «Μὴ νομίσης, λέγει, περιττὸν εἶναι τὸ ἀκούειν τὰ τέκνα τῶν θείων Γραφῶν. Ἐκεῖ γὰρ πρῶτον ἀκούσουσι τό: τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου». Καταδικάζει δὲ ἕνα ἀστήρικτον φόβον, ὁ ὁποῖος τότε — ὅπως δυστυχῶς καὶ σήμερον — ἔκαμνε τοὺς γονεῖς ἐπιφυλακτικοὺς εἰς τὴν προσφορὰν τῆς Ἁγίας Γραφῆς πρὸς τὰ τέκνα των, τὸν φόβον δηλαδὴ μήπως τυχὸν ἢ οἰκειώσις τῶν παιδιῶν μὲ τὰς Γραφάς, ὀδηγήσῃ αὐτὰ εἰς τὴν μοναστικὴν ζωὴν! «Μὴ εἴπῃς, λέγει, ὅτι τοῦτο (ἡ μελέτη δηλαδὴ τῆς Γραφῆς) μοναζόντων ἐστὶ μὴ γὰρ μονάζοντα αὐτὸν ποιῶ; Οὐκ ἔστιν ἀνάγκη γενέσθαι αὐτὸν μονάζοντα. Χριστιανὸν αὐτὸν ποιήσον... Ἄτοπον τὸ μὴ ἐκτρέφειν τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Διὰ τοι τοῦτο πρῶτοι τῶν καρπῶν ἡμεῖς ἀπολαύομεν, θρασεῖς, ἀκολάστους, ἀπειθεῖς, θαναύσους, ἐκτρέφοντες αὐτούς... Δῶμεν αὐτοῖς ὑπόδειγμα ἐκ πρώτης ἡλικίας τῆ τῶν Γραφῶν ἀναγνώσει ποιοῦντες αὐτοὺς ἐνσυχολάζειν».

★ ★ ★

Δὲν εἶναι θεθαίως εὐκόλον νὰ εἰσχωρήσῃ κανεὶς εἰς τὰ ὕψιστα νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς μὲ μίαν ἀπλὴν μελέτην. Ἡ Ἁγία Γραφή, μάλιστα δὲ ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν θελητικὴν καὶ ἔλκυστικὴν ἀπλότητά της ἐγκλείει ἀβολίστου θάθους ἀληθείας. Πολὺ ἐπιτυχῶς ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος λέγει ὅτι τὰ λόγια ἰδιαιτέρως τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ὁμοιάζουν πρὸς τὴν θάλασσαν, τῆς ὁποίας ἢ εἰς τὴν παραλί-

αν ἀπλουμένη γελαστὴ ἐπιφάνεια ἐλκύει καὶ τῶν νηπίων ἀκόμη τὴν καρδίαν, ἀλλὰ τῆς ὁποίας τὰ ἀπροσμέτρητα θάθη οὐδὲ οἱ μεγαλύτεροι σοφοὶ δὲν ἔχουν πλήρως ἐξερευνηθεῖ καὶ δὲν θὰ δυνηθοῦν ἴσως ποτὲ νὰ ἐξερευνήσουν. Χρειάζεται εἰδικὸς τρόπος μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Χρειάζεται, μάλιστα δὲ ἐκ μέρους τῶν μορφωμένων, φιλολογικὴ κατανόησις, φιλοσοφικὴ ἐμβάθυνσις, ἀναγωγή εἰς παράλληλα χωρία, προσφυγὴ εἰς εἰδικὰ ἐρμηνευτικὰ βιβλία, συμμελέτη καὶ συζήτησις μὲ ἄλλους, ὥστε διὰ τῆς συνεργασίας τῶν πολλῶν νὰ γίνεταί πλουσιωτέρα ἢ ἀνόρυξις τοῦ χρυσοῦ ἀπὸ τὰ ἀνεξάντλητα μεταλλεῖα τῶν Γραφῶν.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον πρὸ παντὸς χρειάζεται εἶναι ἡ προπαρασκευὴ τῆς καρδίας, ἡ ἀγαθὴ διάθεσις τῆς ψυχῆς, ὁ θαθὺς σεβασμὸς καὶ ἡ ἀκλόνητος πίστις πρὸς τὰς Γραφάς, ὁ βίος ὁ ἐνάρετος καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ διανοίξῃ τὴν καρδίαν καὶ νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ πρὸς μελέτην ἱεροῦ κειμένου. Ὁν τρόπον ὁ Κύριος «διήνοιξε τῶν μαθητῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς» ὅπως «ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν (Λυδίας τῆς πορφυροπώλιδος) προσέχειν τοῖς λαλοῦμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου» (Λουκ. κδ' 45. Πράξ. ιστ' 14) ἔτσι χρειάζεται, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν καὶ νὰ διανοίξῃ τὴν καρδίαν εἰς τὴν μελέτην καὶ κατανόησιν τῶν Γραφῶν. Χρειάζεται «νοῦς Χριστοῦ», ὅπως λέγει ὁ ἀπ. Παῦλος. Διὰ τοῦτο καὶ, πρὸ πάσης μελέτης τῆς Γραφῆς, εἶναι ἀπαραίτητος μία θερμὴ, ἔστω καὶ συντομωτάτη, προσευχὴ.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ γράφει: «διὰ τοῦτο προσήκει ἡμᾶς ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος ὀδηγοῦμένους καὶ τὴν παρά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λάμπιν δεξαμένους, οὕτως ἐπιέναι τὰ θεῖα λόγια. Οὐδὲ γὰρ σοφίας ἀνθρωπίνης δεῖται ἡ θεῖα Γραφή πρὸς κατανόησιν τῶν γεγραμμένων, ἀλλὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἀποκαλύψεως, ἵνα τὸν ἀληθῆ νοῦν τῶν ἐγκειμένων καταμαθόν-

τες, πολλήν ἐκείθεν δεξώμεθα τὴν ὠφέλειαν». Εἰς δὲ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου εὐχεται καὶ παρακαλεῖ ὑπὲρ ὄλων τῶν πιστῶν λέγων· «Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλόανθρωπε Δέσποτα, τὸ τῆς σῆς θεογνωσίας ἀκήρατον φῶς καὶ τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν ὀφθαλμοὺς διάνοιξον εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν σου κηρυγμάτων κατανόησιν». Καὶ ἐν συνεχείᾳ προσθέτει τὸ ἐπίσης ἄξιον πολλῆς προσοχῆς· «ἔνθεος ἡμῖν καὶ τὸν τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον, ἵνα τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας πάσας καταπατήσαντες πνευματικὴν πολιτείαν μετέλωμεν, πάντα τὰ πρὸς εὐαρέστησιν τὴν σὴν καὶ φρονούντες καὶ πράττοντες». Διὰ τῶν τελευταίων αὐτῶν λόγων διακηρύσσεται ἡ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι ὅσον καθαρῶτερον ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὴν καρδίαν, ὅσον περισσότερον πνευματικὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τὸ θεῖον θέλημα εἶναι ἡ ζωὴ του, τόσοσον εὐχερέστερον κατανοεῖ καὶ προθυμότερον μετὰ χαρᾶς ἀποδέχεται τὰ θεῖα λόγια.

Ἄξια πολλῆς προσοχῆς εἶναι καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ γινώμαι καὶ προτροπαὶ Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Οὕτω Θεοδώρητος ὁ Κύρου γράφει: «ἡ τῶν θεῶν λογίων ἐξήγησις δεῖται μὲν ψυχῆς κεκαθαυμένης καὶ ρύπου παντὸς ἀπηλλαγμένης, δεῖται δὲ καὶ διανοίας ἐπτερωμένης καὶ καθαρᾶς τὰ θεῖα δυναμένης, κατατολμώσης τῶν ἀδύτων τοῦ Πνεύματος». Καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος· «οὐκ ἄρκει τὰ λόγια ἐπελθεῖν μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπιδείξεως». Εἶναι δηλαδὴ ἀνάγκη, τὰ ἔργα, ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὰ θεῖα λόγια καὶ νὰ συμφωνῇ πρὸς αὐτά. Τότε ὑποβοηθεῖται καὶ ἐμπνέεται ὁ ἄνθρωπος καὶ προθυμοποιεῖται εἰς τὴν μελέτην καὶ κατανόησιν τῶν Γραφῶν.

Χρειάζεται ἰδὲ καὶ προσοχὴ μήπως, τυχόν, καὶ ὁ ἀναγνώστης κυριαρχούμενος ἀπὸ τὰς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ ἐπιθυμίας καὶ κλίσεις, τὰς μὴ συμφωνούσας πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, ἐκβιάζῃ τὰ ἱερὰ

νοήματα καὶ τὰ προσαρμοζῇ πρὸς αὐτὰς εἰς ἐπανάπαυσίν του. Τὸν κίνδυνον αὐτὸν ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης γράφων μεταξὺ τῶν ἄλλων: «τὸν λαμπρᾶς ἀπτόμενον ὑποθέσεως καὶ τὸν νοῦν τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐρμηνεύσαι πειρώμενον, χρῆ τὴν μὲν γλῶτταν ἔχειν σεμνὴν τε καὶ τρανήν, τὴν δὲ γνώμην εὐσεβῆ τε καὶ εὐαγῆ, ἀκολουθεῖν τε αὐταῖς καὶ μὴ ἡγεῖσθαι, μηδὲ πρὸς τὸ οἰκεῖον βούλημα τὸν ἐκείνων νοῦν ἐκβιάζεσθαι. Τοῖς γὰρ παραποιεῖν καὶ παρερμηνεύειν τολμῶσι κίνδυνος ἐπήρηται μέγιστος, εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν θλέπων».

Μόλις δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ λεχθῇ ὅτι χρειάζεται καὶ ἐπιμονὴ εἰς τὴν μελέτην· διότι δὲν εἶναι εὐκόλον καὶ εἰς τοὺς πλέον μορφωμένους νὰ εἰσδύουν μὲ μίαν ἀπλὴν μελέτην εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἱερῶν κειμένων. Θὰ εὐρεθοῦν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μελετήσουν αὐτὰ καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ περισσότερας φορές, διὰ νὰ προχωρήσουν εἰς κατανόησίν των. Ἡ δυσκολία δὲν πρέπει νὰ ἀποθαρρύνῃ, ἀλλὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ εἰς ἐπιμονήν. Ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς γράφει: «ἐὰν ἀναγνώσωμεν ἅπαξ καὶ δις, καὶ μὴ διαγινώμεν ἢ ἀναγινώσκομεν, μὴ ἐκκακήσωμεν ἀλλ' ἐπιμείνωμεν, ἀδολεσχῆσωμεν, ἐρωτήσωμεν· ἐπερώτησον γὰρ, φησι, τὸν πρεσβυτέρου σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἔροῦσί σοι. Οὐ γὰρ πάντων ἡ γνῶσις». Ἄς ἀφήσωμεν πάλιν τὸν ἱερὸν Δαμασκηνὸν νὰ ὁμιλήσῃ ἐκεῖνος περὶ τῆς μεγάλης καὶ πολυπλεύρου ὠφελείας, τὴν ὁποῖαν φέρει ἡ ἐνσυνείδητος μελέτη τῶν Γραφῶν. «Κάλλιστον, γράφει, καὶ ψυχοφελέστατον ἐρευνᾶν τὰς θείας Γραφάς. Ὡσπερ γὰρ δένδρον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένον, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τῆ θείᾳ ἀρδευομένη Γραφῆ πιαίνεται καὶ καρπὸν ὄριμον δίδωσι, πίστιν ὀρθόδοξον, καὶ ἀειθαλέσι τοῖς φύλλοις, ταῖς θεαρέστοις, φησί, ὠραίζεται πράξεις. Πρὸς τε γὰρ πρᾶξιν ἐνάρετον καὶ θεωρίαν ἀθόλωτον ἐκ τῶν ἀγίων Γραφῶν ρυθμιζόμεθα. Πάσης γὰρ ἀρετῆς παράκλησιν, καὶ κακίας ἀπο-

τροπήν, ἐν ταύταις εὐρίσκομεν».

★ ★ ★

Θέμα τεράστιον καὶ πάντοτε φλέγον καὶ ἐιδικῶν ἐρευνῶν καὶ διαπραγματεύσεων ἄξιον εἶναι ἢ θεμελιώσις τῆς παιδείας ἐπὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς. Μεγάλοι παιδαγωγοὶ καταδεικνύουν πειστικώτατα, ὅτι τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς, μάλιστα δὲ τὸ τῆς μορφώσεως χαρακτήρος καὶ ἡθους, εἶναι δυσκατόρθωτον καὶ ἀνεπιτεκτον χωρὶς τὸ φῶς καὶ τὴν θαλπωρὴν τῶν Γραφῶν. Ἐγκληματικὴν ἠλιθιότητα χαρακτηρίζουν τὸ ἐνδεχόμενον νὰ περατώσῃ ὁ νέος τὰς σπουδὰς του, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Διότι δὲν ὑπάρχει, κατὰ τὴν ὁμολογίαν καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρικῶς πρὸς τὴν πίστιν διακειμένων, κανένα ἄλλο θιβλί-

ον μὲ νοήματα καὶ γεγονότα τόσοσ ὑπέροχα καὶ ἔλκυστικά διὰ τὸν νέον, ὅσον ἢ Γραφή. Παιδεία χωρὶς τὴν Γραφὴν εἶναι ἔτοιμόρροπον οἰκοδόμημα ἐπὶ τῆς ἄμμου. Καὶ εἶχε δίκαιον ὁ Φαίρστερ νὰ λέγῃ: «Πόσον τρομερὰ κενὴ εἶναι κάθε φιλοσοφία περὶ φύσεως καὶ πνεύματος, ὅταν ἀφήνῃ ἔξω ἀπὸ τὸ πεδῖον τῆς παρατηρήσεως τῆς τὴν Παλαιᾶν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην!»! Λέγουσ, ὅτι ὁ Κομμένιος ἐδίδασκε κρατῶν πάντοτε εἰς τὰ χέρια του τὴν Γραφήν. Καὶ ἦτο τοῦτο δι' αὐτὸν κάτι τὸ πολὺ φυσικόν, ἐφ' ὅσον ἐπίστευε καὶ διεκήρυσσεν ὅτι «ἡ ἁγία Γραφή πρέπει νὰ εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω εἰς τὰ χριστιανικὰ σχολεῖα». Τοῦτο ὅμως εἶναι ἄλλο εὐρὺ θέμα.

I. Θ. ΚΟΛΙΤΣΑΡΑΣ

ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

Πιστεύω στήν Ἀγάπη
ποῦ ζῆ κρυμμένη, κοιμισμένη στή σπορά.

Καὶ τῆς γλυκειᾶς μου ἀνοιξῆς σὰ μὲ τυλίγει ὁ ἀνασασμὸς
Μέσ' τῆ ἄροσιᾶ ποῦ κατεβαίνει ἀπ' τὰ λειτουργικὰ ψηλῶματα,
Τὸ θλέμμα μου τὰ δέντρα ὅταν χαϊδεύει καὶ τὰ χλωρὰ τὰ σάχια,
Τότε ξυπνᾶ στὰ βάθη τῆς θνητῆς μου ὑπαρξῆς
Ὁ γρήγορος παλμὸς καὶ ἡ λατρεία
Χτυπᾶ τίς θρυλικές καμπάνες τῆς
Ποῦ χαμηλόφωνα λένε τραγοῦδια
Καταμεσίς ἀπ' τὰ νερά τοῦ ὠκεανοῦ.

Ὁ γίγαντας ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ μου
Τίς θημωνιές μου θὰ τίς χύσει στὸ χρυσάφι
Κι' ἀμύθητα θᾶναι τὰ πλοῦτη μου: καὶ πλοῦτος μου καὶ βιὸς καὶ
τὸ τραγοῦδι μου

Ὁ ἔμνος μου στήν Ἀσπιλὴ Κυρά μας.

ᾠ ἀδέλφια μου, ἐλάτ' ἐδῶ κοντά μου
Νὰ πιούμε τὸ κρασί ἀπ' τὸ Μελχισεδέκ
Καὶ γύρω μας θὰ φάλλουν τὴν εἰρήνη τὰ λυτρωμένα μας θουὰ
Ποῦ τὰ στολίζουσε τ' ἀμπέλια τοῦ Ἡσαῖα.

Ἔτσι γεννιοῦντ' ὅλα τὰ ποιήματα
Μέσα στήν ἀδεια μου ἀνθρώπινη καρδιά,
Μέσ' τῆ ρωγμῇ τοῦ θράχου μου καὶ μέσ' τὰ φυλλοκάρδια.

TOMAS MEPTON

Μετάφρασις Ἑλένης Καριτὰ

«ΕΙΔΑ ΟΤΙ Ο ΘΕΟΣ ΖΗ»

‘Από τὰ θάθη τῶν οὐρανῶν τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, καθὼς ἐπίγειοι χοροὶ ὕμνουν τὴν καλωσύνην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἔφθασεν ἡ φωνή: «Ἐν ἀρχῇ ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Τὸ χωρίον τῆς Γενέσεως συνετάραξε τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου ὅσον ποτὲ μέχρι τοῦδε. Εἶχεν ἐκπεμφθῆ ἀπὸ ἓνα λαϊκὸν ἀναγνώστην τοῦ «Ἁγίου Χριστοφύρου», ἐπισκοπελιανῆς ἐκκλησίας τῆς πόλεως League τοῦ Texas, καθὼς ἐκλυδωνίζετο περὶ τὴν σελήνην τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἀντικρύζων τὴν γῆν ἐξ ἀποστάσεως 250.000 μιλίων.

‘Ο ἀστροναύτης Frank Borman ὠμίλησε τώρα πλέον δι’ αὐτὴν τὴν πλέον δραματικὴν στιγμήν τῆς τελευταίας πτήσεως περὶ τὴν σελήνην. «Πιστεύω ὅτι ἡ γῆ κάποτε ὠμοιάζεν ὅπως ἡ σελήνη τώρα» περιέγραψε τὰ αἰσθήματά του. «Δὲν εἶμαι αὐστηρὸς δογματιστής. Δὲν πιστεύω εἰς κατὰ γράμμα ἐρμηνείαν τῆς Βίβλου» πιστεύει εἰς ἐλευθέραν ἐρμηνείαν τῆς. Οἱ σκεπτικισταὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ὑπ’ ὄψιν των ὅτι δὲν εἶναι «ἐπιστημονικὸν» βιβλίον· εἶναι βιβλίον θείας ἀποκαλύψεως. Καὶ παραδέχομαι τὸ ἀποκαλυπτικὸν μῆνυμά του — «ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὴν γῆν».

‘Ο Borman καὶ οἱ δύο συναστροναῦται του, James Lovell καὶ William Anders, ἀνεγνώριζον ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς πτήσεώς των ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν ἀνθρώπων. Ἀνθρώπινον λάθος — καὶ ἰσχυρὸς συνδέσεως, τροφοδότησις λανθασμένου στοιχείου εἰς τὸν ὑπολογιστήν, ἐσφαλμένη ἐκκίνησης — ἠδύνατο νὰ εἶχε τραγικὸν τέλος εἰς τὴν ἀποστολήν. Καθὼς εἶπεν ὁ Borman: «Πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκεν ἐλευθέραν βούλησιν καὶ ἐλευθέρων νοῦν δι’ ἐπεξεργασίαν τῶν προβλημάτων μας. Ἡ πτήσις μας ἦτο ἐπιτυχὴς χάρις εἰς τὴν ἰκανότητα τῆς ὁμάδος NASA».

‘Ο Borman εἶναι εἰλικρινὴς καὶ πραγματιστής. Ἐν τούτοις δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν αἴσθησιν ὅτι τὸ ἐπιτυχὲς ταξείδιον τοῦ Ἀπόλλωνος «8» εἰς τὴν σελήνην κατὰ τὴν ἑβδομάδα Χριστουγέννων εἶχεν ἐγγίσει τὸ θαῦμα. «Ἡ πτήσις ἦτο τόσον ἀπιστεύτως τελεία ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, ὥστε ἔφθασε σχεδὸν τὸ θαῦμα», ἐξωμολογήθη.

Εἶχε γίνῃ «τῆς μόδας» διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπιστήμης νὰ εἰρωνεύωνται τὴν πίστιν ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἐγγίζει πᾶσαν πράξιν μας. Χειρουργοὶ εἶχον ἀναφέρει ὅτι εἰς ὄλας τὰς ἐγχειρήσεις των δὲν εἶδαν ποτὲ ἰατρικὴν ἀποδείξιν τῆς ψυχῆς. Βοτανολόγοι ἱκανοὶ νὰ παραγάγουν ὀλοκλήρους νέας ποικιλίας φυτῶν δὲν παρεδέχοντο ἄλλην ἐπέμβασιν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν των.

Ἀλλὰ εἰς τὸ κυανομέλαν ἄπειρον τοῦ διαστήματος, ὁ Frank Borman ἦτο βέβαιος ὅτι τὸ θαῦμα τῆς πίστεως εἰς τὴν σελήνην δὲν ἦτο ἐπενέργεια μόνον ἀνθρώπων. Καθὼς ἔβλεπε κάτω τὴν ρυτιδωμένην ἐπιφάνειαν τῆς σελήνης, ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰ δακτυλικά ἀποτυπώματα τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἄν καὶ περιέγραψε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σελήνης ὡς «μίαν εὐρείαν, ἐρημικὴν, ἀπηγορευμένην ἕκτασιν τοῦ τίποτε», ὁ Borman ἦτο ἀδύνατος νὰ ἀποφύγῃ τὴν σύγκρισίν της πρὸς τὴν γῆν κατὰ περίοδον τῆς ἐμφάνισεως τῶν ὠκεανῶν, τῶν ἠπείρων καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Καθὼς ὁ Ἀπόλλων «8» διήρχετο τοὺς κρατῆρας καὶ τὰς πεδιάδας μὲ ταχύτητα 3643 μιλίων τὴν ὥραν, αἱ φωναὶ τῶν τριῶν ἀστροναυτῶν ἠκούοντο εἰς τὰ ραδιόφωνα καὶ τὰς τηλεοράσεις ὅλης τῆς μακρυνῆς γῆς. «Καὶ ἡ γῆ ἦτο ἄμορφος καὶ κενὸν καὶ σκότος ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῆς ἀθύσσου», ἐδιάβασεν ὁ Anders. Αἱ λέξεις τῆς Γενέσεως, ἀναγνωσθεῖσαι ἀπὸ ὅ,τι ἔθεωρεῖτο μέχρι πρὸ δεκαετίας τὸ ἀπρόσιτον οὐράνιον στερέωμα, ἔλαβαν νέαν σημασίαν. Μὲ τὸ

θέαμα και με τον ήχον, οί περιωρισμένοι εις την γην άνθρωποι ήδύναντο να επιτύχουν μίαν νέαν σύλληψιν του θαύματος της Δημιουργίας.

Διά τους άστροναύτας ή πτήσις διά μέσου τών ουρανών δεν έφερε μεγάλας αλλαγάς εις τας πεποιθήσεις των. «Όλοι είναι πιστοί άνθρωποι. Ό Βorman ήτο εκείνος ο όποιος συνέστησε την ανάγνωσιν της Γραφής και την προσευχήν την όποιαν επίσης εδιάθασεν. Η ιδέα ξεκίνησεν από την Έκκλησίαν του Αγίου Χριστοφόρου κατά την διάρκειαν μιās φιλικής συντροφιάς με άλλους λαϊκούς άναγνώστας και τον ιερέα.

«Έπειράζαμεν τον Frank ότι θα έφθανεν εις τά άστρα — μέχρι και αυτής της σελήνης — διά ν' αποφύγη να συμμετάσχη εις την ακολουθίαν μας της παραμονής τών Χριστουγέννων» ενεθυμήθη ο πατήρ James Buekuer. Η άστειότης ώδήγησεν εις μίαν σοβαράν πρότασιν να συμμετάσχη εις την ακολουθίαν διά του ραδιοφώνου από το μακρυνόν διάστημα. Διά τουτο άπηύθυνε την προσευχήν του από το διάστημα «εις τούς ανθρώπους του Αγίου Χριστοφόρου, πράγματι εις τούς άπανταχοϋ ανθρώπους».

Η προσευχή, εξήγησεν ο Βorman, συνετέθη από αυτούς και ένα άλλον Έπισκοπελιανόν, τον Rodney Rose, ο όποιος έργάζεται εις το τμήμα πτήσεων NASA. Έπεζήτησαν να αποφύγουν κοινοτοπίας και σχήματα τά όποια ήσως να προσωμοιάζον την προσευχήν πρός πολιτικήν προπαγάνδαν. Διά να πλησιάσουν όλους τούς ανθρώπους της γής, έψαξαν δι' ένα μήνυμα με σημασίαν διά καθένα και επέλεξαν καταλλήλους γραμμάς από διαφόρους επισκοπελιανούς προσευχάς.

Η προσευχή, και το ανάγνωσμα της Γενέσεως, είχαν θαθείαν επίδρασιν εις τούς άπανταχοϋ ανθρώπους. Καθώς τά φώτα τών Χριστουγέννων ήναψαν εις την Αμερικην και Ευρώπην, και οί πιστοί έγονάτιζον πρò τών θυσιαστηρίων εις πάσαν ήπειρον και άλλοι έπανεσκέπτοντο το θαύμα της ζωής με τον ιδικόν

των τρόπον, αί λέξεις άφοσιώσεως από το διάστημα προϋκάλεσαν θαθείαν έντύπωσιν.

«Δέν έφαντάσθημεν ότι έκαμε τοιαύτην απήχησιν επί της γής», ώμολόγησεν ο Βorman κατά την έπιστροφήν του εις το Houston, όπου αυτός και οί σύντροφοί του εϋρον χιλιάδας γραμμάτων (29.000 εις μίαν έβδομάδα) σταλέντων εις αυτούς από όλόκληρον τον κόσμον. "Αν και οί άστροναύται δεν ειχον χρόνον να άνοιξουν όλο το ταχυδρομείον των, εδιάθασαν όμως πολλά γράμματα. Σχεδόν όλα έσχολιάζον το έμπνευσμένον μήνυμά των. «Μόνον τρία ήταν άρνητικά» ειπεν ο Βorman.

Ό Βorman συνάψισε τά θρησκευτικά του αισθήματα με αυτάς τας λέξεις: «Πιστεύω ότι συμμερίζομαι τας άμφιβολίας και τούς φόβους, την έλπίδα και την πίστιν τών πλείστων ανθρώπων». Ό ιερεύς του προσέθεσεν: «Ό Βorman έχει θαθείαν την ιδέαν της ειρήνης εις τον κόσμον. Πιστεύει ότι θα έπρεπε να ύπάρχη κάποιος καλλίτερος τρόπος συμβιώσεως από την λύσιν τών διαφορών διά του πολέμου. Κάτι πρέπει να γίνη, αισθάνεται, διά την ένθάρρυνσιν διαφόρων λαών εις την συνύπαρξιν των επί της γής. Έχει ισχυράν θρησκευτικήν πίστιν».

Κατά τον Β' παγκόσμιον πόλεμον ιεροκήρυκες ήρέσκοντο να λέγουν ότι δεν ύπήρχον άθεοι εις τά χαρακώματα. Έν τούτοις ύπάρχον άθεοι εις το διάστημα. «Ένας Ρώσος κοσμοναύτης, ένω έγύριζε περί την γην, άνεκοίνωσεν ότι δεν ειδε τον Θεόν εις τούς ουρανούς.

Οϋτε ο Βorman Τόν ειδε. Καθώς όμως αντίκρυζε το μεγαλείον του Σύμπαντος, ειδε κάτι το όποιον διέφυγε του κοσμοναύτου. «Δέν ειδα οϋτε έγώ τον Θεόν», ειπεν ο Βorman. «Άλλά ειδα τά σημεία ότι ο Θεός Ζή».

Διά τών οφθαλμών του, αυτή ή απόδειξις έγινε σαφεστέρα δι' εκατομμύρια ανθρώπων επί της γής.

(Από την Κυριακάτικην έκδοσιν του «Ταχυδρόμου» της Washington)

(Απόδοσις Μ.Δ.Σ.)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΥΠΕΡ ΑΥΤΟΥ ΜΕΡΙΜΝΑ

Προλογίζω μελέτημά μου υπό τον τίτλον «Η ακτινοβολία της προσωπικότητος του Σωκράτους», που είδε το φῶς τῆς δημοσιότητος τῷ 1937, ἔγραφα τὰ ἑξῆς:

«Διανύει σήμερον ἡ ἀνθρωπότης μίαν περίοδον κοινωνικῆς ἀβεβαιότητος καὶ ἀσταθείας. Τὸ αἶσθημα τῆς ἀνησυχίας καὶ τοῦ ἀνικανοποιήτου συμπιέζει τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀπόπνοιά του συσκοτίζει τὴν σκέψιν.

»Υπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς δὲν προ-παρασκευάζεται θεαίως ἡ εὐημερία τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν· ὁ ὑπερτροφικὸς ἐγωϊσμός, ἐκδηλούμενος ὡς νοσηρὰ φιλοδοξία, ὡς κενοδοξία, ὡς ἀρριβισμὸς κ.ἄ. ἔχει δηλητηριάσει τὴν ἀρμονίαν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ ἐπεκτεινόμενος κατὰ φοβερὸν καὶ καταπληκτικὸν τρόπον ὑποσκάπτει τὴν εὐτυχεῖαν τῶν ἀνθρώπων.

»Ἡ ρευστότης τῶν συνειδήσεων, ἡ ἐλαφρὰ ἀντίληψις τοῦ καθήκοντος, ἡ ἔλλειψις ἐξάρσεως καὶ ἀνατάσεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ, γνωρίσματα συνήθη εἰς τὴν ζωὴν τῶν συγχρόνων, παρουσιάζουν καὶ αἰτιολογοῦν τὸ θλιβερὸν καὶ δυσοίωνον κατάντημα τῶν περισσοτέρων κοινωνιῶν.

»Μὲ ἀκατάσχετον ὄρμην ἐπιδιώκεται ἡ ἱκανοποίησις τῶν ὕλικῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν ταπεινότερων ἐγωϊστικῶν ἐπιθυμιῶν· μὲ ἐγκληματικὴν δὲ ἀδιαφορίαν παραμελεῖται καὶ καταπνίγεται ἡ φωνὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀληθοῦς. Ἡ ἄδολος χαρὰ ἔχει ἐκλείψει ἔνεκα τοῦ θάρους τῶν ἀνοήτων καὶ ἀθεμίτων ἀπαιτήσεων, τὰς ὁποίας προβάλλει ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος. Καὶ ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξετράπη τῆς ἀληθοῦς του κατευθύνσεως, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ σταθερὰ ἐπὶ τὰ βελτίω ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος.

»Κατὰ τῆς φθοροποιοῦ ἐπιδράσεως τοῦ ὀσημέραι ἐντεινομένου καὶ ἀχαλινώτου καθισταμένου νοσηροῦ ἐγωϊσμοῦ

ὑπὸ τὰς ποικίλας του ἐκφάνσεις ἐπιβάλλεται νὰ προβληθῇ ἡ προσήκουσα ἀντίδρασις. Πᾶν ὄ,τι ἰδύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα πρὸς καλλιέργειαν ὑγιῶν ἀντιλήψεων καὶ ἠθικῶν χαρακτῆρων πρέπει νὰ ἀναζωογονηθῇ».

Αἱ σκέψεις αὐταί, τὰς ὁποίας διετύπωνα πρὸ τριάκοντα καὶ πλέον ἐτῶν συνθέτουν ἐν σκιαγραφίᾳ τὴν εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, ἡ ὁποία ὕφιστατο τότε, εἰκόνας, ἡ ὁποία ἦτο ἱκανὴ νὰ προκαλῆ ζωηρὰς ἀνησυχίας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μελλοντικὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν.

Παρήλθον ἕκτοτε τόσα χρόνια. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἐγνωρίσεν ἡ ἀνθρωπότης τὴν θεομηνίαν τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου, ὁ ὁποῖος ἐβύθισε τοὺς λαοὺς εἰς μίαν παρατεταμένην θανάσιμον ἀγωνίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέρρευον συμφοραὶ καὶ ἀθλιότητες ἀνευ προηγουμένου.

Ἡ ἐπιδίωξις τῆς νίκης κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον μέλημα κάθε λαοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπερήσπιζε τὴν ἀνεξαρτησίαν του, καὶ μὲ τὴν ἔντασιν τῆς σκέψεώς του κατὰ τὴν ἀγωνιώδη αὐτὴν πάλην ἐπέτυχε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν καταπληκτικὴν δύναμιν τῶν ἀναγκαιῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐνῶ αἱ ἔρευναι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας καὶ ἐξερευνήσεως τοῦ διαστήματος συνεχίζονται ἐντατικὰ καὶ ὁ κόσμος συνέχεται ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην τῆς ἀνά πᾶσαν στιγμὴν δυνατῆς ἐξαπολύσεως τῶν φοβερῶν ἀτομικῶν ἐφευρημάτων, ἱκανῶν νὰ ἀπειλήσουν τὴν ὀλοσχερῆ ἐξαφάνισιν τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου ἔχουν τεθῆ εἰς πολὺ κατωτέρα μοῖραν καὶ ἔχουν παραμεληθῆ ἐπικινδύνως.

Ἐὰν θελήσῃ κανεὶς νὰ συνθέσῃ μίαν εἰκόνα τῆς ἐπικρατούσης σήμερον κοι-

νωνικῆς πραγματικότητος καὶ νὰ παραβάλλῃ αὐτὴν πρὸς τὴν σκιαγραφηθεῖσαν ἀνωτέρω, ἀσφαλῶς θὰ διαπιστώσῃ, ὅτι ὑπάρχει πλήρης σύμπτωσης εἰς θεσικά αἷτια καὶ εἰς χαρακτηριστικά γνωρίσματα· ὁ τόνος μόνον τῶν σκιερῶν σημείων εἶναι περισσότερο ἰσχυρὸς καὶ περισσότερο ὡς ἐκ τούτου ἀνησυχητικός. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ στοιχεῖον ἀποτελεῖ τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ μειώσωμεν τὸν ζῆλον πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ διαστήματος καὶ νὰ ἀυξήσωμεν τὴν φροντίδα ἀντιμετωπίσεως, μελέτης καὶ ἰκανοποίησεως τῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐάν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν κρατῶν στραφῇ πρὸς τὸν ἀνθρώπον, θὰ δειχθῇ, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἤρchiσε νὰ ὀρθοφρονῇ, συνεπῶς ἤρchiσε νὰ φιλοσοφῇ. Οἱ προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι εἶχαν ἀκολουθήσει τὴν ὁδὸν τῆς ἐρεύνης καὶ μελέτης τῶν κοσμολογικῶν προβλημάτων, ἀσχοληθέντες κατὰ κύριον λόγον μὲ τὴν ἐνοίαν τῆς ὕλης, τῆς τάξεως καὶ τῆς γενέσεως τῶν ὄντων. Ὁ Σωκράτης ὅμως, ὅπως λέγει ὁ Κικέρων, πρῶτος μετεκάλεσε τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τὴν ἐγκατέστησεν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ἠνάγκασε νὰ ἐρευνᾷ τὴν ζωὴν, τὰ ἦθη καὶ τὰς ἀγαθὰς καὶ κακὰς πράξεις⁽¹⁾.

Ἀπὸ τὰ θάθη τῶν αἰώνων μᾶς ἔρχεται ἡ φωνή, ἀλλὰ καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους, δίδοντας τὴν γραμμὴν πλεύσεως, τὴν ὁποῖαν ὀφείλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν.

Ἡ τοιαύτη στροφή περὶ τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐκτιμᾶται ὡς μία πρωταρχικὴ ἀξία ἐν τῇ ἐπιγείῳ ζωῇ. Καὶ πράγματι, ὅταν ἀναλογισθῇ κανεὶς, ὅτι ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐξαιρετικὴ ἐν τῷ κόσμῳ, χάρις εἰς τὴν ὑπεροχὴν του ἐν σχέσει πρὸς ἄλλα ὄντα, καὶ ὅτι ὁ καταπληκτικὸς δυναμισμὸς του εἶναι ἰκανὸς νὰ

εἰσέλθῃ εἰς χώρους μεγαλουργίας, τότε θὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι, εἰς μίαν λογικὴν καὶ ὀρθὴν ἱεράρχησιν τῶν μελημάτων τῶν κρατῶν, ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ κατέχη τὴν πρώτην θέσιν.

Εἰς τὸν δὸν ψαλμὸν τοῦ Δαβὶδ εὐρίσκομεν μίαν ὠραίαν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου:

«Τί ἐστὶν ἀνθρώπος ὅτι μιμνήσκει αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτει αὐτόν; ἢ λάττωσας αὐτόν θραχὺ τι παρ' ἀγγέλους, δόξη καὶ τιμῇ καὶ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ».

Μὲ τὸν ψαλμὸν αὐτὸν τοποθετεῖται ὁ ἀνθρώπος εἰς προνομιοῦχον θέσιν καὶ ἀποκτᾷ ἰδιαίτεραν μεγαλοπρέπειαν, παρὰ τὴν ἐναντι τοῦ Θεοῦ σμικρότητά του. Δὲν ἔχει μόνον περιβληθῇ τὴν ἡγεμονικὴν ἰδιότητα ἐπὶ τῶν λοιπῶν κτισμάτων, ἀλλὰ καὶ πλασμένος κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ φέρεται ἐγγύτερον πρὸς Αὐτόν, πρὸς τὸν Ὅποιον τείνει νὰ ὀμοιωθῇ. Ὁ ψαλμὸς αὐτὸς διασαφηνίζει τοὺς δεσμοὺς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς τοὺς συναθρώπους του ἀφ' ἑτέρου. Εἰς τὰς φράσεις τοῦ ψαλμοῦ αὐτοῦ εὐρίσκομεν τὴν περὶ τοῦ ἀνθρώπου χριστιανικὴν ἀντίληψιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν αὐτὸς εἶναι δημιουργημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποτελεῖ μίαν σεβαστὴν προσωπικότητα.

Ἐξύμνησιν τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου ἀπαντῶμεν καὶ εἰς ἄλλα ἔργα. Ὁ Σοφοκλῆς εἰς τὸν πρῶτον στάσιμον τῆς Ἀντιγόνης πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀνθρώπου, λέγων χαρακτηριστικῶς: «Εἶναι πολλὰ τὰ θαυμαστά, μὰ τίποτα δὲν εἶναι πιὸ θαυμαστὸ ἀπ' τὸν ἀνθρώπο...».

Τὴν εἰκόνα τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ὁ Σοφοκλῆς χαρακτηρίζει ὡς τὸ περισσότερο οἰουδήποτε ἄλλο ἀξιοθαύμαστον ὄν, συνθέτει ὁ ποιητὴς ἀποβλέπων εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ψυχικὸν δυναμισμὸν, τὸν ὁποῖον ἔχει ὁ ἀνθρώπος. Μὲ εὐστόχους κρίσεις καὶ ζωηρὰς ἐκφράσεις ὁ Σοφοκλῆς λέγει, ὅτι ὁ ἀνθρώπος μὲ τὴν ἐπινοητικότητα, τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν τόλμην

(1) «Socrates primus autem philosophiam devocavit e caelo et in urbi bus collocavit et colgit de vita et moribus rebusque bonis et malis quaerere».

(Cicero, Tusc. dis put. 5,4,10)

του ἐπέτυχε νὰ δαμάσῃ πρὸς ἴδιον ὄφελος τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν παγίδευσιν τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, νὰ ἀναπτύξῃ τὸν λόγον καὶ δι' αὐτοῦ τὴν κοινωνικότητα τοῦ ἀνθρώπου, νὰ προχωρῇ ἀπὸ τὴν μίαν ἀνακάλυψιν εἰς τὴν ἄλλην καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ τὰ μᾶλλον δυσχερῆ ἔργα μόνον τὸν θάνατον δὲν ἠμπορεῖ νὰ νικήσῃ ὁ ἄνθρωπος.

Αὐτὸς ὅμως ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐπινοῇ καὶ νὰ ἐπιτελῇ, αὐτὸς ὁ ὁποῖος γνωρίζει νὰ παραμερίζῃ κωλύματα καὶ ἐχθρούς, προκειμένου νὰ προχωρήσῃ εἰς μίαν ἀνοδικὴν πορείαν πνευματικῆς καλλιέργειας, παρουσιάζει ἀδυναμίαν νὰ κατακτήσῃ ὀριστικῶς καὶ σταθερῶς τὴν ἀρετὴν. Ὁ Σοφοκλῆς ἐπισημαίνει μὲ τὸν ὕμνον αὐτὸν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὴν κατὰ καιροῦ ἀπώλειαν ἰσορροπίας μεταξὺ τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς καλλιέργειας, καὶ παρατηρεῖ, ὅτι ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐτυχία συνοδεύουν τὸν ἄνθρωπον, ὁσάκις εἰς αὐτὸν συνυπάρχουν ἰσορροπημένοι ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ψυχικὴ καλλιέργεια, ἀντιθέτως δὲ ἀποσύρεται εἰς τὸ περιθώριον τῆς ζωῆς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται καθυστερημένος ἢ καὶ ἀρνητικὸς εἰς τὸν τομέα τῆς ψυχικῆς καλλιέργειας.

Ἡ πραγματοποιηθεῖσα μέχρι σήμερον πρόοδος τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὰ ἐπιτεύγματα αὐτῶν εἰς τὴν προσπάθειαν ἐρεύνης τοῦ διαστήματος ἐπικυρώνουν τὴν κρίσιν τοῦ Σοφοκλέους, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἱκανὸς νὰ καταστήσῃ πραγματικότητα καὶ τὰ μᾶλλον τολμηρὰ ἀποκυήματα τῆς φαντασίας εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἐπιστητοῦ. Ἀποκτᾶ ὡς ἐκ τούτου προφητικὴν ἰδιότητα ἡ πρόρρησις τοῦ Σοφοκλέους διὰ τὴν δυνατὴν ἔκτασιν τῶν κατακτήσεων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐάν θελήσωμεν νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν αἰτίαν τῶν καταπληκτικῶν αὐτῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀσφαλῶς θὰ καθορίσωμεν ἄφ' ἑνὸς μὲν τὴν χαρακτηρίζουσαν τὸν ἄνθρωπον, ἰδιαιτέρως δὲ

τούς "Ἕλληνας τῆς ἀρχαιότητος, ἔφεισιν πρὸς ζήτησιν τῆς γνώσεως, ἄφ' ἑτέρου δὲ τὴν γονιμότητα καὶ τὴν δύναμιν τῆς σκέψεώς του.

Χαρακτηριστικὸν τῆς φιλομαθείας καὶ τοῦ ἐρευνητικοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων εἶναι τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Δημόκριτον, διὰ τὸν ὁποῖον λέγεται, ὅτι ἐξεφράσθη κάποτε, ὅτι θὰ προετίμα μᾶλλον νὰ εὕρῃ μίαν αἰτιολογίαν παρὰ νὰ περιέλθῃ εἰς αὐτὸν ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν⁽²⁾.

Ὁ Pascal⁽³⁾ ἐπιθυμῶν νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν ἄνθρωπον στρέφει τὴν προσοχὴν του εἰς δύο οὐσιώδη χαρακτηριστικά του, τὴν δύναμιν τῆς σκέψεώς του καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ σώματός του καὶ ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: «Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι παρὰ ἓνα καλάμι, τὸ ἀσθενέστερον τῆς φύσεως, ἀλλ' εἶναι ἓνα καλάμι σκεπτόμενον». Καὶ ἡ σκέψις ἀποτελεῖ δύναμιν δημιουργικὴν, ἱκανὴν νὰ ἐπιτελέσῃ ἀξιοθαύμαστα ἐπιτεύγματα.

Εἰς τὸν λειμῶνα ὅμως τῶν στοχασμῶν τῶν διανοουμένων πάσης περιόδου δὲν εὐρίσκομεν πάντα ἄνθη, προσφερόμενα νὰ τιμήσουν καὶ νὰ ὑμνήσουν τὸν ἄνθρωπον ἀπαντῶμεν καὶ στοχασμοὺς μὲ ἄνθη ἀπαισιοδοξίας καὶ μειώσεως τῆς ἐννοίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Πίνδαρος⁽⁴⁾ λέγει, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου χωρεῖ «ὡς ὄναρ σκιᾶς». Ὁ Σοφοκλῆς⁽⁵⁾ εἰς τὸν Αἴαντα (125-126)

(2) «Δημόκριτος, ὡς φασιν, ἔλεγε βούλεσθαι μᾶλλον μίαν εὕρεϊν αἰτιολογίαν ἢ τὴν Περσῶν οἱ βασιλείαν γενέσθαι. Οὐτε σώμασιν οὔτε χρήμασιν εὐδαιμονοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὀρθοφροσύνη καὶ πολυφροσύνη» (Δημ. Fr. 40).

(3) «L'homme n'est qu'un roseau, le plus faible de la nature, mais l'est un roseau pensant. (Pascal, Pensées 347).

(4) «Ἐπάμεροι τί δέ τις; τί δ' οὔτις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος· ἀλλ' ὅταν αἶγλα δίοσδοτος ἔλθῃ, λαμπρὸν φέγγος ἔπεστιν ἀνδρῶν καὶ μείλιχος αἰῶν».

(Πίνδαρος Πυθ. VIIII, 135-139).

(5) «Ὀρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν εἶδωλ' ὄσαπερ ζῶμεν ἢ κούφην σκιάν».

(Σοφ. Αἴας, 125-126).

λέγει, ότι οί άνθρωποι δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά εἶδωλα ἢ μία «κούφη σκιά». Ὁ Εὐριπίδης⁽⁶⁾ εἰς τήν Μήδειαν (1224) λέγει, ότι κατ' ἐπανάληψιν ἐξεφράσθη, ότι οί άνθρωποι δέν εἶναι παρά μόνον σκιά. Εἰς τόν 102-103 ψαλμόν, 15-18, ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς:

«Ἄνθρωπος, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει· ότι πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τόν τόπον αὐτοῦ».

«Πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα δυνείρων ἀπατηλότερα», ἀναφωνεῖ ὁ ἀξιόλογος ὕμνογράφος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Αἱ κρίσεις ὅμως αὐταὶ παρά τήν φαινομενικὴν ἀντίθεσιν, πού παρουσιάζουν, συγκρινόμεναι πρὸς τὰς προμνησθεῖσας ἐξυμνητικὰς τοῦ ἀνθρώπινου μεγαλείου σκέψεις, δέν θίγουν τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀπλῶς ἐκφράζουν μίαν ὁδὸν διὰ τὸ θραχύθειον καὶ τὸ ἐφήμερον τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τὸ συναίσθημα αὐτὸ τῆς ὁδύνης γίνεται ἐντονώτερον, ὅταν εἶναι συνειδητὴ ἢ δυναμικότης τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι καλλιεργημένος ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς, καὶ ἡ ὁποία τερματίζεται προῶρως διὰ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ θανάτου.

Δύναται λοιπὸν νὰ λεχθῆ, ότι εἶναι

(6) «Τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν».
(Εὐριπ. Μήδεια, 1224).

καθολικὴ ἢ ἀντίληψις, ότι ὁ ἀνθρωπος κατέχει ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ με ἐκδηλον καὶ ἀδιαμφισβήτητον τὴν ὑπεροχὴν του ἔναντι τῶν ἄλλων ὄντων καὶ ότι περικλείει ἓνα ἐξαιρετικὸν δυναμισμὸν σκέψεως, ἱκανῆς νὰ μεγαλουργῆ καὶ νὰ ἐγκαθιδρύῃ φάρους, πού νὰ φωτίζουν τὴν πορείαν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν.

Ἐπὶ πλέον ἐκ μέρους ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐφιλοσόφησαν, ἔγινεν ἀντιληπτόν, ότι ἡ ἀνθρωπίνη ἰσπαρξίς εἶναι συνυφασμένη με θεϊκὴν χάριν καὶ δύναμιν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνοίγεται ἐνώπιόν της ἡ ὁδὸς τοῦ χρέους, ὅπως ἀποδειχθῆ ἀνταξία τῆς εὐνοίας, με τὴν ὁποῖαν ἔχει περιβλήθῃ⁽⁷⁾. Ἡ συναίσθησις τοῦ χρέους αὐτοῦ θὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἀνθρωπον νὰ ἐπιζητήσῃ τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ἀξιοποιήσῃ τὸν δυναμισμὸν του καὶ νὰ ὑψωθῆ εἰς τὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς. Γεννᾶται ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀνάγκη νὰ καθορισθοῦν οἱ ἐπιδιωκόμενοι ἀφ' ἐνὸς σκοποῖ, καὶ τὰ πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῶν καταλληλότερα μέσα ἀφ' ἑτέρου.

ΝΙΚ. ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Ἐπίτ. Γυμνασιάρχης

(7) «Ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, Θεοῦ δ' ἡ ψυχὴ».
(Πλουτ. τῶν ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον, 163d).

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μιλάμε για κρίση της νεότητας, ενώ θα έπρεπε να μιλάμε για κρίση των μεγάλων, των ώριμων. Τί δώσαμε στην νέα γενιά; Ποιές αξίες; Ποιά ιδανικά πρότυπα; Ποιά προσωπικά βιώματα τους μεταδώσαμε; Με τί τους ήλεκτρίσαμε; Ποιά αποθέματα αγάπης έσωρεύσαμε στην αγίνωτη παιδική καρδιά; Πώς αντιμετώπισαμε τὰ προβλήματα τους; Πώς έρμηνεύσαμε τὸν ψυχικό τους κόσμο και ποιές ιδεολογικές, ήθικές και θρησκευτικές κατευθύνσεις τους έδώσαμε; 'Ισχύει έδῶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου «οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς οὐδὲ ἀπὸ τριβόλων σῦκα». "Αν οἱ νέοι μας παρουσιάζουν σήμερα ἀρρωστημένες έκδηλώσεις, ὀφείλεται στην δική μας ἀπουσία. Ἡ εὐθύνη μας λοιπὸν ἀπέναντι τῶν παιδιῶν εἶναι σοβαρή και βαρειά.

Ι. ΠΟΙΑ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΝΕΩΝ

α) Δίψα για τὴν ζωή.

Οἱ νέοι μας εἶναι τὰ παιδιὰ ἑνὸς μεταπολεμικοῦ πυρηνικοῦ ἀποκαλυπτισμοῦ. Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ τεχνικοῦ ἱλίγγου και σ' ἕνα ραγδαίως μεταβαλλόμενο κόσμο. Τὸ ἄγχος τῆς ἐποχῆς μας ἔχει ἐπιδράσει και στην παιδική ψυχικότητα.

Προσπαθοῦν οἱ νέοι μας νὰ ζήσουν ὅσο μποροῦν πιὸ έντονα και πιὸ προσωπικά. Οἱ πνευματικές αξίες παραθεωροῦνται. Οἱ ἀντιλήψεις τους για τὴν ζῶνι εἶναι χρησιμοθηρικές. Κέντρον σ' ὅλη τους τὴν ὀραστηριότητα εἶναι ἡ ἀπόλαυση σ' ὅλες τῖς ἀποχρώσεις της. Σ' ὅλες τῖς ἐπιστημονικές και καλλιτεχνικές ἐπιδιώξεις τους στόχος εἶναι τὸ χρῆμα και οἱ ἀπολαύσεις οἱ καθα-

ρῶς ὕλιστικές πὸν χαρίζει αὐτό. Ζητοῦν ἀπὸ τὴν ζῶνι ὄ,τι πεζότερο και ρεαλιστικότερο ἔχει νὰ τους δώσει.

β) Τάσις για τὸ παράξενο και ἰδιόρυθμο.

Τίποτε τὸ ἄρμονικό δὲν ὑπάρχει στην ζῶνι τῶν νέων, τόσο στην ἐξωτερική τους ἐμφάνιση, ὅσο και στὸν ἐσωτερικό τους κόσμο. Στὸν λόγο, στην κοινωνική συμπεριφορά, στην ψυχαγωγία τους, στην τέχνη παντοῦ, ἡ ἐξαλλωσύνη, ἡ παραφορά, ἡ χυδαιότητα. Στὰ πάρτυ και σ' ὅλες τῖς έκδηλώσεις τους διακρίνεις κάτι τὸ ἐξωφρενικό. Μιὰ ἀνταρσία πρὸς τῖς καθιερωμένες αξίες. Σκωπτική εἰρωνεία πρὸς τοὺς τύπους σεμνότητας τῆς «παλιᾶς και γερασμένης ἐποχῆς» ὅπως τὴν χαρακτηρίζουν. Τελεία ἄρνηση και περιφρόνηση πρὸς κάθε ἡθικό κώδικα. Ὁ τονυμποῖσμός, οἱ μπητλς, οἱ γιεγιέδες εἶναι ἐκφραση τῆς ἐξαλλωσύνης τοῦ σημερινοῦ νέου. "Ακρατος ἀτομισμός με μορφή ἀντικοινωνική. Με ἐπαναστατικό μένος ἀναζητοῦν νὰ φτιάξουν ἕνα δικό τους κόσμο πὸν θα τοῦ δώσουν τὴν μορφή και τὸ σχῆμα τῆς ἰδικῆς τους πίστεως, τῶν ἰδικῶν τους ἰδανικῶν. Φθάνουν στην πλήρη ἐκμηδένιση κάθε ἡθικῆς, θρησκευτικῆς και κοινωνικῆς ἀξίας. Τελεία χειραφέτηση ἀπὸ ἰκάθε τι τὸ παραδεδομένο, τὸ παραδοσιακό. ἘΞ ἄλλου δὲν θέλουν καμμιὰ συνάφεια με τὸν κόσμο τῶν παλαιότερων πὸν τὸν θεωροῦν ἀσυγχρόνιστο, ἄκαιρο, ἀνεδαφικό.

Πιστεύουν στην ἀπολυτότητα τοῦ δικοῦ των κόσμου. Και ἀκριβῶς ἡ ὄλη ἐξωτερική (φαθορίτες, μακρυὰ μαλλιά κλπ.) ἀντίθεσή τους με τὸν παλιὸ κόσμο ἀποδεικνύει τῖς διαμετρικά ἀντίθετες σκέψεις τους για τὴν ζῶνι και τὴν κοινωνία.

γ) Οικουμενικά ενδιαφέροντα.

Οί νέοι μας έχουν κόψει κάθε δεσμό με την Ιστορία. Τους χαρακτηρίζει ή δίψα για τὸ ἄγνωστο. Ὀνειρεύονται ταξείδια σὲ ἄλλα κράτη, σπουδὲς στὸ ἐξωτερικό. Τους ἐλκύει τὸ ἄγνωστο, τὸ παράξενο. Ἡ ἐλευθερία στὴν μορφή τῆς ἀσυδοσίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἡ ζωὴ χωρὶς φραγμούς καὶ πιέσεις, χωρὶς κώδικας ἠθικῆς. Ἡ περιέργεια τοῦ παράξενου, τοῦ ξένου. Δὲν ὑπάρχει κανένας γνήσιος καὶ πηγαῖος διεθνισμός, κανένα πνεῦμα ἀγάπης πρὸς τὸ καλὸ, ἐκτὸς ἀπὸ σπάνιες ἐξαιρέσεις, κανένα πνεῦμα συναδελφώσεως ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε φυλετικὴ καὶ ἐθνικὴ τοποθέτηση.

δ) Δικὰ τους ἰδανικά.

Τὰ ἰδανικά τῶν νέων εἶναι οἱ πρωταθληταὶ τοῦ ποδοσφαίρου, οἱ στάρς, τῶν κινηματογράφων, οἱ ἠθοποιοί. Ἡρωοποιοῦν πολλακίς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ὑποκόσμου. Δὲν τοὺς συγκινεῖ τὸ αἰώνιο. Δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ ἡ πνευματικὴ κριση καὶ στὸ Κατηγορητικό. Στὴν Ἐκκλησίᾳ λιγοστοὺς νέους συναντᾶμε. Ἀπουσιάζει ἡ νεότης στοὺς πνευματικούς τομεῖς τοῦ τόπου μας σ' ἓνα ἀρκετὰ μεγάλο ποσοστό.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀπηχεῖ στὰ θάθη τῆς παιδικῆς ψυχῆς, τὸν βλέπουν σάν «μπαμπούλα» αὐστηρό, θλοσυρὸ γεμᾶτον ἀρνήσεις, ἀπαγορεύσεις καὶ αὐστηρὲς τιμωρίες. Τρέφονται χωρὶς Ἰδανικά ἔστω καὶ «παλιωμένα ἰδανικά», ὅπως τὰ ἤθελεν ὁ Ἰψεν.

ε) Πρόωρη σεξουαλικὴ ἀφύπνιση.

Ἡ πρόωρη σεξουαλικὴ ἀφύπνιση στὴν σημερινὴ νεότητα περιέχει κάτι τὸ τραγικόν. Μὲ πολλὴ ἐλαφρότητα πλησιάζουν τὴν ὑψηλότερη λειτουργία τῆς ζωῆς. Ἡ πυκνότης τῶν συλλήψεων, τῶν ἀμβλώσεων, τῶν γεννήσεων νόθων δημιουργησαν στὶς ἡμέρας μας πολλὰ προβλήματα. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἔρωτος

ἄφησε τὴν στυφὴ γεύση τῆς ζωῆς. Γεμίζει ἡ ψυχὴ τους μὲ ἀγωνία καὶ ἀναπτύσσονται ψυχικὰ νοσήματα σὲ βαθμὸ ἀνησυχητικό. Ἀπογυμνώθηκε ἡ ἐρωτικὴ λειτουργία ἀπὸ τὸ συναισθηματικὸ τῆς περιβλήμα. Ἡθικὴ σήψη καὶ ἐξαθλίωση, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν κορεσμό, τὴν ἀνία, τὴν ἀπογοήτευση. Ἡ πρόωρη σεξουαλικὴ ἀφύπνιση ἔχει δημιουργήσει νέους νευρωτικούς μὲ χαλαρωμένο τὸ συναισθηματικὸ τῆς ἀγάπης, τῆς ἀγνῆς φιλίας. Ἡ ἀγνόησις κατήνησε οὐτοπιστικὴ ἀρετὴ. Ἀσυδοσία σ' ὄλες τίς γενετήσιες σχέσεις. Ἐτσι ἐσθῆσε ὁ ἥλιος τῆς ἀγνόησις ἀπὸ τὸν κήπο τῆς ἐδεμικῆς ψυχῆς τοῦ νέου.

Ἡ μαγεία τοῦ ἔρωτος κατήνησε ἕνας γυμνός, θλιβερός καὶ ἀποκτηνωτικὸς ἀλαλαγμός. Ἐποχὴ πανσεξουαλισμοῦ. Ἡ πρόωρη ὠριμότητα ἔφερε καὶ τὴν πρόωρη ἀπογοήτευση.

Αὐτὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς σημερινῆς νεότητος ποὺ ὠδήγησαν τὴν σημερινὴ κρίση. Προβλήματα καυτὰ ποὺ ἐπιζητοῦν λύσεις. Πρὸ τῶν λύσεων ἐπιβάλλεται νὰ ἰδοῦμε τὰ σπουδαιότερα αἷτια ποὺ ὤθησαν τὴν νεότητα στὸ σημερινὸ της κατάντημα.

Ποῖα τὰ αἷτια αὐτῆς τῆς ἐξαλλωσύνης;

II. ΑΙΤΙΑ

α) Ἡ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ.

Ἡ μεταπολεμικὴ ἀστάθεια καὶ ἀβεβαιότητα μὲ τὴν ἀπογοήτευση καὶ τὴν πικρία στὴν ψυχὴ. Ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως δημιούργησαν τέτοια ψυχολογικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ ἔπαιξαν σπουδαῖο ρόλο στὴν ψυχολογία τῶν νέων. Ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως δὲν ἄφησε νὰ δημιουργηθῇ κατὰλληλῃ ἀτμόσφαιρα γιὰ τὴν ὁμαλὴ ἀγωγὴ τῆς νεολαίας στὴν ἀλήθεια, στὴν δικαιοσύνη, στὴν ἀγάπη. Ἡ αὔξησις τῆς ἐντάσεως ἐπέτεινε τὸ κακόν, ἐδημιούργησε μιὰ ἀνώμαλη ψυχολογία ποὺ ὠδήγησε στὸν ἀποκαλυπτικόν, στὴν ὑποκει-

μενικότητα και στις αντικοινωνικές τάσεις των νέων.

Ἡ ἀγωνία τοῦ πολέμου, ἑνὸς πολέμου καταστρεπτικοῦ γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρώπινη, ἐδημιούργησε τὸ σημερινὸ ἀγχος ποῦ ἀντανεκᾶ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ νέου.

β) Τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνίας καὶ τῆς οἰκογενείας.

Στὴν κοινωνία μας δὲν ἐπικρατεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ καλοῦ. Τὸ κακὸ ἔχει ἀπλωθῆ σ' ὅλες τὶς πτυχές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος δὲν βλέπει τὸν ἄνθρωπο σὰν «εἰκόνα Θεοῦ», ἀλλὰ σὰν προῖον γιὰ ἀπάτη καὶ γιὰ ἐκμετάλλευση «*homo homini lupus*». Τὰ διαζύγια πληθαίνουν. Οἱ οἰκογενειακὲς σχέσεις εὐρίσκονται σὲ δξύτατη κρίση. Ὁ σεβασμὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἔχει ἐξαφανισθῆ. Ἀκόμη καὶ στὴν χριστιανικὴ κοινωνία λείπει τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης, τῆς εὐθύνης, τῆς θυσίας. Πολὺ μίσος. Τυπολατρεία καὶ φαρισαϊσμοί. Ἐξωστρέφεια καὶ ἐπιφάνεια. Λείπει ἡ βιωματικὴ συνειδητὴ πνευματικὴ ζωὴ. Ἰδιοτέλεια καὶ ἀτομισμὸς. Μηχανοποιημένη ζωὴ. Ἡ κοινωνία μας μὲ τὸ κίτρινο ἔντυπο καὶ τὴν ἐκμαυλίστρια τέχνη ἐπέδρασε ριζικὰ στὴν ψυχὴ τοῦ σημερινοῦ νέου καὶ τὴν διεμόρφωσε ἐσωτερικὰ σύμφωνα μὲ τὸ δικό της πνεῦμα. Μέσα σ' ὅλα ὁ νέος διδάσκεται τὴν διαφθορά, τὴν ἀπάτη, τὸ ἔγκλημα καὶ μάλιστα στὴν μορφή τῆς τέχνης ἢ μᾶλλον τῆς κακῆς τεχνικῆς ποῦ κατήντησε ἀπὸ ἰέρεια τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς ψυχικῆς γαλήνης κακῆ τεχνικῆς ποῦ διεγείρει τὰ κατώτερα ἔνστικτα καὶ ὑποτάσσει τὸ πνεῦμα κάτω ἀπὸ τὴν τυφλὴ καὶ ἄλογη ὀρμὴ. Τὸν ἀπογυμνώνει ἀπὸ κάθε ἐσωτερικότητα καὶ δολοφονεῖ τὸν Θεὸ στὰ βάθη τῆς παιδικῆς καρδιᾶς, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποῦ ἔπρεπε νὰ ἦταν στημένος ὁ βωμὸς τῆς δλοκάθαρης λατρείας πρὸς τὸν Θεὸ.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Μεφιστοφελῆ ἔχει ἀλλοιώσει τὴν πνευματικὴ οὐσία τῆς κοινωνίας μας. Οἱ πνευματικὲς ἔννοιες καὶ

ἀξίες κατήντησαν «κατάλοιπα» μιᾶς ρωμαντικῆς ἐποχῆς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς μιὰ ποιητικὴ θρησκεία ἀπογυμνωμένη ἀπὸ τὸ μεταφυσικὸ ὄντολογικὸ βάθος τῆς. Καὶ ἔτσι τὸ μυστήριον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λυτρώσεως μένει «μυστήριον κερυμμένον».

Οὔτε ἡ σημερινὴ οἰκογένεια, οὔτε ἡ κοινωνία ἐμφοροῦνται ἀπὸ ἀνώτερες πνευματικὲς ἀναζητήσεις, ἀλλὰ ἀντίθετα προκαλοῦν μὲ ἔνταση καὶ ζωηρότητα τὸν κάθε νέο στὸ κακὸ καὶ ἔτσι τὸ κακὸ μεγεθύνεται, ἀπλώνεται, ἀγκαλιᾶζει ὀλόκληρη τὴ ζωὴ καὶ — τὸ χειρότερο — οἱ νέοι μας προχωροῦν ἀκόμη πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ κακὸ ποῦ τοὺς δίνει ἡ κοινωνία.

Ὁ πόλεμος λοιπόν, ἡ μεταπολεμικὴ ζωὴ, τὸ κακὸ ποῦ ὑπάρχει στὴν σημερινὴ κοινωνία σ' ὅλες τὶς πτυχές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, εἶναι τὰ σπουδαιότερα αἷτια ποῦ ὠδήγησαν τὴν νεότητα στὴν σημερινὴ φρενίτιδα, στὴν χειραφέτηση ἀπὸ κάθε ἠθικὸ πνευματικὸ καὶ κοινωνικὸ δεσμὸ, σὲ μιὰ κατάσταση ἀλλοφροσύνης καὶ παραλογισμοῦ.

III. ΜΕΣΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΣ

α) Ἀντίδρασις κατὰ τοῦ κακοῦ.

Δὲν μποροῦμε νὰ μιλάμε γιὰ νεανικὴ ὑστερία καὶ νὰ μὴν καταπολεμοῦμε τὸ κακὸ. Λίγοι προχωροῦν στὴν διαπίστωση ὅτι ὑπάρχουν οἱ ἔμποροι ποῦ τρέφουν τὴν κατάσταση αὐτὴ καὶ ἐλάχιστοι ἀντιδροῦν πρὸς τὴν κατάσταση αὐτὴ τῆς διαφθοράς.

Δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ ἀντιδροῦμε κατὰ τὸ κακοῦ χωρὶς παράλληλα νὰ δημιουργοῦμε συνθήκες ἀνωτέρας ζωῆς καὶ ψυχαγωγίας πρὸς τοὺς νέους.

β) Γνωριμία μὲ τοὺς νέους.

Νὰ τοὺς πλησιάσουμε, νὰ τοὺς γνωρίσουμε. Νὰ νοιώσουμε τὰ προβλήματά τους καὶ τὶς ἀνησυχίες τους. Νὰ μάθουμε πῶς σκέπτονται. Νὰ σταθοῦμε μὲ ἀγάπη καὶ πόνο κοντὰ τους. Ὅχι σὰν

δικασταί, ἀλλὰ σάν φίλοι καί καλοί ἀδελφοί. Νά μὴν θελήσουμε νά τοὺς τοποθετήσουμε στὸ δικό μας σχῆμα. Νέος, σημαίνει «γίγνεσθαι», ἀνωριμότητα καὶ ἀμφιβολίες. Εἶναι ἡ ἀγίνωτη ψυχὴ ποὺ θὰ ὀριμάσῃ μὲ τὸν χρόνο. Βιαζόμαστε πολλὲς φορές. Φερόμαστε ἀψυχολόγητα. Γεμάτοι καθηκοντολογίες καὶ δεοντολογίες καὶ ξεχνᾶμε ὅτι ὁ νέος ζῆ τὰ μεταβατικά στάδια τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι εἶναι μία προσωπικότητα ἀναπτυσσομένη καὶ ἐξειλομένη.

γ) Ἰδεολογικὸς προσανατολισμός.

Στὴν ἐποχὴ μας ποὺ ἐπικρατοῦν χίλιες δυὸ κοσμοθεωρίες, ἄλλες ὑλιστικές, ἄλλες ἰδεαλιστικές, πρέπει στοὺς νέους νά δώσουμε σωστὴ καὶ ὀλοκληρωμένη κατεύθυνση. Σωστὸ προσανατολισμὸ ποὺ δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ, ἡ ἀναγνώριση δηλαδή τῆς ἀλήθειας ὅτι ὁ κόσμος καὶ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι κάτι τυχαῖο καὶ συμπτωματικὸ! Ἄρχὴ καὶ τέλος ἔχουν τὸν Θεό, τὴν ἀλήθεια, τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀρετὴ ὅπως ἐνσαρκώνονται στὴν διδασκαλία, τὸ ἔργο καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μῆνυμα τοῦ Εὐαγγελίου νά δίδεται μὲ σαφήνεια καὶ ἀπλότητα. «Εἰνας Χριστιανισμὸς ἀγάπης καὶ καλωσύνης. Νά διδάσκειται ἡ ἁμαρτία σάν τὸ κακὸ ποὺ ἐναντιώνεται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Σάν κάτι ποὺ φέρνει τὴν πτώχεια καὶ τὴν ὀρφάνια τῆς ψυχῆς. Σάν κάτι ποὺ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ζωὴ τὸν ζωηρὸ καὶ χαρούμενο τόνο της. Νά ζοῦμε τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὄχι σάν ὄραμα φανταστικὸ, ἀλλὰ σάν ἐπίγεια πραγματικότητα, «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν τὸς ἡμῶν ἐστὶ». Ἡ ἱστορία νά διδάσκειται σάν ἔκφραση τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, σάν τὶς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν ἱστορία διὰ τὴν ἀνθρωποποίηση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν σωτηρία του. Ἐπίσης στὸν ἰδεολογικὸ προσανατολισμὸ χρειάζεται μιὰ κοινωνικὴ ἀγωγή ὁ νέος, μιὰ ἀγωγή ἀγάπης πρὸς τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθερία, πρὸς τὴν εὐθύτητα καὶ

τὴν εἰλικρίνεια, καλλιέργεια τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους συνανθρώπους μας, ἄσχετα ἂν αὐτοὶ ἀκολουθοῦν ἄλλη ἰδεολογία ἢ πιστεύουν σὲ διαφορετικὲς ἀξίες ἢ εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὶς δικές μας ἀντιλήψεις καὶ πρὸς τὰ προσωπικὰ ἐνδιαφέροντα. Ἐπίσης μιὰ ἀγωγή εἰρήνης. Στὴν πυρηνικὴ ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, ποὺ ἐάν πιεσθοῦν ὀρισμένα κουμπιά ὀλοκληρὸς ὁ πλανῆτης θὰ μεταβληθῇ σὲ πυροτέχνημα, ἐπιβάλλεται ἡ ἀγωγή τῆς εἰρήνης στὸν κάθε ἀνθρώπο χωριστά. Ἔτσι θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ παγκόσμια εἰρήνη, ἡ παγκόσμια συναδέλφωση.

δ) Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός.

Χωρὶς σχεδιασμένη καὶ σταθερὴ οἰκονομία δὲν θὰ μπορέσουμε νά βοηθήσουμε τοὺς νέους στὸν ἐπαγγελματικὸ τους προσανατολισμὸ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν λυδία λίθο τῆς ἐπιτυχημένης ἐπαγγελματικῆς τους ζωῆς.

Ἡ χαώδης κατάσταση στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ σαλεύει τὶς ἠθικὲς καὶ κοινωνικὲς θέσεις καὶ κάνει τὸν νέο νά μὴν διακρίνῃ τὴν σωστὴ τοποθέτησή του μέσα στὴν ζωὴ. Χρειάζεται λοιπὸν νά διαπιστώσουμε τὶς ἰδιαίτερες κλίσεις τοῦ νέου, τὰ προσωπικὰ του ἐνδιαφέροντα, τὶς πνευματικὲς του ἱκανότητες καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ νά κατευθύνουμε τὴν προσοχή του. Πρῶτα ἀπ' ὅλα νά φωτίσουμε τὸν δρόμο μπροστὰ του καὶ πρὸς τοὺς ἐπαγγελματικούς δρόμους, νά ἀξιολογοῦμεν αὐτούς, νά ἐπιδεικνύουμε τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα τοῦ κάθε ἐπαγγέλματος καὶ ἀνάλογα νά κατευθύνουμε ἔχοντας ὑπ' ὄψη τὰ ἰδιαίτερα ἐνδιαφέροντα τοῦ νέου.

ε) Σεξουαλικὴ ἀγωγή.

Ὁ ἀποκρυφισμὸς καὶ οἱ ἀνεύθυνες διδασκαλίες ἐπάνω στὸ σοβαρῶτερο πρόβλημα ποὺ ἀπασχολεῖ τοὺς νέους ἔγινε αἰτία νά πάρουν οἱ νέοι μας τὸν χεῖριστο δρόμο σ' ἓνα θέμα ποὺ ἀπο-

τελεί την ἄξια σεβασμοῦ λειτουργία τῆς ζωῆς. Ἡ σεξουαλική ἀγωγή πρέπει νὰ διδεται ἰδίως ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς μορφωμένους γονεῖς, ἐπάνω στὰ θέματα αὐτὰ καὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Χωρὶς πολλές λεπτομέρειες, μὲ λέξεις κατάλληλες καὶ μὲ ὕφος ἀπλό, σοβαρὸ καὶ λιτὸ πρέπει νὰ ἐρμηνεύουμε στοὺς νέους τὰ θέματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνάγονται στὶς γενετήσιες σχέσεις. Νὰ ἐξαίρεται ἡ ὕψηλὴ ἔννοια τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία ἐπιτελεῖται μ' ἓνα ἀπλό φυσικὸ τρόπο, καὶ νὰ τονίζεται ἡ ἱερότητα τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς, ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης τῶν συζύγων οἱ ὁποῖοι συνεχίζουν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στὴ γῆ. "Ἄς μὴν ἱκανοποιῇ τὴν περιέργειαν τῶν νέων ὡς πρὸς τὰ σεξουαλικά θέματα, τὸ ἀνήθικο ἔντυπο ἢ τὸ διεστραμμένο φιλμ ἢ οἱ ἄνθρωποι τοῦ πεζοδρομίου, ἀλλὰ ἡ συνειδήσι καὶ σοβαρὴ διδασχὴ τῶν γονέων καὶ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων ποὺ ὁραματίζονται νὰ βλέπουν τοὺς νέους τοποθετημένους σωστὰ ἐπάνω στὰ πλέον καυστικά προβλήματα ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν.

στ) Ὑγιὴς ψυχαγωγία.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ γιὰ νὰ ἐπιδράσῃ σήμερα στοὺς νέους πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται ὅλα τὰ μέσα τῆς κοινωνίας· θέατρο, κινηματογράφον, ραδιόφωνο, τηλεόραση, ἔντυπο, ἐκδρομὴ, κατασκηνώση, ὅλα τὰ μέσα ψυχαγωγίας νὰ τὰ ἐμπλουτίσῃ μὲ πνευματικὸ περιεχόμενον τέτοιο ποῦ ν' ἀνταποκρίνεται στὰ ψυχολογικὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ σημερινοῦ παιδιοῦ. "Ἔτσι μόνον θὰ ἐπιδράσῃ ἡ πνευματικὴ ἡγεσία κατὰ τρόπο θετικόν. Δὲν ἀρκοῦν ἢ μᾶλλον θλάπτουν οἱ συνε-

χεῖς ἀπαγορεύσεις χωρὶς θετικὰ νὰ μὴν ἀπαντᾶμε στὴν ψυχαγωγία τῶν νέων ποὺ ἀποτελεῖ ἀπαραίτητη τροφή τῆς ψυχῆς τους.

ζ) Ἡ δική μας ἀνοδος.

Ὁ καλλίτερος ρυθμιστὴς στὴν πνευματικὴ ὀλοκλήρωση τῆς προσωπικότητος τῶν νέων μας εἶναι τὸ ζωντανὸ μας παράδειγμα. Ἡ βίωση τῶν λεγομένων ἠλεκτρίζει, φρονηματίζει καὶ ἐμπνέει τοὺς νέους. Κουράστηκε ἀπὸ διδασκαλίας· τώρα πᾶ θέλει νὰ ἰδῇ στὴν ζωὴ καὶ στὰ ἔργα μας τὴν σφραγίδα τῶν λόγων μας. «Οἱοὶ τὸν λόγον τοιῶδε καὶ τὸν τρόπον». Μόνον μέσα στὴν ἀνώτερη ζωὴ μας θὰ θρῆ ὁ νέος τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας καὶ ἔτσι θὰ καταξιωθῇ πνευματικὰ καὶ ἡ ζωὴ τῶν νέων μας. «Πρῶτα φωτισθῆναι εἶτα φωτίσαι» λέγει ὁ Ἅγ. Γρηγόριος, «καθαρθῆναι εἶτα καθάραι».

Χωρὶς τὴν βιωματικὴν προβολὴν μας δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιδράσουμε στὶς ψυχὰς τῶν νέων τῆς ἐποχῆς μας. Ἀναλογιζόμεθα λοιπὸν τὴν εὐθύνη ἀπέναντι τῆς νέας γενεᾶς ἢ ὁποῖα ἀντιγράφει στὴν ζωὴ τῆς δικῆς μας ζωῆς; Ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ ὀλοκληρωθῶμε ἡμεῖς οἱ παλιοί, οἱ ὄριμοι πνευματικὰ, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιδράσουμε καὶ στοὺς νέους μας. Αὐτὸς εἶναι ὁ καλλίτερος τρόπος ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ κακοῦ ποῦ παρασύρει τὴν νεότητα. Καὶ ὁ Κύριός μας γιὰ νὰ μᾶς κἀνῃ μιμητάς Του μᾶς ἄφησε μὲ τὴν ζωὴ Του «τὸ τέλειον πρότυπον» ἵνα ἀκολουθῶσιν ἡμεῖς τὸν ἴχνησιν αὐτοῦ.

ΠΑΝ. ΚΥΡΟΥΣΗΣ

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Ποίος ὁ προορισμὸς τῶν φυλακῶν; Διὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν κρατουμένων, ἀπήντησαν 77% τῶν Ἀμερικανῶν σὲ μιά πρόσφατη σφυγμομέτρῃσι. Ἄλλὰ τὸ 80% τῶν «σωφρονιστικῶν» ὑπαλλήλων τοῦ κράτους ἀπλῶς φυλάσσουν τοὺς 426.000 κρατουμένους, μέσα σὲ μιά ποικιλία ἀρχαϊκῶν ἰδρυμάτων κλιμακουμένην ἀπὸ ἱκανοποιητικὰ μέχρι τρομερά. Μόνον τὸ 20% τῶν σωφρονιστῶν τῆς χώρας ἐργάζονται εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν. Καὶ τὸ 30% ὄλων τῶν ἀπολυομένων καταδικῶν (σὲ μερικὲς περιόχες 75%) ξαναφυλακίζονται ἐντὸς πέντε ἐτῶν, συχνὰ διὰ θαρύτερα ἐγκλήματα.

Ὅτι διαφεύγει τὸ ποινικὸν δίκαιον τῶν Η.Π.Α. εἶναι ἡ βασικὴ ἀρχὴ δι' ἀποτελεσματικὴν τιμωρίαν' ταχεῖα ἀδέκαστος κατηγορία, μίᾳ εὐκαιρίᾳ διὰ ξίνα καινούργιο ξεκίνημα, καὶ ἀρχῆς τις ὁποῖες ἐπιδοκιμᾶζει τὸ κράτος καὶ τις ὁποῖες οἱ ἐγκληματῆται θὰ μπορούν εὐλόγως νὰ ἀναγνωρίσουν ὡς ἀνώτερες τῶν ἰδικῶν των. Διὰ κάποιον λόγο, τὸ 77% τῶν ἀναφερομένων ἐγκλημάτων εἰς τὰς Η.Π.Α. οὐδέποτε ἀνακαλύπτονται, πολλὰ οὔτε κἂν ἀναφέρονται. Ἔτσι οἱ περισσότεροι συλλαμβανόμενοι ἐγκληματῆται, βλέπουν τὸ πρόβλημά των ὡς κακὴν τύχην μᾶλλον παρά κακὸν χαρακτήρα. Πράγματι, τέτοιες εἶναι οἱ ἀντιδράσεις τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ, ὥστε οἱ ἔνοχοι συχνὰ αἰσθάνονται ἄθωοι. Ὁ Ντοστογιέφσκυ ἔξυπνα περιγράφει ἕνα μέλλοντα δολοφόνον ὁ ὁποῖος ἰδὲν θεωρεῖ τὴν πράξιν του ὡς ἐγκλημα.

Ὅλο καὶ περισσότερο ἀντιδραστικὸς εἶναι ὁ τυπικὸς ἐγκληματίας τῶν Η.Π.Α. ἕνας ἀποτυχημένος νέος, ὁ ὁποῖος φέρει καταφανῆ τὰ σημεῖα προελεύσεως ἐκ μιᾶς φτωχικῆς συνοικίας, μέλος μιᾶς μειονότητος, ἀπόβλητος τοῦ σχολείου, ἀποτυχημένος ἐργάτης καὶ παραθᾶτης τοῦ νόμου.

Ἀπογυμνωμένος ἀπὸ αὐτοσεβασμό, αὐτὸς ὁ ἀποτυχημένος ἀντισταθμίζει

μὲ μῖσος καὶ κακία τοὺς ἐπιτυχημένους τῆς ζωῆς. Καὶ τὸ σύστημα τοῦ ποινικοῦ δικαίου τῶν Η.Π.Α. πολὺ συχνὰ ἐνισχύει τὴν ἐκ μέρους του περιφρόνησιν πρὸς τὶς ἀξίες τῆς κοινωνίας.

Ἐὰν ὁ ὑποπτος διαπράξεως ἐγκλήματος δὲν μπορῇ νὰ ἔξη ἕνα ἱκανὸν δικηγόρον, πιέζεται νὰ δεχθῇ τὴν ἐνοχὴν του χωρὶς δικαστήριον. Διὰ τὸ ἴδιο ἐγκλημα, διάφοροι δικασταὶ καταδικάζουν σὲ πολὺ διαφορετικὰς ποινάς.

Ἴσως ἡ πιὸ τρομερὴ πλευρὰ ὄλων αὐτῶν εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκλημάτων αὐξάνει, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων αὐξάνει καὶ διαπράττουν πολλὰ ἐγκλήματα. Θεωρῶντας κανεὶς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἀντικειμενικὰ καταλήγει σὲ δύο βασικὰ συμπεράσματα. Πρῶτον ὅτι αἱ Η.Π.Α. δαπανοῦν ἐτησίως 1 δισεκ. δολλάρια διὰ σωφρονισμὸν κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος μπορεῖ μόνον νὰ αὐξήσῃ τὸ ἐγκλημα.

Δεύτερον, μίᾳ ἐξ ὀλοκλήρου διάφορος προσέγγις μπορεῖ νὰ τὸ μειώσῃ μὲ τὰ ἴδια χρήματα.

Τοῖχοι πρὸς ἀναμόρφωσιν.

Ἡ παρατήρησις ὅτι ἡ φυλάκισις διορθώνει τοὺς ἐγκληματίες εἶναι μίᾳ καταπληκτικὰ καινούργια ἰδέα. Πρὶν τὸν 18ο αἰῶνα αἱ φυλακαὶ ἐχρησιμοποιούντο κυρίως ὄχι διὰ τὴν τιμωρίαν ἀλλὰ διὰ τὴν κράτησιν τῶν κατηγορουμένων ἢ τῶν ὀμήρων — π. χ. ὁ ὀφειλέτης μέχρις ὅτου πληρώσει. Διὰ νὰ καταπολεμήσουν τὸ ἐγκλημα οἱ Εὐρωπαῖοι εὐνοῦχιζον τοὺς θιαστάς, ἀπέκοπτον τὰ χέρια τῶν κλεπτῶν, ξερρίζωναν τὶς γλῶσσες τῶν ψευδορκῶν. Ἡ Ἀγγλία ἐκαυχᾶτο διότι προέβλεπε ἀπαγχονισμό διὰ 200 ἐγκλήματα. Ὅταν ἀκόμη τὸ ἐγκλημα ἀνθοῦσε, οἱ ἀναμορφωταὶ προέβαλαν τὸ ἐπιχείρημα ὅτι μεγάλη χρῆσις τῆς θανατικῆς ποινῆς δὲν ἀποτελεῖ λύσιν διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ ἐγκλήματος. Τὸ 1786, εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν, οἱ Quakers καθιέρωσαν τὴν κάθεριξί ὡς

άνθρωπιστικό υποκατάστατο. Ἀποβλέποντας εἰς μετάνοιαν οἱ Quakers ἐκλείον τούς καταδίκους σὲ κελλιὰ ἀπομονώσεως μέχρι θανάτου ἢ ἀπελευθερώσεως. Τόσον πολλοὶ ἀπέθνησκον ἢ ἐτρελαίνοντο, ὥστε τὸ 1825 ἡ φυλακὴ τοῦ Ἀιθιππῆ τῆς Νέας Ὑόρκης, εἰσήγαγε καταναγκαστικὰ ἔργα σὲ ἀπόλυτη σιγή. Μέχρι πολὺ πρόσφατα, αἱ Η.Π.Α. ἐβασίζοντο σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸ σύστημα Ἀιθιππῆ τὸ ὁποῖον ἐσπούσε τὸ ἠθικὸν μὲ τὰ ξυρισμένα κεφάλια, τοὺς περιωρισμένους θηματισμοὺς καὶ τὴν καταθλιπτικὴν σκληρὴν ἐργασία σὲ τεράστια, δαπανηρά, ἀπομονωμένα κλουβιά τὰ ὁποῖα καθυσύχασον τοὺς φόβους τοῦ κοινοῦ δι' ἀποδράσεις.

Τὸ σύνδρομο τῆς φυλακῆς - κλουβιοῦ κατέστησε ἀνάπηρο τὸ ποινικὸ δίκαιο τῶν Η.Π.Α. μὲ κάθε τρόπο. Ἐπειδὴ τὰ αὐστηρὰ κάστρα ἀρνοῦνται νὰ καταρρεύσουν (25 φυλακαὶ εἶναι ἡλικίας ἄνω τῶν 100 ἐτῶν) συχνὰ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ ξεχωρισθοῦν οἱ ἐπιδικτικοὶ καθοδηγήσεως ἀπὸ τοὺς ἀνεπιδέκτους ποὺ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο θῆμα πρὸς τὴν ἀποκατάστασι. Φυσικὰ τὰ πρὸς ἀναμόρφωσιν τοιχώματα εὐρίσκονται πολὺ πέραν τῶν ὀρίων τῶν ἰκτιρίων. Εἶναι εἰρωνεῖα ὅτι μόνον στὸ Μισισσιππὶ ἐπιτρέπονται εἰς τοὺς ἐγγάμους κρατουμένους συζυγικὰ σχέσεις μὲ τὰς συζύγους τῶν στέρησις σεξουαλικῶν σχέσεων στὶς ἄλλες Ἀμερικανικὰ φυλακὰς προκαλεῖ ἐξεγέρσεις, διανοητικὰς ἀσθένειες καὶ ὁμοφυλοφιλία.

Διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἰσχυρῶν κρατουμένων διὰ νὰ ἐλέγχουν τοὺς ἀσθενεῖς, οἱ ἐπίσημες ἀρχὲς δημιουργοῦν μίαν νοοτροπίαν κρατουμένου ἢ ὁποῖα ὑποχρεώνει τοὺς κρατουμένους «νὰ περνοῦνε τὸν καιρὸ τους» νὰ μὴν ἐμπιστευῶνται κανένα, νὰ σταματᾷ τὸ μυαλό τους, νὰ γίνονται ἀδιάφοροι. Σχεδὸν τὸ 80% τῶν ἐνηλίκων κρατουμένων ἔχει ἀνάγκην ψυχιατρικῆς βοήθειας. Ἀλλὰ οἱ κακῶς ἐκπαιδευμένοι, κακῶς πληρωμένοι φύλακες εἶναι τόσον ἀπασχολημένοι μὲ τὴν ἀσφάλειαν, ὥστε ὑπηρετοῦν ἀγωγὴν τῶν κρατουμένων σπανί-

ως μποροῦν νὰ λειτουργήσουν. Ὅλα αἱ Ἀμερικανικὰ φυλακὰ ἔχουν μόνον 150 ἀποκλειστικοὺς ψυχιάτρους, οἱ μισοὶ ἐξ αὐτῶν σὲ δημοσπονδιακὰ ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα κρατοῦν μόνον τὸ 5% ὄλων τῶν φυλακισμένων. Ἀκόμη καὶ οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοὶ συνήθως ἐπιφανειακῶς μόνον δέχονται τὴν «ἐξατομικευμένην μεταχείρισιν» — τὸ νέον ἰδεῶδες τῆς θεραπείας τῶν ἐλαττωμάτων ἐνὸς ἐκάστου κρατουμένου, καὶ τῆς μετατροπῆς τῶν ἀπροσαρμόστων τῆς κοινωνίας σὲ προσαπικότητες ἐλεύθερες ἀπὸ τὸ ἔγκλημα. Σὲ προοδευτικὰς φυλακὰς, διὰ νὰ εἶναι ἀσφαλεῖς, οἱ φύλακες διδάσκονται νὰ μεταβάλλουν τὴν νοοτροπία τῶν κρατουμένων διὰ φιλικῆς ἐπικοινωνίας. Οἱ κρατούμενοι ταξινομοῦνται σὲ τάξεις, προάγονται διὰ καλὴν διαγωγὴν καὶ προωθοῦνται πρὸς τὸ σύστημα τοῦ λόγου τιμῆς. Πράγματι ὁ μέσος ὅρος φυλακίσεως σήμερα εἶναι 21 μῆνες· ὁ κατάδικος σὲ ἰσόβια δεσμὰ ἐξέρχεται κατὰ μέσον ὄρον σὲ 20 χρόνια.

Οἱ δημοσπονδιακὰς φυλακὰς λειτουργοῦν καλὰ ἐν τούτοις μόνον τὸ 17% τῶν ἀποφυλακισμένων ἀπὸ δημοσπονδιακὰς φυλακὰς θρῖσκουν δουλειὰς σχετικὰς μὲ τὴν ἐργασία ποὺ ἔκαναν στὴν φυλακὴν. Οἱ περισσότεροι τῶν κρατουμένων φυλακῶν Πολιτειῶν δὲν λαμβάνουν χρήσιμη ἐκπαίδευσιν διότι ἐμπόριον καὶ ἐργατικὰ σωματεῖα ἔχουν ἐπιπέσει μὲσφ νόμων ἀπαγορευόντων τὸν συναγωνισμὸν ἀπὸ βιομηχανίας φυλακῶν. Τοῦλάχιστον τὸ ἐν τρίτον ὄλων τῶν κρατουμένων ἀπλῶς κρατοῦν τὴν φυλακὴν καθαρὴ ἢ δὲν κάμνουν τίποτε.

Οἰκοδομῶντας κοινωνικὰς βάσεις.

Διὰ νὰ ἰκτυπήσῃ τὸ βασικὸ πρόβλημα τῶν φυλακῶν — τὴν ἀπομόνωσιν ἀπὸ τὴν κοινωνία — ἡ Προεδρικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ νόμου καὶ τὴν διοίκησιν τῆς δικαιοσύνης συνηγορεῖ διὰ μίαν δραστηρικὴν ἀλλαγὴν πρὸς «διορθώσεις ἐπὶ ὁμαδικῆς θάσεως». Τὰ δύο τρίτα ὄλων τῶν ἐγκληματιῶν ἤδη ἐπιτη-

ρουνται έξω από την φυλακήν διὰ τῶν συστημάτων τῆς ὑφ' ὄρον ἀπολύσεως ἢ τοῦ λόγου τιμῆς.

Ἄλλα ἡ ὑφ' ὄρον ἀπόλυσις θεωρεῖται ἀκόμη εὐρέως ὡς ἐπιείκεια μᾶλλον παρὰ ὡς τρόπος μεταχειρίσεως· μόνον τὸ ἐν τρίτον τῶν Ἀμερικανικῶν δικαστηρίων διαθέτουν ἐπαρκῆς προσωπικὸν διὰ τὴν ὑφ' ὄρον ἀπόλυσιν. Φορτωμένοι μὲ πᾶνω ἀπὸ 100 περιπτώσεις ὁ καθείς, ἐπὶ πλέον τὸν φόρτον τῶν πρὸ τῆς δίκης ἀναφορῶν ἰδιὰ τοὺς δικαστάς, πολλοὶ ὑπάλληλοι τῆς ὑφ' ὄρον ἀπολύσεως μποροῦν νὰ διαθέσουν διὰ τοὺς καταδικαίους μόνον 10 ἢ 15 λεπτὰ μιὰ ἢ δύο φορῆς τὸν μῆνα. Διὰ τὸν περιορισμὸ κατὰ μέσον ὄρο τῶν περιπτώσεων σὲ 35 κατὰ ὑπάλληλο, ἡ ἐπιτροπὴ συνιστᾷ μιὰ σύντομη καὶ μεγάλη αὐξηση τοῦ προσωπικοῦ, ἐπταπλασιασμὸ σὲ περιπτώσεις ἑλλιποῦς μεταχειρίσεως, αἱ ὁποῖαι τώρα πολὺ συχνὰ μεταβάλλουν τοὺς ἀποφοίτους τῶν φυλακῶν σὲ ὑποτρόπους ἐγκληματίας.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ὑφ' ὄρον ἀπόλυσις μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ πλεονάζουσα ἀποτελεσματικὴ ἀπὸ τὴ φυλακὴ. Σὲ ἓνα πείραμα ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Ἀνγλικῶν τῆς Καλιφορνίας, κατάδικοι ἀνήλικοι ἐγκληματῆται ἀπεστάλησαν ἀμέσως εἰς τὰ σπίτια τῶν ἢ εἰς ἀναμορφωτήρια, ὅπου ὑπάλληλοι τοῦ συστήματος «λόγου τιμῆς» τοὺς κατέταξαν εἰς ομάδας ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνέπτυξαν ἐντατικὴν ἀγωγήν — διδασκαλίαν, ψυχοθεραπείαν, κατὰ περίπτωσιν περιορισμόν. Μετὰ πέντε χρόνια, μόνον τὸ 28% τῆς δοκιμαστικῆς ομάδος παρέβησαν τὸν λόγον τιμῆς ποὺ ἔδωσαν, ἐν συγκρίσει μὲ 52% μιᾶς παρομοίας ομάδος ἡ ὁποία ἐφυλακίσθη μετὰ τὴν καταδίκη. Ἐπιβάλλοντας σὲ 600 ἐπὶ πλέον νεαροὺς ἐγκληματίας τοιαύτην μεταχειρίσιν, ἡ Καλιφόρνια ἀπέφυγε νὰ πληρῶσῃ 7.000.000 δολλάρια διὰ ἓνα νέο ἀναμορφωτήριον. Ἡ ἐπιβλεψὶς ἀνηλικῶν ὑποτρόπων ἀπολυομένων ὑφ' ὄρον κοστίζει 200 δολλάρια τὸν χρόνον ἕναντι 2.000 δολλαρίων διὰ φυλάκισιν καὶ πε-

ρίτου 13.000 δολλαρίων, διὰ κάθε κρατούμενον διὰ τὸ κτίσιμο καινούργιων φυλακῶν. Διὰ τοῦ τριπλασιασμοῦ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ χρησιμοποιομένου διὰ τὴν ὑφ' ὄρον ἀπόλυσιν τὸ 1963 τὸ Νέον Μεξικὸν περιώρισε τὸν ἀριθμὸ τῶν κρατουμένων κατὰ 32% καὶ ἐξοικονομεί τώρα 4.000.000 δολλάρια τὸ χρόνο, σὲ δαπάνες φυλακῶν καὶ βοηθήματα σὲ οἰκογένειες κρατουμένων.

Ὁ ὅλος χαρακτήρ τῶν φυλακῶν μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ. Ἀκριβῶς ὅπως οἱ ἀστροναῦται ἐκπαιδεύονται σὲ τεχνητῆς συνθήκες διαστήματος, ἔτσι καὶ αἱ φυλακαὶ θὰ ἔπρεπε νὰ τοποθετοῦνται ἀκριβῶς εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν κρατουμένων, ὅπου ἓνα ἐνισχυμένο προσωπικὸ μεταχειρίσεως κρατουμένων θὰ μποροῦσε νὰ χρησιμοποίησιν τοπικῆς πηγῆς διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἐγκληματῆτα νὰ συνδεθῇ μὲ ἀντιεγκληματικὰ πρόσωπα καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἐργαζόμενος νομίμως.

Διὰ νὰ μειωθῇ ἡ αὐστηρὰ πειθαρχία, λέγει ὁ ἐγκληματολόγος Daniel Glaser, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ φυλακὴ μὲ περισσοτέρους ἀπὸ 100 κρατουμένους ἕναντι τῶν 4.000 ποὺ ὑπάρχουν σὲ πολλὰς σημερινῆς Βασιλλίλλες· μικρῆς ομάδες εὐχερῶς ἐλεγχόμενων κρατουμένων θὰ μποροῦσε νὰ διαβιοῦν σὲ τύπου Y.M.C.A. ξενοδοχεῖα ἢ διαμερίσματα. Καὶ αἱ φυλακαὶ θὰ ἔπρεπε νὰ διερευνήσουν τὸ εἰρωνικὸν γεγονός ὅτι μόνον τὸ γῆρας εἶναι τώρα ὁ κύριος παράγων νομιμόφρονος βίου. Ἐφ' ὅσον οἱ νέοι εἶναι οἱ πλέον ἀνυπάκοοι κρατούμενοι θὰ ἔπρεπε νὰ διασκορπίζονται μετὰ μὲγαλυτέρων, πλέον συνετῶν ἀνδρῶν καὶ νὰ μὴν διαχωρίζονται ὅπως τώρα. Σ' ἓνα πλαῖσιον ὁμαδικῆς ἐργασίας, αἱ φυλακαὶ μποροῦν νὰ ἐπεκτείνουσι περιοδικὰ προγράμματα μελέτης καὶ ἐργασίας, νὰ τακτοποιήσουσι προγράμματα μερικῆς ἀπολύσεως μὲ τὴν Βιομηχανίαν, Πανεπιστήμια, ὁμάδες θεραπείας ὅπως τῶν Ἀνωνύμων Ἀλκοολικῶν (Alcoholics Anonymous).

Εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν σωφρονιστήριον τοῦ Danbury Con. π. χ. ἡ ἐταιρεία Dietograph Products, ἐπιχορηγεῖ ἓνα

πρόγραμμα έπιμορφώσεως διά κατασκευήν άκουστικών, προσλαμβάνει δέ τους έκπαιδευομένους καταδίκους μετά την άποφυλάκισί των. Συνδεδεμένη με την λύσιν του προβλήματος, μία τοιαύτη μεταχείρισις συμφιλιώνει τους έγκληματίας με συγγενείς, σχολείον, εργοδότας. Είναι έπειγόντως αναγκαία στις τοπικές φυλακές, οί όποιες θά πρέπει νά αναπροσαρμοσθούν σέ σωφρονιστικά καταστήματα τών Πολιτειών. 'Υπ' αὐτήν την έννοιαν αί φυλακαί θά όμοιάζουσιν με νοσοκομεία, «ή τιμωρία» θά απέδιδε αναπροσαρμοζόμενες άνθρωπινες ύπάρξεις — τόν τρόπον διά την πρόληψιν του έγκλήματος.

'Αναζητῶντας ένισχύσεις.

'Αποφασιστικής σημασίας διά μίαν τέτοιαν αναμόρφωσιν είναι ένας πλέον όρθολογικός όρισμός της έγκληματικής συμπεριφοράς. Π. χ. ήμισυ όλων τών κρατουμένων της χώρας κρατούνται ως οινόφυλγες, κάτι τό όποϊον αντιμετώπιζεται πολύ καλλίτερα σέ κέντρα άποτοξινώσεως δημοσίας υγείας. Σέ όμαδικές συλλήψεις διά χρήσιν ναρκωτικών, ή άστυνομία άπλως κόβει τόν άνεφοδιασμό και ύψώνει τις τιμές, πράγμα τό όποϊον τότε οί τοξικομανείς αντιμετώπιζουσιν με περισσότερες κλοπές και ληστείες. Είς την Νέαγ 'Υόρκην τό ποσόν τό όποϊον διατίθεται καθημερινώς είναι σχεδόν \$ 1.000.000 και οί τοξικομανείς ύπολογίζονται είς τό ήμισυ τών καταδίκων της πόλεως. "Όχι μόνον οί μεγάλοι προμηθευταί ναρκωτικών παραμένουν άνενόχλητοι αλλά μία τάσις του έθνους δι' άυστηρές ποινές και ή μη χρησιμοποίησις της ύφ' όρον άπολύσεως ή επί λόγω τιμής, σέ περιπτώσεις ναρκωτικών, κατανικᾶ τις θεραπευτικές προσπάθειες.

Γενικῶς, αί ποιναι θά έπρεπε νά είναι πολύ πλέον έλαστικές.

Μία έπιτροπή του 'Αμερικανικού Δικηγορικού Συλλόγου προσφάτως ύπεστήριξε μάξιμουμ 5 έτών φυλάκισι,

έκτός τών έπικινδύνων έγκληματιών.

"Ενα καταφανές παράδειγμα: 'Ο Wimbn Moseley 33 έτών, κατεδικάσθη διά την δολοφονίαν τό 1964 της Kitty Genovese είς την φωνήν της όποίας δέν έδωσαν σημασία 38 γείτονες στην Νέα 'Υόρκη. Καταδικασμένος τώρα σέ ισόβια δεσμά είς την μεγίστης άσφαλείας φυλακήν Attica (μόνον ό τοίχος της έκόστισε \$ 1.275.000 τό 1931) ό Moseley ένοσηλεύθη προσφάτως είς τό Buffalo δι' άυτοτραυματισμόν. Πρό καιροϋ διέφυγε από τό νοσοκομείον, έβίασε μίαν νοικυράν, έτρομοκράτησε την περιοχήν μέχρις ότου υπάλληλος της FBI τόν έκανε νά παραδοθῆ. Είτε είναι ή Attica ή κατάλληλη θέσις διά τόν Moseley είτε όχι, προφανῶς έχει ανάγκην περιορισμού. 'Αλλά άκόμη και με έπαρκείς αναφορές πρό της καταδίκης οί δικασταί δέν είναι δυνατόν νά προβλέψουσιν έάν Χ χρόνια φυλακίσεως θά είναι άρκετά. Μερικές χῶρες άπαιτοϋν γραπτή αίτιολογία της ποινής δι' έλεγχον ύπό άνωτέρου δικαστηρίου. 'Ο 'Αμερικανικός νόμος μάλλον θά έπρεπε νά άναθέσῃ τό έργον αυτό σέ ειδικούς ποινολόγους. 'Ομοσπονδιακοί δικασταί ήδη μπορεί νά στέλλουσιν καταδίκους σέ κέντρα έπιλογής πρό της έπιβολής της ποινής.

Τό 'Ινστιτούτον Δικαίου Vera της Ν. 'Υόρκης, τό όποϊον διεξάγει πρωτοποριακές έρευνες είς τά θέματα της άπολύσεως επί έγγυήσει, δίδει άγωγήν είς τοιαύτα πρόσωπα επί τρεις μήνες πριν άποφασίση ό δικαστής. Είς την Καλιφόρνια, ή όποία προηγείται είς τάς Η.Π.Α. και είς τό πλείστον του κόσμου είς τό συστηματικόν ποινικόν δίκαιον οί δικασταί έπιβάλλουσιν άορίστους ποινάς, και έν συνεχεία οί σωφρονιστικοί υπάλληλοι άποφασίζουν τό μέλλον του έγκληματιού αναλόγως με τις δυνατότητες που παρουσιάζει κατόπιν έπιμελουδς έξετάσεως. Τό 1966, μόνον 7% ύποτρόπων της Καλιφορνίας έφυλακίσθησαν. 'Από όλους τους κρατουμένους της Πολιτείας, τό 20% εργάζεται είς τό ύπαιθρον σέ ομάδες δασοκομίας 80 άν-

δρῶν, ἐξοικονομῶντας οὕτω ἑκατομμύρια διὰ τὴν Καλιφορνία.

Τοιοιουτρόπως τὸ πλεῖστον τῆς ἀναμορφώσεως τῶν φυλακῶν τῆς Ἀμερικῆς ἔχει συγκεντρωθῆ εἰς τὰ τραύματα τῆς ἀποφυλακίσεως. Τὸ πλαίσιον τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει μίαν ἀνοικτὴ μονάδα εἰς τὴν Seagonville τοῦ Τέξας, ἔχει ἐγκαθιδρῦσει τὰ «σπίτια» τὰ ὁποῖα πρωτοποριακῶς ἰδρύθησαν ἀπὸ θρησκευτικὰς ὁμάδας διὰ τὴν στέγασι ἀποφυλακίζομένων ζητούντων ἐργασία. Ἐντατικὴ ἀγωγή πρὸ τῆς ἀποφυλακίσεως σὲ ὁμοσπονδικὰ κέντρα ἐμείωσε τὸ ποσοστὸν ὑποτροπῆς ὠρισμένων ἀποφυλακίζομένων κατὰ 15%. Τὸ Τέξας καυχᾶται διὰ ἓνα ἀξιόλογο σεμινάριον ἐξ ἑβδομάδων σὲ ἓνα κέντρο ἀναπαύσεως κοντὰ στὸ Houston ὅπου ἐθελονταὶ πολῖται (τραπεζῖται, πωλητὰὶ αὐτοκινήτων, εἰδικοί προσωπικοῦ) διδάσκουν τοὺς καταδικούς πῶς νὰ λαμβάνουν δάνεια, νὰ ἀγοράζουσι αὐτοκίνητα, νὰ ζητοῦν ἐργασία, πράγματα τὰ ὁποῖα πολλοὶ οὐδέποτε ἐγνώριζον. Ἀποτέλεσμα: ποσοστὸν ὑποτροπῆς 13,9% ἀπὸ 35% πρὸ πέντε ἐτῶν.

“Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι αἱ φυλακαὶ ἀντιλαμβάνονται σιγά-σιγά ἓνα βασικὸ μάθημα τῆς νεωτέρας ψυχολογίας· ἡ ἐπιθυμητὴ συμπεριφορὰ ἐπιτυγχάνεται καλλίστερα διὰ «θετικῆς ἐνισχύσεως» δι’ ἀμοιβῶν παρὰ διὰ τῆς τιμωρίας. Οὕτω, αἱ ὁμοσπονδιακαὶ φυλακαὶ καὶ αἱ φυλακαὶ 24 πολιτειῶν χρησιμοποιοῦν τώρα προγράμματα ἐργασίας - ἀπολύσεως τὰ ὁποῖα πρωτοποριακῶς ἐφηρμόσθησαν ὑπὸ τῆς Βορείας Καρολίνας, ὅπου 12.000 ἐπιλεγέντες κατάδικοι ἐκέρδιζον 10 ἑκατ. δολλάρια σὲ δέκα χρόνια ἐργαζόμενοι ἀκόμη καὶ ὡς ρεπόρτερς δικῶν. Μὲ ἓνα μέρος τῶν χρημάτων πού κερδίζουν βοηθοῦν τὶς οικογενεῖς των, μὲ ἓνα μέρος πληρώνουν τὰ ἔξοδα τῆς φυλακῆς καὶ ἓνα μέρος ἀποταμιεύουν διὰ νὰ δημιουργήσουσι μελλοντικὰς ἐργασίας. Εἰς τὴν τοπικὴν φυλακὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωακείμ τῆς Καλιφορνίας, ἓνας κρατούμενος προσφάτως, ὁ ὁποῖος ἦτο

τέως ἔμπορος ἀεροπλάνων, διέθεσε ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν πετῶντας μὲ ναυλωμένα ἀεροπλάνα καὶ προσεγειώμετο ἐγκαίρως διὰ τὸ θραδυνὸ κλεισίμο. Τὸ μέγα πρόβλημα, ἐν τούτοις εἶναι πῶς νὰ «ἀμειψθοῦν» οἱ πολλοὶ ὀλιγώτεροι ὑποσχόμενοι κρατούμενοι. Στὴν καινούργια ὁμοσπονδιακὴ φυλακὴ ἀνηλίκων εἰς τὴν Morgantown μία καλῶς ἐρευνηθεῖσα λύσις εἶναι νὰ ἀφίνουσι τοὺς νεαροὺς ἐγκληματίαις νὰ τεμπελιάζουσι ἐντελῶς ἢ νὰ διαλέξουσι νὰ ἐργασθοῦν καὶ νὰ μελετήσουσι διὰ «βαθμούς» οἱ ὁποῖοι ἐξαργυρώνονται μία πέννα ἕκαστος.

Τὰ κέρδη μπορεῖ νὰ φθάσουσι 40 δολλάρια τὴν ἑβδομάδα, μειώνοντας τὸν χρόνον τῆς φυλακίσεως ἐν συνεχείᾳ.

Μερικοὶ μὲ πνεῦμα κριτικῆς προβάλλουσι τὸ ἐπιχείρημα ὅτι πολλὰς ἀπὸ τὰς καινούργιας ἰδέας δὲν ἐπιτυγχάνουσι πάντοτε νὰ λύσουσι τὸ βασικὸ πρόβλημα τῶν ἐγκληματιῶν, τὴν σταθερὴν τους πεποιθῆσιν ὅτι ἡ κοινωνία εὐρίσκειται ἐν ἀδίκῳ καὶ ὄχι αὐτοῖ. “Ὅπως οἱ ἐπικριταὶ τὸ βλέπουσι, ἀκόμη καὶ ἡ καλλίτερη φυλακὴ εἶναι πάντοτε μία ὀλοκληρωτικὴ κοινωνία ἢ ὁποῖα ὑποκινεῖ τὴν ἀνθρώπινη ἀντίδρασι καὶ ἐνισχύει τὸν κυνισμό τοῦ ἐγκληματίου. Ὑπ’ αὐτὴν τὴν ἄποψιν, ἡ λύσις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν ἐγκληματιῶν. Αὕτη ἢ ἄποψις ἐπέτυχε θαύματα εἰς τὴν Νέαν Ἐρσέην μὲ ὁμάδες 20 ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν διαμενόντων εἰς τὸ Highfields, τὸ παλαιὸ οἰκοτροφεῖο τοῦ Lindberg. Μετὰ ἀπὸ ἐργασίαν σὲ διάφορες ἐργασίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, τὰ ἀγῶρια διαθέτουσι τὰ θράδυα ἀκούγοντας τὶς ἀπογοητεύσεις ἐνὸς ἐπιλεγέντος ἀγοριοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ συζητῶντας τὰ ἐπιχειρήματά του. Ἡ ἀποφυγὴ ἐκτρόπων ἐπιβάλλεται ἀπὸ κάποιον μεγαλύτερον ὁ ὁποῖος παραμένει ἡσυχῶς ἐκτὸς τοῦ κύκλου· ἀλλὰ τὰ πράγματα ἀποβαίνουσι δύσκολα, διότι κανεὶς ἀνηλικὸς δὲν φεύγει ἀπὸ τὸ Highfields μέχρις ὅτου ἀποδείξει τόσον εἰς τοὺς ὀμηλικούς του ὅσον καὶ εἰς τοὺς μεγαλύτερους ὅτι διώρθωσε τὰ ἐλαττώματά του ἀρκετὰ, διὰ νὰ ἐπιτύχη ἓνα πολὺ

πρακτικό σκοπόν, νά ἀποφύγη μελλοντική φυλάκιση.

Τό 1964, ἡ Βόρειος Καρολίνα ἔθεσε θαρραλέως τούς νεαροῦς καταδίκους σέ ἕνα ἀνοιχτό στρατόπεδο - φυλακή, ἐπιτηδωμένο μὲ εἰδικούς ὁμαδικῆς ἀγωγῆς — προσφάτως ἡ Καρολίνα ἀπέλυσε ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς των τούς καταδίκους. Ἐπῆγε καλὰ μέχρις ὅτου ἡ νομοθεσία ἀποτόμως διέκοψε τὴν χρηματοδότησι (ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν ἀπολυθέντων ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς των ἐξελίχθη ἀργότερα σέ ἐπαγγελματία ποινολόγο). Πολλὰ πολίτεια βασίζονται ἐπιτυχῶς εἰς τὸν συγγραφέα Bill Sands (Ἡ σκιά μου ἔτρεξε γρήγορα) ἕνα ἀνανήψαντα ληστή τῆς Καλιφορνίας, τοῦ ὁποίου τὸ Ἴδρυμα τῶν ἑπτὰ τάξεων, ἀποστέλλει τέως καταδίκους σὶς φυλακὲς διὰ νά συμβουλευσοῦν κρατούμενους καὶ διατηρεῖ «σπίτια ἐλευθερίας» διὰ νά βοηθήσῃ τούς ἀποφυλακιζομένους. Ἐκ τῶν 5000 ἀποφοίτων τοῦ Ἰδρύματος τῶν ἑπτὰ τάξεων μέχρι τώρα μόνον 10% ἐπανήλθον στὴν φυλακή. Ἕνας τέως κρατούμενος τῆς Νέας ὎ρκης ὀνόματι Hiawatha Burris ἐδημιούργησε μιὰ καινούργια καριέρα πείθοντας ἀπροθύμως ἐργοδότης νά προσλαμβάνουν ἀποφυλακισθέντας.

Μὲ ὁμοσπονδιακὰ κεφάλαια, ὁ Burris ἐδημιούργησε τὸ Γραφεῖον εὐρέσεως ἐργασίας τῆς Οὐάσιγκτων, ἕνα πρακτορεῖον διευθυνόμενον ὑπὸ καταδίκων τὸ ὁποῖον ἐτακτοποίησε καὶ καθοδήγησε 441 ἄνδρας, ἰσὲς νέες ἐργασίες. Τὸ Γραφεῖον αὐτὸ οὐδέποτε ὑπεχρεώθη νά πληρώσῃ ἀποζημιώσεις. Μόνον τὸ 7% τῶν ὑποδειχθέντων συνελήφθησαν ἐκ νέου, οὐδεὶς δι' ἐγκλήματα κατὰ τοῦ ἐργοδότη του. Μερικοὶ ἐργοδοταὶ τώρα παραλείπουν τὴν ἐγγύησι καὶ ἀρκοῦνται ἀπλῶς στὸν λόγο τοῦ ἀνωτέρω Γραφείου.

«Θὰ μπορούσαμε νά σκεφθοῦμε ὅτι στὴν φυλακὴ ξεπληρώσαμε τὸ χρέος μας» λέγει ὁ Burris «ἀλλὰ γνωρίζομε ὅτι ἡ κοινωνία δὲν σκέπτεται ἔτσι. Ὁ χρόνος τῆς φυλακίσεως δὲν εἶναι ἀρκετός — πρέπει νά προσφέρωμε πίσω στὴν

κοινωνία». Καὶ αὐτὸ ἴσως εἶναι τὸ θαυότερο σημεῖον. Ὁ στόχος τῆς ἀποφυγῆς τοῦ ἐγκλήματος μπορεῖ νά ἐπιτευχθῆ μερικῶς διὰ καταπολεμήσεως τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι ὑποθάλλουν τὸ ἐγκλημα, μερικῶς διὰ τῆς δημιουργίας πλέον ἀποτελεσματικῶν δικαστηρίων καὶ ἀστυνομίας. Ἀλλὰ βασικὸ ἐπίσης εἶναι μιὰ καινούργια ἔννοια ἀμοιβαίας συμφιλιώσεως μεταξὺ καταδίκου καὶ κοινωνίας. Εἰς τὸν ἀποφυλακισζόμενο πρέπει νά ἐπιτρέπεται νά ξανακερδίξῃ τὸν δρόμο του στὴν ζωὴ καὶ συνεπῶς νά διδάσκεται νά πιστεῦῃ εἰς ἑαυτόν.

Πρὸς αὐτοσεβασμόν.

Μπορεῖ νά καταργηθοῦν αἱ φυλακαί; Ὁχι ἐντελῶς. Ἴσως τὸ 15% τῶν κρατούμενων εἶναι ἐπικίνδυνοι ἢ ἀδιόρθωτοι. Ἀλλὰ ὁ Γενικὸς Εἰσαγγελεὺς Ramsey Clark πάντως, ὑπολογίζει ὅτι τὸ 50% τῶν σημερινῶν κρατούμενων δὲν ἀνήκει στὴν φυλακὴ ἀπομακρύνοντας αὐτούς θὰ ἐβελτιώνετο σπουδαίως ἡ προσοχὴ πρὸς τούς ὑπολοίπους. Καὶ ἡ φυλάκισις ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ κλεισίματος σὲ κλουβὶ πρέπει νά καταργηθῆ. Ἀποτελεῖ σκάνδαλον ὅτι εἰς τὰς Η.Π.Α. μόνον 2% περίπου ὄλων τῶν κρατούμενων ὑποβάλλεται σὲ κάποιου εἴδους πρωτοτυπία ἀποθλέπουσαν εἰς ἀναμόρφωσιν.

Ὅτι οἱ περισσότεροι κατάδικοι ἔχουν ἀνάγκη, δὲν εἶναι οὔτε καταπίσεις, οὔτε συναισθηματικὴ μεταχείρισις ὡσάν νά ἐπρόκειτο δι' ἀσθενεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον εὐκαιρία δι' ἀποκατάστασιν. Οὐδέποτε τὸ ἠθικὸν τῆς ἀμερικανικῆς φυλακῆς ἦτο τόσον ὑψηλὸν ὅσον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 6' Παγκοσμίου Πολέμου ὅτε τὸ ἔθνος ἐβασίζετο εἰς τὴν ἐντατικὴν ἐργασίαν τῶν κρατούμενων διὰ τὴν παραγωγὴν πολεμικοῦ ὕλικου καὶ τροφίμων ἀξίας 300 ἑκατ. δολλαρίων. Οὐδέποτε τὸ ἠθικὸν ἦτο τόσον χαμηλὸν — καὶ αἱ ἐξεγέρσεις τόσον συχναὶ — ὅσον ὅταν ἡ ἀργία ἐπανήλθε μετὰ τὸν πόλεμον. Σὲ πολλὰς περιπτώσεις, κρατού-

μενοι ἐπολέμησαν πυρκαϊές καί πλημ-
μύρες μέ ζήλο καί θάρρος τὸ ὁποῖον
ἐξέπληξε καί ἐκίνησε τὴν ἐκτίμησι τῶν
κοινωνιῶν πού διέσωσαν.

Ὡς πειραμοτόζωα σέ ἀναρίθμητα ἱα-
τρικά πειράματα, ἐθελοντικῶς ὑπέστη-
σαν ἐλονοσία, καρκίνο, σύφιλι καί ἄλ-
λες ἄσχημες ἀρρώστειες διὰ τὸ καλὸ
τοῦ κοινοῦ καί τὸ δικό τους.

Τὸ κλειδί εἶναι ὁ αὐτοσεβασμός· αἱ

φυλακαὶ εἶναι γεμάται ἀπὸ ἄνδρες οἱ
ὁποῖοι ἴσως, ὑπεράνω ὅλων, χρειάζον-
ται μία εὐκαιρία νὰ ὑπηρετήσουν τὴν
κοινωνία πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως σεβα-
σθοῦν ἑαυτοῦς. Ὅταν ἡ θέτουσα τὸν
νόμον Πολιτεία ἀποδεχθῇ αὐτὸ τὸ γε-
γονός, τὸ Ποινικὸν δίκαιον τῶν Η.Π.Α.
θὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς μίαν γνη-
σίαν ἀποκατάστασιν.

M. QUINBY

ΝΥΧΤΑ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Χριστὸς Ἄνέστη!

Ὅλης τῆς γῆς χτυπᾶνε οἱ καμπάνες!

—Παιδί μου, μὴν κοιμᾶσαι αὐτὴ τὴ νύχτα!

Τὸ χελιδόνι ἀγρυπνᾷ κατ' ἀπ' τὴ στέγη!

Ὁ κῆπος γέμισε τριαντάφυλλα!

—Ἴδου δέδωκε θύραν ἀνεωγμένην!...

Ὁ κόσμος ἀναιμικὸ ὄνειρο μὲς στὸ χειμῶνα!

Αὐτὴ ἡ φωτεινὴ γραμμὴ ἀπὸ Ἄγγέλους,

κι' ἡ μουσικὴ πᾶν' ἀπ' τὴ χλόη

τὴν κυματίζουσα!

Χριστὸς Ἄνέστη!

Σύννεφα κυνηγημένα ἀπ' τοὺς ἀνέμους...

Ἐπάρχει τώρα μιά πατρίδα καὶ γιὰ σᾶς!

Πάνω ἀπ' τίς διαστημικὲς πόλεις μας

ἕνα περιστέρι μὲ ρεμβῶδες βλέμμα,

κι' ἡ ἐλπίδα γιὰ τὸν θάνατο τοῦ θανάτου

ἔφτασε πλέον τόσο σίγουρα μέσα μας!...

ΝΙΚΟΣ Β. ΚΑΜΒΥΣΗΣ

ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

Ἡ ἐκθιομηχανίσις ἔφερε καὶ φέρνει ἀλλαγές σὲ ὄλες τὶς μορφές καὶ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν. Ἐνα χαρακτηριστικὸ τῆς βιομηχανικῆς ἐργασίας εἶναι ἡ μαζικὴ παραγωγή ἀγαθῶν μὲ θάσι τὸν ὀρθολογικὸ τρόπο κατανομῆς τῆς ἐργασίας. Ἡ παραγωγή προορίζεται γιὰ τὴν «ἀνώνυμη» κατανάλωσι. Ὁ ὑποδηματοποιὸς τῆς προβιομηχανικῆς ἐποχῆς, κατεσκεύαζε τὰ ὑποδήματα τοῦ συγκεκριμένου, τοῦ ἐπωνύμου, πελάτου του. Σήμερα ὅμως τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανικῆς ἐργασίας στέλλονται στὴν ἀ ν ὄ ν υ μ η ἡ ἀγορὰ καὶ κατὰ συνέπειαν στὸν ἀνώνυμο ἀγοραστή.

Ἡ ἡμιαυτοματισμὸς, ποὺ κυριαρχεῖ, καὶ ὁ πλήρης αὐτοματισμὸς τῶν μηχανῶν, ποὺ μὲ ἀργὸ ἀλλὰ σταθερὸ ρυθμὸ ἐπιβάλλεται ἐκτοπίζοντας τὶς ἡμιαυτόματες μηχανές, παρουσιάζουν δικὰ τους προβλήματα.

Ἡ ἐργασία στὸ ἐργοστάσιο, μὲ τὴν πλήρη ἐπικράτησι τοῦ τελείου αὐτοματισμοῦ τῶν μηχανῶν παίρνει καινούργιες μορφές. Τὴν ἐξεύρεσι λύσεων γιὰ τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα, ποὺ δημιουργοῦν οἱ συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐργάζεται ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος στὸ ἐργοστάσιο, ἔχει θέσει σὰν σκοπὸ τῆς ἡ ψυχολογία τοῦ ἐργοστασίου.

Ἡ συνεχὴς τεχνικὴ ἐξέλιξις καὶ πρόοδος καὶ ἡ χρησιμοποίησι τῶν τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων ἀπὸ καὶ στὴν βιομηχανία θὰ δημιουργοῦν ὄλο καὶ νέα προβλήματα. Οἱ σπουδαιότερες τάσεις στὴν ἀλλαγὴ τῶν συνθηκῶν ἐργασίας στὸ ἄμεσο μέλλον φαίνονται — ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ προῖδη κανεῖς — νὰ σχηματίζονται ὡς ἑξῆς:

1. Ἡ σωματικὴ κόπωσις τοῦ ἐργαζομένου ἀνθρώπου θὰ περιορίζεται καὶ θὰ ἐλαττώνεται. Παράλληλα ὅμως καὶ ἀνάλογα θὰ αὐξάνεται ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν

νεύρων τοῦ ἐργαζομένου. Ἀπαραίτητος θὰ εἶναι ἡ αὐξήσις τοῦ βαθμοῦ τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐτοιμότητος τοῦ ἐργαζομένου κατὰ τὴν ἐκτέλεσι τῆς ἐργασίας.

2. Κυριαρχία τῆς εἰδικεύσεως τῆς ἐργασίας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργία μεγάλου ἀριθμοῦ καινούργιων ἐπαγγελματῶν καὶ τεχνῶν(1).

3. Ὁ χρόνος ἐκπαιδεύσεως θὰ αὐξηθῆ καὶ αὐτὸς λόγω τῶν καθ' ἡμέραν αὐξανομένων ἀπαιτήσεων τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἡ μετεκπαίδευσις θὰ γίνῃ κανόνας γιὰ ὄλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ὄλες τὶς τέχνες.

4. Οἱ ὄρες ἐργασίας θὰ περιορίζονται. Ἡ τελειοποίησις τῶν μηχανῶν — ἐπικράτησις δηλαδὴ τοῦ πλήρους αὐτοματισμοῦ — θὰ συντελῆ στὴν αὐξήσι τῆς παραγωγῆς μὲ λιγώτερο χρόνο. Ὁ ἐργαζόμενος ἀνθρώπος ἀρχίζει νὰ ἔχῃ περισσότερο ἐλεύθερο χρόνο στὴν διάθεσί του. Πρὸς αὐτὲς τὶς τέσσερις βασικὲς κατευθύνσεις στρέφει τὴν προσοχή τῆς καὶ τὴν ἐρευνά τῆς ἡ ψυχολογία τοῦ ἐργοστασίου.

(1) Ἐδὼ ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος τῆς στεγανοποιήσεως τοῦ ἐργαζομένου ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ ἀπὸ τὴν ὀλοκληρωμένην ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσι. Ἡ εἰδικεῖσις μὲ τὴν μορφὴ ποῦ θὰ πάρῃ, θὰ ἀναγκάσῃ τὸν «εἰδικευμένο» νὰ περιορίζεται μόνον στὰ θέματά του. Αὐτὸ θέθαια εἶναι καλὸ ἀπὸ τὴν πλευρά, ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν οἱ τύποι «τοῦ μάστορα γιὰ ὄλες τὶς δουλειές». Ὁ κίνδυνος ὅμως εἶναι μήπως ἡ εἰδικεῖσις γίνεται εἰς βάρος τῆς γενικῆς ἀνθρωπιστικῆς μορφώσεως. Ἰδιαιτέρα τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει νὰ προσεχθῆ ἀπὸ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ προγράμματα διδασκαλίας τῶν τεχνικῶν, ἐμπορικῶν, ἐπαγγελματικῶν καὶ λοιπῶν παρεμφερῶν σχολῶν. Ἑλλειπῆς ἀνθρωπιστικὴ μόρφωσι θὰ ὀδηγήσῃ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις σὲ κάτι ἀνάλογο μὲ τὴν μηχανή. Μὴν ξεχνᾶμε ποτέ, ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος εἶναι ἐπίτευγμα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ δημιουργήματά του, χρειάζεται πνευματικὴ τροφή γιὰ νὰ διατηρῆται στὴν ζωὴ καὶ νὰ δημιουργῆ.

Ο Γάλλος Walther⁽²⁾ όρίζει τήν ψυχολογία του έργοστασίου σάν «έφαρμογή τής έπιστημονικής ψυχολογίας εις τήν τεχνική τής εργασίας». Σκοπός της, κατά τόν Walther, είναι «ή μεγαλύτερη δυνατή απόδοσις με τήν συνδρομή τής κατά τό δυνατόν έλαχίστης ανθρώπινης ένεργείας». Για τόν Walther ή ψυχολογία του έργοστασίου πρέπει νά ασχοληθῆ: α) Με τήν προσαρμογή τής βιομηχανικής εργασίας στον εργαζόμενο άνθρωπο. β) Με τήν αυτοπροσαρμογή αυτής τής ίδιας τής εργασίας και γ) με τήν προσαρμογή τών μηχανών και εργαλείων στον άνθρωπο.

Σέ κάθε σχέδιο και κατασκευή μηχανών ή εργαλείων, τονίζει, άφεταιρία πρέπει νά είναι ο άνθρωπος. Η μηχανή πρέπει νά προσαρμόζεται στον άνθρωπο και όχι ο άνθρωπος στην μηχανή, όπως συμβαίνει συνήθως.

Η κατεύθυνσις του Walther, αν και άποτελεί ένα σταθμό στην σύγχρονη ψυχολογία του έργοστασίου, δέν παύει έν τούτοις νά είναι περιωρισμένη.

Πολύ πιό ευρύτερα χαράζει τήν πορεία τής έπιστημονικής έρευνης, στην ψυχολογία του έργοστασίου, ο "Αγγλος J. A. C. Brown⁽³⁾. Τρείς έρωτήσεις πρέπει νά θέσει ο έρευνητής, ύποστηρίζει ο Brown.

1. Τί είναι ο άνθρωπος σάν άτομο, σάν προσωπικότητα και ποιές είναι οι στοιχειώδεις άνάγκες του;

2. Τί είναι ο άνθρωπος σάν «κοινωνικόν όν» και ποιές είναι οι σχέσεις του προς τό σύνολον τών ανθρώπων, τήν κοινότητα;

3. Πώς έχει δημιουργηθῆ ή σημερινή βιομηχανία και πώς μπορεί νά οδηγηθῆ σε άρμονική συμβίωσι με τόν άνθρωπο, όπως τόν βρίσκομε σάν άτομο και σάν μέλος τής κοινωνίας;

(2) Walther, L.: Arbeitspsychologie. Luzern 1950.

(3) Brown, J. A. C.: The Social Psychology of Industry. Middlesex.

Η τάσις αυτή είναι τυπική και χαρακτηριστική για τήν άγγλοαμερικανική έρευνα και τήν όλλανδική. Τα κοινωνικά προβλήματα, που παρουσιάζονται κατά τήν συνεργασία και τήν συμβίωσι στο έργοστάσιο, γίνονται πυρήνας τής σύγχρονης έπιστημονικής έρεύνης.

Αν θέλαμε έν συντομία νά καθορίσουμε τήν κατεύθυνσι τής σύγχρονης ψυχολογίας του έργοστασίου, θα λέγαμε τά ακόλουθα:

Οι άνθρωπινες σχέσεις μέσα στο έργοστάσιο είναι πολύ μεγαλύτερης σημασίας και σπουδαιότητας από τις σχέσεις του εργαζομένου προς τήν μηχανή. Οι σχέσεις εργοδότη και εργατών, οδηγών και καθοδηγούμενων, αποφασίζουν για τό ύψος τής παραγωγής και τήν ποιότητά τους. Από αυτές ακόμα έξαρτάται και ή έπιβίωσις του έργοστασίου στον σκληρό συναγωνισμό, που χαρακτηρίζει τήν βιομηχανική κοινωνία, στο σύστημα τής έλεύθερης άγοράς. Οι **σ υ ν α ν θ ρ ώ π ι ν ε ς σ χ έ σ ε ι ς** μεταξύ όλων όσων άποτελούν τό εργοστάσιο και ή **σ υ ν α δ ε λ φ ι κ ή σ υ ν ε ρ γ α σ ί α** είναι θάσεις και θεμέλια μίας υγιούς εργοστασιακής εργασίας. Τα άποτελέσματα τά γεύονται τόσο οι εργάτες όσον και οι εργοδότες. Η ψυχολογία του έργοστασίου, που παίρνει πιά και τήν μορφή τής κοινωνικής ψυχολογίας του έργοστασίου, θέλει νά διαπιστώση, νά καθορίση και νά δείξη τήν πραγματικότητα αυτή. Αυτό θα βοηθήση θετικά και ουσιαστικά στον τερματισμό τών μηχανιστικών αντιλήψεων περι άνθρωπο. Η άλήθεια παραμένει μία. Ο άνθρωπος είναι άνθρωπος και όχι μηχανή.

Γ. ΚΩΣΤΑΚΙΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Δέν θά ἤθελα νά ἐξάρω τὸ μεγαλεῖον τοῦ γάμου ὅπως συνηθίζεται νά γίνεται, ἀλλὰ νά πῶ τί εἶναι ἐκεῖνο πού ἀποτελεῖ τὸ μεγαλεῖον τοῦ γάμου, καὶ νά ἐρωτήσω ποιες εἶναι οἱ ἀπαιτήσεις αὐτοῦ τοῦ μεγαλείου ἀπέναντί σας, πῶς θά εἴσθε μεγάλοι μέσα στοῦ γάμο.

Μεγαλεῖον κατὰ τὴν φυσικὴ καὶ ἀνθρωπίνην τάξι, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ κατὰ τὴν ὑπερφυσικὴν, ὅπου ἡ Χάρις θά σᾶς τοποθετήσῃ ἐντὸς ὀλίγου. Καὶ ἡ θάσις αὐτοῦ τοῦ ὑπερφυσικοῦ μεγαλείου εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ ὁποῖον τόσο παραστατικὰ ξαναζωντανεῦει ἡ ἔνωσις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς. Ὑπερφυσικὸν καὶ φυσικὸν μεγαλεῖον τοῦ γάμου μὲ τὴ διπλὴ μορφή τοῦ στενοῦ συνδέσμου καὶ τῆς εὐγονίας. Στενὴ σχέσις πνεύματος - ψυχῶν καὶ σωμάτων. Τέλεια ἐπικοινωνία — ἰδανικὴ συνεργασία — θά λέγαμε σήμερα — γιὰ τίς καλὰς καὶ ἄσχημες ἡμέρας τῆς ζωῆς, γιὰ τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα γεγονότα. Καταμερισμὸς ἴσης εὐθύνης τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν πού θά κάμῃ ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο, ἐξαρτῶνται ἀπ' τὸ μέγεθος τῆς προσφορᾶς, τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον. Πράξις ἀνθρώπινη, ἐλεύθερη τὸσον γιὰ τὸν ἄνδρα ὅσο καὶ γιὰ τὴν γυναῖκα. Δύναμις αὐτῆς τῆς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας πολὺ βασικὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἔνωσις εἶναι ἡ ζωντανὴ εἰκόνα τῆς ὑπερτάτης ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἐκκλησίαν Του, διότι τὴν συνεχίζει, τὴν ἀνανεώνει, τὴν πλουτίζει καὶ μὲ τὸ μυστήριον τοποθετεῖται ξαφνικὰ ὀλοκληρωτικὰ στοῦ ἐπίπεδο τῆς Ἀγιότητος. Ἡ ἀγάπη σας μὲ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις της καὶ τίς διασχάσεις της κινεῖται μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα, σ' ἕνα λουτρό ὑπερφυσικῆς χάριτος. Καὶ ἡ πιὸ συγκεκριμένη μορφή τρυφερότητός σας, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ πιὸ πνευματικὲς σας ἐκδηλώσεις ἀγιο-

ποιοῦνται, ἐξαγιαζονται. Δέν θ' ἀγιαζεσθε μόνον ἀπὸ κοινοῦ, ἀλλὰ θ' ἀγιαζεσθε ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλον, ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον. Ἡ πρᾶξις σας αὐτὴ, ἐκτελουμένη παρουσίᾳ τοῦ ἱερέως, ἀντιπροσώπου τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀληθινὰ μιὰ ἀφιέρωσις. Ἐσεῖς ὀρκίζεσθε πίστι στοῦ Θεοῦ καὶ ἀντιστρόφως ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπαμιζονται τὴν ἔνωσί σας. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τοποθετεῖσθε πολὺ ψηλότερα ἀπ' τοὺς ἀνθρώπινους νόμους, πολὺ ψηλότερα ἀπ' τίς ἀνθρώπινες θελήσεις καὶ δυνάμεις. Εἰσέρχεσθε μέσα στὶς θελήσεις τοῦ Θεοῦ, μέσα σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ, εἴσθε δυνατοὶ ἀπ' τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ πού καλεῖται Χάρις.

Ἀφιέρωσις, στενὴ σχέσις. Ἄλλὰ ὄχι ἀφιέρωσις ἀπλῶς ἀμοιβαία, ὄχι στενὴ σχέσις ἐγωϊστικὴ καὶ ζηλότυπη. Ἄλλὰ στενὴ σχέσις, συμβολίζουσα τὸν Σύνδεσμο Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἕνα μυστήριον στενοῦ συνδέσμου καὶ γονιμότητος, καρποφορίας. Μπορεῖ ἕνας τέτοιος ἀνθρώπινος καὶ ὑπερφυσικὸς πλοῦτος νά μὴν εἶναι καρποφορία; Ἐνα τέτοιο μεγαλεῖο δέν θά ἐπεκτείνεται ὑπεράνω τῶν προσωπικῶν σχέσεων; Αὐτὴ ἡ καρποφορία πού θά πηγάζῃ ἀπὸ τὴν ἔνωσή σας δέν εἶναι μιὰ καινούργια ἔνδειξις μεγαλείου της; Καὶ αὐτὸ τὸ μεγαλεῖο δέν εἶναι ἐπουσιῶδες. Αὐτὴ ἡ γονιμότης δέν εἶναι μιὰ πολυτέλεια παραπανιστή, ἀλλὰ ἕνα ἀποτέλεσμα, μιὰ ἀνθησι προνοιακῶς ἐκουσία ἀπὸ τὸ Θεὸ γι' αὐτὴ τὴν ἔνωσι. Ἔτσι γίνεσθε συνεργάτες τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ «ἡ διώρυγα ἀπ' ὅπου θά περάσουν οἱ γενεές», ὅπως λέγει ἕνας συγγραφεὺς μεταδίδοντας τὴν τόσο πολύτιμη καὶ τρομερὴ παρακαταθήκη τῆς ζωῆς. Ἐνα μεγαλεῖον ὄρατὸ καὶ ἀπτό, συγκινητικὸ καὶ γλυκὸ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας τῆς ἀγάπης σας εἶναι ἐκεῖνη πού ἐκδηλώνεται μὲ τὰ παιδιὰ πού θά φέρετε στον κόσμον, τὰ ὁποῖα καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν σειρά τους θά ἀκο-

λουθήσουν τὰ δικά σας θήματα. Συμμετέχετε επίσης στο λυτρωτικό ἔργο τοῦ Κυρίου ὅταν μὲ τὴ δική σας προτροπή καὶ διαπαιδαγώγησι διαμορφώσετε ψυχὲς μέσα σὲ σώματα, διὰ νὰ τὶς δώσετε ὡς ἀδελφές τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ πληθύνετε τὸν Οὐρανὸ μὲ Ἁγίους.

Καὶ τώρα ποῖες εἶναι αὐτὲς οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ μεγαλείου τοῦ γάμου: α) Σεβασμὸς τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον. Θεμελιώδης σεβασμὸς, ὀλοκληρωτικός. Θὰ σεβασθῆτε πρῶτον τὸν νόμον τοῦ γάμου, νόμο στενοῦ συνδέσμου, νόμο καρποφόρο. Δείχνω μόνο τὴ δύναμι καὶ τὴ εὐγένεια, τὴ δυνατὴ τελειότητα αὐτὸς ὁ διπλὸς νόμος τοῦ στενοῦ συνδέσμου καὶ τῆς γονιμότητος ἀντλεῖ μέσα στὴν ἀγιότητα, μέσα στο μεγαλεῖον τοῦ γάμου. Τὸ νὰ προσβάλλῃ ἕνα τέτοιο μεγαλεῖο θὰ ἦτο σὰν νὰ ὑβρίζῃ καὶ νὰ μολύνῃ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἔχει τὴν ἀποστολὴν πιστὰ νὰ τὴν συμβολίζῃ. Σεβασμὸς τοῦ νόμου τοῦ γάμου. Μιὰ στάσις ἀπέναντί του εὐλαβείας, σεβασμοῦ, λεπτότητος ἐκεῖνου τὸ ὁποῖον εἶναι ἄγιον καὶ μεγάλο.

Ἄλλὰ δὲν πρόκειται περὶ ἑνὸς εὐλαβοῦς σεβασμοῦ, οὔτε περὶ μιᾶς «σεμνοτύφου» στάσεως. Τὸ μεγαλεῖον δὲν εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ σᾶς ἀλλὰ μέσα σας, δὲν πρέπει ν' ἀπομακρύνεσθε ἀπ' αὐτό, ἀλλὰ νὰ εἰσέρχεσθε βαθύτερα. Ἄφοῦ λοιπὸν καθωρίσαμε τὴ βασικὴ θέσι σεβασμοῦ — σᾶς προτρέπω καὶ στὴ θερμότητα. Καὶ δι' αὐτῆς τῆς θερμότητος, ἐννοῶ τὴν πίστι, τὴν πεποίθησιν τὴν τόσο εἰρηνικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ ποὺ ἐκφράζεται μὲ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆ σωστῆ μέσα στὰ πράγματα τῆς ζωῆς, ἢ ὁποῖα μᾶς δείχνει μεγάλους καὶ δυνατούς ὅταν δινώμεθα σ' αὐτὰ ὀλοκληρωτικά. Δὲν πρέπει νὰ ἐκτελοῦμε ἀδιάφορα καὶ ἐκ συνηθείας κάθε τι ποὺ ἀφορᾷ τὴ συζυγικὴ μας ζωὴ. Ἡ θερμότης εἶναι ἡ ζωντανὴ μας παρουσία σ' ἐκεῖνο ποὺ κάμνομε. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ παρουσία, αὐτὴ ἡ συνειδησις καὶ ἡ θέλησις

θὰ δώσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀγάπης, τὴν ἔννοιαν τῆς εὐτυχίας καὶ ἀγιότητος σὲ ὅλες τὶς κινήσεις καὶ τὰ λόγια, ἀπὸ τὰ πῶς ταπεινὰ ἕως τὰ πῶς τρυφερά. Καὶ αὐτὰ ὅλα χωρὶς ἕξαρσι καὶ ἐπίδειξι, σοβαρά.

Σεβασμὸς! Θερμότης! Ἄλλὰ χρειάζεται καὶ κάτι ἀκόμη: ἡ χαρὰ. Ἡ χαρὰ ποὺ θὰ σᾶς κατακτήσῃ, θὰ σᾶς καταλάβῃ ὅταν αὐτὴ ἢ ἔννοιαν σᾶς θὰ καρποφορήσῃ καὶ ἔτσι θὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς μύχιους πόθους σας. Συνειδητοποιήστε αὐτὴ τὴν εὐτυχίαν ποὺ θὰ δοκιμάσετε μέσα στὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ. Ἄλλὰ καὶ οἱ δύσκολες ὥρες εἶναι ἀναπόφευκτες. Ἡ θερμότης μπορεῖ νὰ δώσῃ τὴ θέσιν τῆς στὸν πειρασμὸ τῆς ρουτίνας καὶ τῆς ψυχρότητος. Ἐὰν ὑποπέσετε σ' αὐτό, τότε κάθε μεγαλεῖο ἔρχεται στὸ τέλος του. Μόνον ἡ θέλησις τῆς χαρᾶς θὰ σᾶς σώσῃ, ἐὰν κρατήσετε τὴν πίστιν στὴ δύναμίν σας, τὴν ἐμπιστοσύνην στὴ χάριν τοῦ Μυστηρίου τὸ ὁποῖον θὰ λάβετε σήμερον, καὶ τῆς ὁποίας τ' ἀποτελέσματα θὰ ἐπεκτείνωνται σ' ὅλη τὴ διάρκειαν τῆς ζωῆς σας.

Ἐπολογίστε στὴ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ δύναμίν σας, τὸ φῶς σας. Ὁ Χριστὸς δὲν θὰ σᾶς ἐγκαταλείψῃ, ἐὰν σεῖς τοῦ μέινετε πιστοί. Ἡ Ἐκκλησία δὲν θὰ παύσῃ νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ νὰ προσεύχεται διὰ σᾶς καὶ μὲ σᾶς. Θὰ εἶναι καὶ οἱ δύο σύντροφοι τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν ἡμερῶν. Στὶς ἡμέρες τῶν θλίψεων αὐτὴ ἢ χαρὰ καὶ ἡ νίκη θὰ ὀνομάζεται ἐμπιστοσύνη. Ὁ Θεὸς σᾶς ἔκανε αὐτὸ ποὺ εἰσθε, σᾶς ἐχάρισε τὶς εὐεργεσίες του, σᾶς ἤνωσε, διὰ νὰ ἐκτελέσετε τὸ ἔργο του. Γίνετε τὸ ὄργανόν Του. Εὐχαριστεῖτε τὸν Θεὸ γι' αὐτό. Καὶ ἡ ὑπέρτατη χαρὰ θὰ εἶναι νὰ ψάλλομε μαζὶ μὲ τὴν Θεοτόκον: «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον... ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς καὶ ἄγιον τὸ ὄνομα Αὐτοῦ».

LOUIS DE NAUROIS

Μετάφρασις Ζ. Κούλα

Γ. ΒΕΡΙΤΗ: ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΛΩΝΤΕΛ

Συνεχίζονται ακόμη αϊ έκδηλώσεις για τὰ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν γέννησι τοῦ Paul Claudel, πού γιορτάσθησαν πέρυσι. Ἐνας ἀπὸ ἐκείνους πού ἀγάπησαν πολὺ τὸν Γάλλο ποιητὴ ἦταν καὶ ὁ δικός μας Βερίτης. Κι' ὄχι μόνον τὸν ἀγάπησε, ἀλλὰ καὶ τὸν μελέτησε ἐντατικά. Ἐτοίμαζε μάλιστα καὶ συστηματικὴ μελέτη γι' αὐτόν, πού δὲν πρόλαβε ὅμως νὰ τὴν ἀποτελειώσῃ. Ἀπὸ τὸ ἄφθονο ὕλικό πού εἶχε συγκεντρώσει, ξεχωρίζουμε μερικά κομμάτια. Τὰ παρακάτω εἶναι μικρὲς ἀποσπασματικὲς περικοπὲς ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Κλωντέλ «La Messe là-bas». Ὁ Βερίτης δὲν ἔχει ἐπεξεργασθῆ τὴ μετάφρασι τῶν ἀποσπασμάτων. Τὰ παίρνουμε ὅπως τὰ βρίσκουμε στὰ κατάλοιπά του. Ἐλπίζουμε ἢ ψυχῇ του νὰ μᾶς συγχωρήσῃ αὐτὴ τὴν τόλμη.

Β. ΕΡΑΣΤΟΣ

Εἶναι λίγο νὰ Σὲ γνωρίζω ἂν δὲν Σὲ βλέπω, λίγο νὰ Σὲ βλέπω ἂν δὲν σ' ἀγγίζω, λίγο ν' ἀνοίγω τὰ μάτια μου ἂν δὲν Σοῦ ἀνοίγω τὸ στόμα μου.

Τὰ πράγματα μ' ἀφίνουν λίγο-λίγο, κι' ἐγὼ τ' ἀφίνω μὲ τὴ σειρά μου. Δὲν μπορεῖ νὰ μπῆ κανεὶς παρὰ μόνον γυμνὸς στοὺς σκοποὺς τῆς Ἀγάπης. Ἡ καμπάνα σημαίνει. Ὁ ἱερέας εἶν' ἐκεῖ. Ἡ ζωὴ 'ναι μακρυνά. Ἡ λειτουργία ἀρχίζει. «Εἰσελεύσομαι εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν Θεὸν τὸν εὐφραίνοντα τὴν νεότητά μου».

*Ὅπως τὸ αὐτὶ εἶναι γιὰ ν' ἀκοῦν καὶ τὸ μυαλό γιὰ νὰ γνωρίζῃ,
Ἔτσι κι' ὅλα τὰ ὄντα, πού μέσα σὲ μιὰν ἄλλη θέλῃσι ξεχωριστὴ ἀπ' τὴ δική τους ἀναγνωρίζουν τὸν ἑαυτὸ τους ὡς δημιουργήματα, δουλεῖα τους εἶναι τὸ νὰ πιστεύουν.*

Ὅλο αὐτὸ πού μᾶς ἔχει ἀποκαλυφθῆ ἀνάμεσα ἀπ' τὰ αἰῶνια Ἄρθρα (τῆς πίστεως),

Μᾶς φαίνεται πὼς τὸ ξέραμε ἀπ' ἀνάκαθεν, τόσο εἶναι ἀνθρώπινο καὶ δικό μας.

Ἡ προπαρασκευὴ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσα σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες, ὁ Θεὸς πού ἐγίνε ἀνθρώπος κι' ὁ Λόγος πού ἐγίνε ἀκουστός κι' ἡ καρδιά πού ἐρράγιζε πάνω στὸ σταυρὸ σὲ μιὰ ὑπέρογτη προσπάθεια νὰ γίνῃ καταληπτή, ὅλ' αὐτὰ πού ἐγιναν γιὰ μᾶς τὰ Μηδενικά, «σταματοῦν μπρὸς τὴ δική μας ἄρνησι καὶ στὴν κακὴ μας θέλησι».

Δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ καμμίαν ἀπόδειξι, καὶ μὲ τ' αὐτὶ τεκτωμένο σ' αὐτὸ πού ἀπαγγέλλει ὁ ἱερέας,

Τὸ πιστεύω, Κύριε, μὲ ἀπλότητα, γιὰτι εἶσαι Σὺ πού τὸ λές.

*Μὲ τὰ δύο πόδια στηριγμένα γερά
στὴν ἄσειστη βάσι τῆς Πίστεως...*

(Τὸ ποίημα Consécration εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Rimbaud. Ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἐγύριζε ἀπὸ τόπο σὲ τόπο ὅλη του τὴ ζωὴ).

Μοιάζει μὲ κείνη τὴ γυναικὰ πού δὲν ἔχει καθόλου ἀνάπαυσι, γιὰ χάρι αὐτῆς τῆς δραχμῆς πού ξέρει πὼς τὴν ἔχει χάσει,

Μὲ κείνον τὸν ἔμπορο πού τοῦπανε γιὰ κάποιο μοναδικὸ μαργαριτάρι, κι' ἀφίνει ἀμέσως τὸ σπίτι του καὶ τὰ πουλάει ὅλα,

Δὲν ὑπάρχει καθόλου ἡσυχία γι' αὐτόν, δὲν ὑπάρχει καθόλου πατρίδα γι' αὐτόν, κι' ἡ τέχνη εἶναι περιγέλιο κι' ὁ ἔρωτας μιὰ ἀβεβαιότητα.

Ρεμπώ, γιὰτι φεύγεις, γιὰτι ἐγίνεις κι' ἐσὺ ἄλλῃ μιὰ φορὰ ὅπως στὶς εἰκόνας τὸ παιδί πού ἀφίνει τὸ σπίτι του καὶ τραβάει γιὰ τὰ ἐλάτια καὶ τὴν καταγιδα;

Αὐτὸ πού γύρευσε τόσο μακρυνά — ἡ Αἰωνιότης πού ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ εἶναι προσιτὴ σ' ὅλες μας τὶς αἰσθήσεις — ἕψωσε τὰ μάτια καὶ κράτησέ τα καρφωμένα μπροστὰ σου, εἶν' ἐκεῖ: παρατήρησε τὸν Ἄρτο μέσα σι' ἄχραντα μυστήρια. Πνεῦμα μανιασμένο ἐνάντια στὸ κλουβί, γεμάτο κραυγὲς καὶ βλαστή-

μεις, σ' έναν άλλο δρόμο πρέπει να δπλίσου-
με τὰ πόδια μας, γιὰ νὰ τραβήξουμε πρὸς
τὴν Ἱερουσαλήμ.

Τὸν Λόγο πὸν εἶν' ὀλόκληρος κι' ἄνθρω-
πος, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ποῦναι μαζί και
Θεός, φτάνει ν' ἀνοίξουμε τὸ στόμα μας,
γιὰ νὰ τὸν πάρουμε μέσα στὰ δόντια μας...
Βλέπω τέλος μὲ τὰ μάτια μου πὼς ἡ ὑπέρ-
τατη ἀπόκτησι εἶναι δυνατὴ, ὄχι μονάχα στὴν
ψυχὴ, μὰ και στὸ σῶμα μας! Δυνατὴ ἀπὸ
τούτη τὴ ζωὴ στὸν ἄνθρωπον ὀλόκληρο, πὸν
ξέρει πὼς εἶναι πιὸ ἰσχυρὸς κι' ἀπὸ τὸ θά-
νατο!

Αὐτὸ πὸν γυρεύεις τόσο μακριά, πίσω
ἀπ' τὸ Δάσος, πέρα ἀπ' τὴ Θάλασσα και τὰ
Νησιά, ἢ μάνα σου κι' οἱ ἀδερφές σου τὸ
γνωρίζαν, δίχως νάχουν κουννηθῆ ἀπ' τὸ
Σαρλεβίλ.

Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται αὐτὸ τὸ κῦμα τῆς ἀγνό-
τητος π' ἀναπηδᾷ μέσα μας σὰν καθάριο νε-
ρὸ και μᾶς λούζει; Ἀπὸ ποῦ αὐτὴ ἡ παρά-
δοξη πρωτοβουλία κι' αὐτὸ τὸ ξαφνικὸ ἄγ-
γελμα ἀπάνω στὴν καρδιά, τόσο ἐπίμονο και
τόσο γλυκό; Τὸ γνωρίζεις, Ρεμπώ, και
μέσ' ἀπ' τὸ δωμάτιό σου στὸ Ρόζς, τὸ γεμά-
το ἀπὸ τόσα δράματα κι' ἀγῶνες, παίρνω γιὰ
μάρτυρες ἐτοῦτον τὸ σταυρό... πὸν χάραξες

ἀπάνω στὸ τραπέζι τῆς δουλειᾶς.

Ἀφοῦ ὁ αἰῶνας σου εἶχε ξαναγίνει εἰ-
δωλολάτρη, ἔργο σου εἶχες νὰ ξαναρχίσης
μὲ τὴ ζωὴ σου τὴν ἀναζήτησι και τὴν προσ-
δοκία τῶν ἀνθρώπων τῆς Παλαιᾶς Διαθή-
κης, πὸν βαδίζανε γιὰ ν' ἀνταμώσουν τὸ
Μεσσία!

[Ποίημα: Communion]

(Ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπο):

Τί θὰ μπορούσες νὰ χρησιμοποιήσης γιὰ
ν' ἀποχωρήσης τὸ πρόσωπό σου ἀπ' τὸ δικό
μου; Ποιὸ εἶναι τὸ μέρος τῆς ὑπαρξῆς σου
ὅπου δὲν ἐρίσκομαι ἐγὼ και πὸν δὲν μοῦ
ἀνῆκει; «Ἐγὼ εἶμι». Εἶμι ἐγὼ. Τὸ σπίτι
σου εἶναι ἀρκετὰ μεγάλο γιὰ νὰ μὲ χωρέση.
Πρὶν νὰ τὸ μάθης ἐσύ, ἤμουν ἐκεῖ, και κα-
τοικῶ μαζί μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο πὸν ἐγὼ
τὸν ἔχω δημιουργήσει. Θὰ πάψης νὰ ὑπάρ-
χης, ἂν ἀποτραβηχτῶ...

Εὔμαστε πολὺ κοντὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο
και μᾶς γίνεται ὀλοένα και πιὸ δύσκολο νὰ
εὔμαστε ἄλλοῦ. Πὼς θᾶκανες νὰ χωριστῆς
ἀπὸ μένα, χωρὶς νὰ μοῦ ξερριζώσης τὴν καρ-
διά;

ΚΙΒΔΗΛΟΙ ΚΑΙ ΓΝΗΣΙΟΙ

Οί νέοι μας, μόλις περάσουν στο κατώφλι τῶν σπουδῶν ἢ ἀρχίσουν νὰ ἐργάζονται σὲ ἐπιχειρήσεις ἢ γραφεῖα, νοιώθουν ὄλο καὶ περισσότερο τὴν γεῦσι τοῦ κιβδηλοῦ. Διαπιστώνουν πὼς ἡ ζωὴ πολλῶν ἀνθρώπων ἔχει διαθρωθῆ ἀπὸ τὸ ψεῦδος. Βλέπουν πὼς κυριαρχεῖ τὸ προσωπεῖο καὶ παραμερίζεται ἡ προσωπικότης...

Πολλοὶ ἄνθρωποι στὶς ἀρχές σὰς ἐνθουσιάζουν. Σὰς ἀφίνουν μιὰ γλύκα ἀπερίγραπτη στὴν καρδιά. Γιὰ ἓνα διάστημα νοιώθετε πὼς ὄλα ἀνθίζουν μέσα σ' αὐτὴ τὴ γνωριμία, σ' αὐτὴ τὴν φιλία.

Συχνά, ὅμως αὐτὸ δὲν διαρκεῖ πολὺ. Στὴν πρώτη σύγκρουσι ἢ πολλὰς φορὲς χωρὶς καμμιά σύγκρουσι, ἔτσι, σιγά-σιγά «τὸ θερινίκι πού τύλιγε τὰ πρόσωπα ξεφλουδίζεται καὶ βγαίνει στὸ φῶς ἓνας ἄνθρωπος κίβδηλος, χωρὶς καμμιάν ἀλήθεια, χωρὶς καμμιά συνέπεια, ἀπογυμνωμένος ἀπὸ ἐκείνη τὴν γοητευτικὴ λάμψι τῆς πρώτης γνωριμίας, ἄνθρωπος πού δὲν θέλησε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή νὰ δεῖξη τὴν ποιότητά του...».

Οἱ κίβδηλοι ἄνθρωποι ἔχουν εἰσχωρήσει παντοῦ καὶ δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο στὸ νοῦ τους παρὰ πὼς θὰ φανοῦν ἐν τάξει στοὺς νέους, πού τοὺς κυκλώνουν. Φαίνεται πὼς περνοῦμε μιὰν ἐποχὴ ἐκτεταμένης, συστηματικῆς ἀπάτης καὶ τὸ αὐθεντικὸ ἔχει γίνεи σπάνιο. Γρήγορα ὅμως ἢ ἀργότερα ἢ ἀπάτη ξεσκεπάζεται. Ἡ λεοντὴ πέφτει καὶ πολλοὶ δῆθεν φίλοι καὶ ὀδηγοὶ τῶν νέων παρουσιάζονται ἄνθρωποι χωρὶς ἀρχές, χωρὶς ἰδανικά, ἐκμεταλλεῦται καὶ κερδοσκοποῖ.

Τὸ χτύπημα πού νοιώθετε, φίλοι μου, ἀπὸ τέτοιες ἀπογυμνώσεις ἀνθρώπων πού γνωρίσατε γίνεται πιὸ ὀξύ, πιὸ ἀβάστακτο, ὅταν σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἐμπιστευθήκατε τὴν καρδιά σας καὶ τὰ μυ-

στικά σας, ὅταν τὸν κάνατε φίλο σας. Τότε θυθίζεσθε στὴν ἀπογοήτευσί καὶ σὰς ἔρχεται νὰ φωνάξετε: Ντροπὴ! "Ἄν δὲν μπορῆτε νὰ εἰσθε γνήσιοι ἄνθρωποι, ἀκέραιοι καὶ συνεπεῖς στὶς ἀρχές σας, μὴ παριστάνετε τοὺς ὀδηγούς, μὴ μᾶς ἐξαπατᾶτε! "Ἄν δὲν ἔχετε μιὰ ἀτράντακτη πίστι καὶ δὲν μπορῆτε νὰ ἐφαρμόσετε ὅσα μᾶς λέτε, προτιμότερο νὰ σωπάσετε. Εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ πρᾶξις ἐντιμότητος...

Ὡστόσο ὅμως, φίλοι μου, ὑπάρχουν, ἀκόμα καὶ σ' ἐποχές συγχύσεις, οἱ γνήσιοι ἄνθρωποι, πού μὲ τὸ λόγο καὶ μὲ τὴ ζωὴ τους μποροῦν νὰ γίνουν ὁ δ ἡ γ ο ἰ τῆς νεότητος. Μποροῦν νὰ σὰς βοηθήσουν, νὰ σὰς συμπαρασταθοῦν, νὰ σὰς χαρίσουν αἰσιοδοξία, ὅταν τοὺς ἀνακαλύψετε. Αὐτοὶ δὲν θορυβοῦν, ὅπως ἴσως οἱ πρῶτοι. Γι' αὐτὸ καὶ τονίζω: π ρ έ π ε ι ν ἄ τ ο ῦ ς ἄ ν α ζ η τ ῆ σ ε τ ε, ν ἄ τ ο ῦ ς θ ρ ῆ τ ε. Νὰ τοὺς ἀναζητήσετε ἀνάμεσα στοὺς δασκάλους σας ἢ στοὺς προῖσταμένους σας, ἀλλὰ καὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀπλοῦς, ταπεινοῦς, φαινομενικά, ἄνθρώπους.

Αὐτὸ πού πρέπει νὰ τοὺς ζητήσετε εἶναι νὰ ξέρουν τὸν δρόμο, ν' ἀγωνίζονται νὰ τὸν βαδίσουν καὶ νὰ δείχνουν ἔτσι τὸν ἓνα καὶ μοναδικὸ Δρόμο, τὸν δρόμο τῆς ζωῆς. Λαχταρᾶτε νὰ θρῆτε καὶ νὰ στηριχθῆτε πάνω σ' ἀνθρώπους πού νὰ λένε καὶ νὰ ζοῦν τὴν Ἀλήθεια, νὰ ἔχουν ἐξάρσεις, στόχους ὑψηλοῦς πού νὰ μαγνητίζουν τίς ψυχές. Δυσκολοῦρετοί τέτοιοι ἄνθρωποι στὴν ἐποχὴ μας. Μὰ ὡστόσο ὑπαρκτοί.

Χρησιμοποιήστε καὶ σεῖς τὸν «φανὸ» τοῦ Διογένη, τὴν φωτεινὴ σας πίστι, καὶ θὰ τοὺς ἀνακαλύψετε!

Ἰω. Γ. Ἀλεξίου

ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΤΟΥΤΟΝ

Ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐξιστορίσει τὴν ἐποχὴ μας
— τὴ ζωὴ τοῦ αἰώνα τούτου,
θὰ μιλήσει δίχως ἄλλο, γιὰ τὸν κόσμο,
ποῦ ἔζησε σὲ ἀνικανοποίητη ἀφθονία.
Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ γεύτηκε κάθε εἶδους εὐθυμία,
χωρὶς νὰ νοιώσει τὴ χαρὰ
— δίχως καμμιάν εὐτυχίας προσμονή.
Γιὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ,
ποῦ τ' ἀθύρματά τους κι' ὄλας,
ἦταν μιά μύηση στὸν ἐξολοθρεμό.

Θ' ἀναλύσει μορφές-ἀξίες,
ποῦ τὸ χῶμα, εἶν' ἡ μόνη τους προέκταση,
μ' ἐμβάθυνση σὲ καρδιές μολεμένες
ἀπὸ σκληρωτικὴ διάθεση
πρὶν ἀκόμη χτυπήσουν.
Θὰ εἰκονίσει τὸ θάνατο καὶ τὴν ἁμαρτία
σὲ στενὸ συναυλισμό...

Πρέπει νὰ ἀποδώσει ὠμὰ
τὴ θανδαλικὴ κατάρρευση τοῦ ὠραίου,
πλάϊ στὴν κομματιασμένη λύρα,
ποῦ συνθλίφτηκε κατ' ἀπ' τὴν καθημερινὴ πεζότητα.

Χρειάζεται νὰ καταπιαστεῖ
μὲ τὴν σύγχυση τῶν ἰδεῶν
καὶ τὴν ξέφρενη ψευτιά.
Μὲ τὴν ἀδιαφορία γιὰ τοὺς σύγχρονους σκλάβους,
μὲ τὸ πότισμα τῆς ψυχῆς ἀπὸ θολές πηγές
καὶ τὴ σκοτισμένη πίστη
ἀπὸ μακρυνές δίχως Χριστὸ ἐκκλησίες.

Σωστὸ θᾶναι νὰ γράψει ὅμως
καὶ γιὰ τὴ φλόγα τῆς καντύλας,
ποῦ ἀσθεση κρατοῦν μὲ προσευχή,
αἰῶνες τώρα, οἱ πιστὲς καρδιές.
Ἐπάρξεις ταπεινές, ἀγνωστες κι' ἄσημες ἴσως
— ἀδιάφορες στὴ γύρω ἐξαλλωσύνη —
ποῦ ζοῦνε μυστηριακὰ στὴ θεϊκὴ ἐνατένιση.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

ΜΠΙΑΦΡΑ — S.O.S

Στις 2 Ἀπριλίου τὸ Ε.Ι.Ρ. μετέδωσε τὴν παρακάτω εἴδησι:

«Ἡ Χριστιανικὴ Ἐνώσις Ἐπιστημόνων», ἀνησυχούσα σοβαρῶς διὰ τὴν τύχην τῶν λιμοκτονούντων κατοίκων τῆς Μπιάφρα καὶ ἰδίως τῶν μικρῶν παιδίων τῆς Ἀφρικανικῆς χώρας, ἀπέστειλε τηλεγράφημα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Αἰθιοπίας Χαϊλέ Σελασιέ καὶ τὸν παρακαλεῖ ὅπως ἐντείνῃ τὰς προσπάθειάς του πρὸς εἰρηνικὸν διακανονισμὸν τοῦ θέματος καὶ διάσωσιν τῶν ἀθῶων παιδικῶν ὑπάρξεων. Διὰ λογαριασμὸν τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπήντησεν εἰς τὸ τηλεγράφημα ὁ ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς Αἰθιοπίας κ. Κιτιμᾶ Γιφροῦ, ὁ ὁποῖος, μεταξύ ἄλλων, ἀναφέρει τὰ ἑξῆς εἰς τὴν ἀπάντησίν του: «Ἐγὼ ἐπιφορτισθὴν νὰ σᾶς γνωστοποιήσω τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Αὐτοκράτορος διὰ τὴν ἐνθάρρυνσιν ἐκ μέρους τῆς Ἐνώσεώς σας εἰς τὴν δύσκολον ἀποστολὴν τὴν ὁποῖαν οὗτος ἔχει ἐπωμισθῆ. Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ πράξῃ πᾶν τὸ δυνατὸν ὥστε νὰ περατωθῇ ἡ κρίσις τῆς Νιγηρίας».

Παρόμοιο τηλεγράφημα ἀπέστειλε ἡ Χ.Ε.Ε. πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ο.Η.Ε. Οὐ Θάντ, ὁ ὁποῖος ἀπήντησε πολὺ ἐνθαρρυντικὰ ὑπογραμμίζοντας τὴν σημασία τοῦ διαθήματος καὶ ἀναφέροντας τὶς σχετικὰς ἐνέργειάς του.

Ἄκολούθως ἡ Χ.Ε.Ε. ἀπευθύνθηκε στοὺς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας, εἰς μὲν τὸν ἕνα ὡς οἰκουμε-

νικόν, εἰς τὸν ἄλλον δὲ ὡς ποιμένα πάσης Ἀφρικῆς, καὶ τοὺς παρεκάλεσε νὰ παρακινήσουν καὶ ἄλλας χριστιανικὰς ὁμολογίας διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς δοκιμαζομένης περιοχῆς καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ διὰ τὴν λήψιν μέτρων πρὸς ἀπομάκρυνσιν μεγάλου ἀριθμοῦ ἀθῶων παιδικῶν ὑπάρξεων πρὸς διάσωσιν αὐτῶν.

Ἦδη αἱ προσπάθειαι συνεχίζονται τόσο ἐπὶ ἐλληνικοῦ ὅσον καὶ ἐπὶ διεθνούς ἐπιπέδου. Χρειάζεται μεγαλύτερα κινητοποιήματα διὰ τὸ τεράστιον αὐτὸ θέμα ποῦ ἀποτελεῖ ἕνα στίγμα διὰ τὴν ἐποχὴν μας καὶ τὸν πολιτισμὸν μας.

Ἡ Χ.Ε.Ε. ἐν συνεννοήσει μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν, μὲ τὸν Ἑλληνικὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν καὶ μὲ ἄλλους ἀρμοδίους παράγοντας θὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα τῆς διαφωτίσεως μέχρις ὅτου συγκινηθοῦν περισσότεραι ψυχὰι διὰ τὰς χιλιάδας τῶν καθημερινῶς λιμοκτονούντων ἀνθρωπίνων ὄντων. Ὑπάρχει καὶ ἡ σκέψις νὰ προσκληθῇ ἕνας ἀριθμὸς παιδίων τῆς Μπιάφρα πρὸς φιλοξενίαν σὲ ἑλληνικὰ σπιτία, ἰδρύματα καὶ κατασκηνώσεις.

Κάθε προσευχή, κάθε σκέψις, κάθε ἐνέργεια, κάθε συμπαραστάσις διὰ τὸ δρᾶμα τῆς Νιγηρίας θὰ εἶναι πολὺτιμη.

«Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΚΙΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

Τὸ Βυζάντιον, ὡς θέμα, ἔχει δεινοπαθήσει ἐπὶ μακρὸν ἀπὸ πολλοὺς ἐπιστήμονας. Ἔχει χαρακτηρησθῆ συνώνυμον πρὸς τὴν διαφθοράν, τὸν θαρβαρισμόν, τὸν φανατισμόν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχει παρατηρηθῆ, εὐτυχῶς, κάποια μᾶλλον πραγματιστικὴ στροφή καί, μόλις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ἡ ἀπροκατάληπτος ἔρευνα ἀντικατέστησε τὴν προτέραν περιφρόνησιν μὲ ἀπροσημάτιστον ἀναγνώρισιν, ἀκόμη καὶ μὲ θαυμασμόν, διὰ τὸ Βυζάντιον καὶ διὰ πᾶν ὅ,τι τοῦτο ἀντιπροσωπεύει. Τὸ πρόσφατον ἔργον τοῦ αἰδεσιμολογιωτάτου διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας πατρὸς Δημητρίου Ἰ. Κωνσταντέλου, «Βυζαντινὴ Φιλανθρωπία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια», Byzantine Philanthropy and Social Welfare (Βυζαντινὴ Φιλανθρωπία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια), dy Demetrios J. Constantelos, New Brunswick, Rutgers University Press, 1968, σελίδες XXVIII+356, ἀποκαλύπτει μίαν ἀκόμη λαμπρὰν πτυχήν τοῦ μεγαλείου τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον τελευταίως παρουσίασε καὶ τὸ περιοδικὸν «Ἀκτίνες», καλλιτεχνικώτατα ἐκτυπωμένον καὶ πλαισιωμένον μὲ πλουσίαν βιβλιογραφίαν, εἰκόνας καὶ ἀλφαθητικὸν εὐρετήριον προσώπων καὶ πραγμάτων, ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρα στενῶς συνυφασμένα τμήματα. Πρὸς διερεύνησιν τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τοῦ ὅρου φιλανθρωπία, ἡ ἔρευνα ἀνατρέχει εἰς τοὺς Ἑλληνας κλασικούς, τοὺς βιβλικοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς Πατέρας διὰ νὰ ἐπεκταθῆ κατόπιν εἰς ὀλόκληρον τὴν χιλιετηρίδα τῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντίου. Ἐκ ταύτης καθίσταται πρόδηλον, ὅτι, διὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, φιλανθρωπία δὲν ἐσήμαινεν ἀφηρημένον ὅρον, χρήσιμον διὰ θεωρητικὴν ἀπλῶς ἀπεραντολογίαν. Τοῦναντίον, εἶχε τὴν ἔννοιαν τῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῇ καθημερινῇ ζωῇ τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἐκδηλουμένης εὐεργετικῶς πρὸς τοὺς ὀλιγώτερον εὐτυχεῖς συνανθρώπους. Ἐπισημαίνονται δὲ ὡς ἐλατήρια τῆς φιλανθρωπικῆς ἐνασκή-

σεως, πρωταρχικῶς μὲν, ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ εὐαρεστήσῃ τὸν Θεὸν διὰ τῆς συμμορφώσεώς του πρὸς τὸ θεῖον θέλημα καί, κατὰ δεύτερον λόγον, ἡ ἐλπίς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιτύχῃ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Περαιτέρω, πληροφορούμεθα, ὅτι τῆς φιλανθρωπικῆς δραστηριότητος ἐν Βυζαντίῳ ἐπρωτοστάτουσιν ἡ Ἐκκλησία καὶ αἱ μοναί, ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ παράγοντες, δρῶντες χωριστά, ἀλλὰ συντονισμένα, ἐξελάμβανον ὡς ἰδιαιτέραν τῶν εὐθύνην τὴν θεραπείαν τῆς ἀνθρωπίνης συμφορᾶς διὰ προληπτικῶν καὶ ἐπανορθωτικῶν μεθόδων. Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν, κυρίως, τῶν τελευταίων συνεστήθησαν κατάλληλα ἰδρύματα, μερικὰ ἐξ αὐτῶν διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν. Νοσοκομεῖα, λεπροκομεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, καταφύγια, ξενῶνες, πτωχοκομεῖα, γηροκομεῖα, σωφρονιστήρια καὶ ξενοτάφια ἦσαν τὰ πλέον συνήθη. Ἡ ποικιλία τῆς ἀποστολῆς τῶν ἰδρυμάτων τούτων, καθὼς καὶ ἡ ὀργάνωσις, τὸ προσωπικὸν καὶ οἱ οικονομικοὶ πόροι τῶν, ὅπως ἀποκαλύπτονται ἐκ τῆς παρουσίας ἐρένης, ἡμποροῦν κάλλιστα νὰ ἀναμετρηθῶν πρὸς τὰ κρατούντα σήμερα μετὰξὺ τῶν πλέον προηγμένων χωρῶν.

Πρὸς πρόσθετον ἐπίρρωσιν τῶν πορισμάτων του, ὁ συγγραφεὺς καταφεύγει εἰς λεπτομερῆ περιγραφὴν σημαντικοῦ ἀριθμοῦ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων διαφόρων ἱστορικῶν περιόδων καὶ ἐπαρχιῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, παραθέτων, ἐπὶ τὸ ἐποπτικώτερον, καὶ εἰκόνας, σχεδιαγράμματα καὶ διασθεσίσας ἐπιγραφὰς αὐτῶν.

Τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον τμήμα περιλαμβάνει ἔντεχρον ἀνασκόπησιν καὶ ἀξιολόγησιν τῆς ὅλης ἐργασίας. Ὁ συγγραφεὺς, εἰς τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου του, μνημονεύει πέντε βυζαντινῶν συγγραφέων, οἱ ὅποιοι ἐπαινοῦν τὴν βυζαντινὴν φιλανθρωπίαν ὡς θεωρίαν καὶ πράξιν, καὶ θέτει ὡς σκοπὸν του νὰ ἐξακριβώσῃ κατὰ πόσον αἱ μαρτυρίαι τῶν εὐσταθοῦν «...ἐπὶ τῇ θάσει συγκεκριμένων παραδειγμάτων ἐκ τῆς καθημερινῆς τῶν Βυζαντινῶν» (σ. XI). Ἡ ἐξονυχιστικὴ ἔρευνά του παρέχει εἰς αὐτὸν

τὸ δικαίωμα νὰ κατακλείσῃ τὸ ἔργον του μὲ τὴν ἀκόλουθον διαπίστωσιν: «... εἶδομεν ὅτι ἱκανὰ στοιχεῖα συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς μαρτυρίας τοῦ Θεοφυλάκτου Σιμοκάτου, τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, τοῦ Νικολάου Μυστικοῦ, τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, τοῦ Ἀλεξίου Μακρεμβολίτου καὶ ἄλλων βυζαντινῶν συγγραφέων, ὅτι, γενικῶς, ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἀνεδείχθη ἡ πλέον φιλάνθρωπος κοινωνία. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐνδιεφέροντο σοβαρώτατα διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐνεφοροῦντο ἀπὸ ὑψίστα ἰδανικά, ἡ δὲ κοινωνικὴ των ἀναστροφή ἐρρυθμιζέτο, συχνά, ἀπὸ ἀρχὰς αἰωνίου ἀξίας» (σ. 288).

Ὁ αἰδεσιμολογιώτατος Κωνσταντέλος εἶναι ἐπιφανὴς κληρικός τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, μέλος τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard, τοῦ γνωστοῦ ὡς Dumbarton Oaks Research Library, καθηγητῆς τῆς ἱστορίας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κολλέγιον ἐν Brookline τῆς Μασσαχουσέτης, καὶ ἐκδότης τῆς «Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως», τοῦ ἐπιστημονικοῦ, δηλαδὴ, περιοδικοῦ τοῦ Κολλεγίου τούτου. Τυχῶναι ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ἔχει λάθει ἀνώτερον θεολογικὸν δίπλωμα ἀπὸ τὴν περίφημον θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Princeton καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸν ἱστορικὸν κλάδον ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Rutgers.

Ὁ πατὴρ Δημήτριος, ὅπως προτιμᾷ ὁ ἴδιος νὰ τὸν ἀποκαλοῦν, εἶναι εὐφύμως καὶ εὐρέως γνωστός καὶ ἐξ ἄλλων, προγενεστέρων ἐργασιῶν του, ὅπως «Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία: Πίστις, Ἱστορία, Πρᾶξις» (Ἀγγλιστί). Ἐμφανίζεται εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν ὀρίζοντα εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πλοῦτος τῆς βυζαντινῆς κληρονομίας ἀναγνωρίζεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἐκ καταγωγῆς εἶναι, θεβαιότατα, μέτοχος αὐτῆς τῆς κληρονομίας καί, συνεπῶς, δύναται νὰ τὴν κατανοήσῃ, νὰ τὴν ἐκτιμήσῃ καὶ νὰ τὴν προβάλλῃ. Ἡ γλῶσσα τῶν Βυζαντινῶν εἶναι μητρικὴ του γλῶσσα, διότι ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖ

ἔλαθε τὴν ἐγκύκλιόν του μόρφωσιν. Ἐπομένως, ἔχει τὸ πλεονέκτημα νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ τὰ συγγράματά των, χωρὶς τὴν ἀνάγκην λεξικοῦ ἢ τὴν χρῆσιν μεταφράσεων. Κατέχει ἀπαράμιλλον ἔφεσιν πρὸς μᾶθησιν, ἀνικανοποίητον ὄρεξιν πρὸς μελέτην καὶ θαυμαστὴν κριτικὴν ἱκανότητα. Μὲ αὐτὰ τὰ προσόντα θὰ διακριθῇ ἀναμφιβόλως, εἰς τὴν Βυζαντινολογίαν, τὴν ὁποίαν ἐξέλεξεν ὡς κλάδον τῆς ἐιδικότητός του. Τὸ ἔργον του: «Βυζαντινὴ Φιλάνθρωπία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια» προδικάζει τί ἡμπορεῖ νὰ ἀποδώσῃ ἡ πέννα του μελλοντικῶς.

Τὸ θέμα τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἂν καὶ κατὰ θάσιν ἱστορικόν, ἔχει καὶ θεολογικόν καὶ κοινωνιολογικόν καὶ φιλοσοφικόν χαρακτῆρα. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς του φαίνεται, ὅτι κινεῖται εὐχερῶς μέσα εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς τομεῖς. Διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον του ἱκανοποιεῖ, ὄχι μόνον τὸν φιλομαθῆ ἀναγνώστην, ἀλλὰ καὶ τὸν πλέον ἀπαιτητικὸν ἐπιστήμονα. Εἶναι πλήρες εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν του καὶ ἐπαρκῶς καταχωρωμένον εἰς τὴν ἐπιχειρηματολογίαν. Ἔχει οὐσίαν, βάθος καὶ πρωτοτυπίαν. Προδίδει οἰκειότητα μὲ τὰς πρώτας πηγὰς καὶ ἐνημερότητα μὲ τὴν παλαιότεραν καὶ τὴν σύγχρονον βιβλιογραφίαν, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ μὲ διάκρισιν καὶ προσοχὴν. Τὸ γεγονός, ὅτι εἶναι τὸ πρῶτον καὶ μόνον, ἕως τώρα, βιβλίον, γραμμένον πρωτοτύπως εἰς τὴν Ἀγγλικὴν, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ἀπὸ τὰ τυπογραφεῖα τοῦ πανεπιστημίου Rutgers εἰς τὴν σειρὰν τῶν βυζαντινῶν του ἐκδόσεων, ἡ ὁποία περιλαμβάνει μεταφράσεις ἔργων παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένων βυζαντινολόγων, ὅπως ὁ Diehl, ὁ Ostrogorsky καὶ ὁ Ailanov, ὁμιλεῖ ἄφ' ἑαυτοῦ.

Ἡ «Βυζαντινὴ Φιλάνθρωπία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια», ἀξίζει νὰ καταλάβῃ θέσιν εἰς κάθε βιβλιοθήκην καὶ νὰ καταστῇ τὸ ἀναγνωσματάριον παντός σπουδαστοῦ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Βυζαντίου. Ἀκόμη, θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ μεταφράζετο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ νὰ γνωρίσουσιν τὸν συγγραφέα οἱ πατριῶται του καὶ νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὸν καρπὸν τῶν πόνων του.

ΦΩΚΑΣ Α. ΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΜΑΪΟΣ 1969

Επιστολαὶ

Τὸ τάμα τοῦ Ἔθνους

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Κύριε Διευθυντά,

Ὅταν τὸ 1821, σύσσωμον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εἶχε ξεσηκωθῆ διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του καὶ οἱ ἀγωνισταὶ του ἐμάχοντο «γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστι τὴν ἀγία καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερία», ἕνας πόθος καὶ μίᾳ προσευχῇ ἐκυκλοφόρει εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰ χεῖλη ὄλων τῶν Ἑλλήνων:

«Χριστέ μας! Σὺ ποῦ εἶσαι ὁ Σωτῆρ τοῦ κόσμου καὶ προστάτης τοῦ «Ἔθνους μας, ἀξιώσέ μας νὰ κερδίσωμε τὸν ἀγῶνα μας, νὰ ἀνακτήσωμε τὴν ἐλευθερία μας κι' ἐμεῖς Σοῦ κάνουμε τάμα, ὅταν ἐλευθερωθῶμε, νὰ Σοῦ ἀνεγειρωμε εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης μεγαλοπρεπῆ Ναὸν μὲ τὸ ὄνομα «Ναὸς τοῦ Σωτῆρος».

Αὐτὸν τὸν πόθον καὶ αὐτὸ τὸ τάμα τῶν ἔθνικῶν ἀγωνιστῶν καὶ σύμπαντος τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ παρέλαθε καὶ τὸ ἐπίσημον Ἑλληνικὸν Κράτος ἀπὸ τὰ πρῶτα θήματα τῆς δημιουργίας του μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ.

Εἰς τὸ Ἄργος τῆς 4ῆ Ἑθνικῆ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ ἀπὸ 31ης Ἰουλίου 1829 Ἡ΄ Ψήφισμά της περιέλαθε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ 4ῆ Ἑθνικῆ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων νομίζει ἐαυτὴν εὐτυχῆ γενομένη τὸ ὄργανον δι' οὗ τὸ Ἔθνος ἐκπληροῖ τὸ πλεονεῦθον τῶν χρεῶν του, τὸ νὰ ἀναπέμψῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις ἔδειξε τοιαῦτα θαύματα διὰ τὴν σωτηρίαν του».

Καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 1 τοῦ ἰδίου ψηφίσματος διελαμβάνετο καὶ ἡ ἑξῆς ἀπόφασις: «Ὅταν ἡ τοπικὴ περιφέρεια τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ καθέδρα τῆς Κυβερνήσεως της κατασταθῶσιν ὀριστικῶς καὶ οἱ οἰκονομικοὶ πόροι τοῦ Κράτους ἐπιτρέψωσι, θέλει ἀνεγερθῆ, κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὴν καθέδραν αὐτῆς Ναὸς ἐπιτόμιον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν».

Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ψηφίσματος τῆς 31ης Ἰουλίου 1829 ἐδημοσιεύθη ἐν Ναυπλίῳ τὴν 29ην Ἰανουαρίου 1834 Διάταγμα «περὶ ἀνεγέρσεως Ναοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐν Ἀθῆναις». Ἐν συνεχείᾳ δι' ἐτέρου, τοῦ ἀπὸ 3ης Ἀπριλίου 1838 Διατάγματος, ὁ Ναὸς τοῦ Σωτῆρος ἐθεωρήθη ὡς ἔθνικὸν τῶ ὄντι μνημεῖον, ἐκφράζον τὴν πρὸς τὸν Ὑ-

πιστον εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἔθνους καὶ ἐξεφράσθη ἡ ἐλπίς ὅτι ἕκαστος Ἑλληὴν θέλει φιλοτιμηθῆ, ἀπὸ ἀληθῆ πατριωτικὰ αἰσθημάτων κινούμενος, νὰ συνεισφέρῃ ἐλάχιστα τὸ κατὰ δύναμιν.

Καὶ τὸ μὲν ὄνειρον τῆς ἐλευθερίας ἐπραγματοποιήθη κατὰ τρόπον λαμπρὸν καὶ θαυματουργικόν. Ὅχι μόνον ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἀπηλευθερώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ Ἐπτάνησα καὶ ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Μαδονία καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἡ Θράκη καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, τέλος δὲ καὶ τὰ Δωδεκάνησα ἦλθον νὰ ἐνωθῶν μετὰ τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀναπτυσσομένην Ἑλλάδα.

Τὸ τάμα ὅμως πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, πρὸς τὸν σωτῆρα τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν ἐλησμονήθη.

Κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα εἰς τὸν τότε πολιτισμένον λεγόμενον κόσμον ἐπεκράτει ὁ ὕλισμός καὶ ἡ ἀθεΐα. Οἱ ξένοι καὶ ξένοι πρὸς τὴν νοοτροπία καὶ τὰς παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων — κι' ἄς πῆραν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τὰ γράμματα, τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμὸν — ἐπίστευον τότε ὅτι θὰ ἐδημιουργεῖτο καλυτέρα αὔριον, ἂν παρεμερίζετο ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὰ χριστιανικὰ ἰδεώδη. Ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀναπτυχθῆ χωρὶς Χριστὸν καλυτερος πολιτισμός! Καὶ οἱ ξένοι αὐτοί, εἴτε ὡς συγγραφεῖς καὶ φιλόσοφοι, εἴτε ὡς πολιτικοί, εἴτε ὡς εἰδικοί ποῦ ἦλθον εἰς τὸ νεοσύστατον Ἑλληνικὸν κράτος διὰ νὰ δώσουν τὰ φῶτα τῶν εἰς τὰ πρῶτα του θήματα, κατάρθωσαν νὰ παρασύρουν εἰς τὸν ὕλισμον καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν πολλοὺς ἐκ τῶν διοικουμένων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι, εἴτε ἀπὸ ξενομανίαν, εἴτε ἀπὸ μοντερνισμόν, διὰ νὰ ἀντιγράψουν, ἐλησμόνησαν ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες συνδεόμεθα ἱστορικῶς ἀλλὰ καὶ ἔθνικῶς ἀκόμη μὲ τὸν Χριστιανισμόν.

Ἡ γλῶσσα μας ὑπῆρξεν ἡ γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς χριστιανικῆς φιλολογίας. Εἰς ἑλληνικὰ γῶματα συνήλθον αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι εἰς τοὺς Ἕλληνας διεδόθη τὸ πρῶτον καὶ ἦνθισεν ὁ Χριστιανισμὸς, χάρις εἰς τὸν ὅποιον ἐδημιουργήθη ὁ πρῶτος χριστιανικὸς πολιτισμὸς καὶ τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν Βυζάντιον, τὸ ὅποιον ἐπιμὴν χιλιετηρίδα ἔλαμπεν ὡς φωτεινὸς φάρος ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς βαρβαρότητος τῆς λοιπῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ὅταν ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπέκυψεν εἰς τὰ ἀλλεπάλληλα πλῆγματα τῶν βαρβάρων, ἀπὸ τὸν φάρον ἐκείνον χιλιάδες πύρσοι μετελαμπάδευσαν τὸ φῶς εἰς τὴν Ἑσπερίαν διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ δημιουργία τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἄλλὰ καὶ μέσα εἰς τὰ σκότη τῆς δουλείας, ἢ χριστιανικῆ πίστις τῶν Ἑλλήνων, ἢ ὅποια συντηρεῖτο καὶ ἐκαλλιιεργεῖτο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ μοναστήρια μαζὶ μὲ τὰ Ἑλληνοχριστιανικὰ γράμματα καὶ ἰδανικά, ἐστάθη ἡ μοναδικὴ παρηγορία, τὸ στήριγμα, τὸ φῶς, τοῦ ὑποδούλου γένους. Αὐτὴ διετήρησε τὴν ἐθνικὴν ζωὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν μας. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἢ σπιθαμὴ ἢ κρυμμένη ὑπὸ τὴν στάκτην, ἢ ὅποια μᾶς ἔδωσε τέλος τὸ 1821.

Παρὰ ταῦτα, εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην 25ετιαν ἀπὸ τὸ 1821, ὄχι μόνον τὸ τάμα, ἀλλὰ καὶ ἡ πίστις καὶ τὰ ἠθικά ὑπόβαθρα τοῦ Ἑθνικοῦ ἤρχισαν νὰ λησμονῶνται καὶ νὰ παραγνωρίζωνται — ἐπισήμως τοῦλάχιστον — διότι κατὰ βάθος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ εἶναι θρησκευτικὸς.

Ἐπικολούθησαν τὰ πάθη καὶ οἱ ἐθνικοὶ διχασμοὶ καὶ ἔπειτα τὰ γνωστὰ ἀθεϊστικὰ καὶ ὕλιστικὰ κηρύγματα. Οὕτω τὸ Ἑθνος μας ἤρχισε νὰ χεimiάζεται θαρῶτα. Μερὶς τῶν πολιτῶν ὕπεστη πνευματικὴν ὑποβάθμιον καὶ ψυχικὴν κάψιν. Ἄλλὰ καὶ ὁλόκληρος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, ἀντὶ ἀνωτέρου δῆθεν πολιτισμοῦ, ἤρχισε νὰ δρέπη τοὺς καρπούς τῆς ἀποστασίας του: Πολέμους, μάχας, ξιδαίς, φθόνους, φόνους, ἀκολασίας, ἀναστατώσεις καὶ ὅλα τὰ ἄλλα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς παγκοσμίου κρίσεως, τὴν ὅποιαν δοκιμάζει σήμερον ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης, ἢ ὅποια — καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν αὐτὸ — δὲν θὰ ἴδῃ καλύτερας ἡμέρας, ἔαν δὲν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Χριστόν.

Ἡ ψυχικὴ ἐξυγιάνσις τῶν Ἑλλήνων, ὁ ἀποκαθαρισμὸς καὶ ἡ ἀναζωογόνησις τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως, ἢ ὅποια ἔπειτα ἀπὸ ὅλα ὅσα συνέβησαν ἔχει ξεθωριάσει, ἢ ἐπιστροφή εἰς Χριστόν καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς εὐγνωμοσύνης μας πρὸς Αὐτόν, ἀποτελοῦν τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον, ὄχι μόνον τοῦ μεγαλείου, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος μας.

Ἀπὸ τὸ ἐθνικὸν ὄθεν τοῦτο καὶ θρησκευτικὸν προσκλητήριον ἄς μὴ λείψῃ κανεὶς.

Ἄς δώσωμεν ὅλοι τὸ κατὰ δύναμιν διὰ τὸν Νάον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἂν θέλωμεν νὰ ζῶμεν τὴν ἀτιμόσφαιραν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν προγόνων μας. Ἄν θέλωμεν νὰ λεγώμεθα καὶ νὰ εἰμεθα γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἡρώων τοῦ 1821 καὶ συνεχιστὰι τοῦ ἔργου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ των.

Μετὰ τιμῆς

ΙΩ. Μ. ΚΑΜΠΑΛΟΥΡΗΣ

ΤΙ ΕΣΠΕΙΡΑΜΕΝ;

Ἄγαπητές μου «Ἀκτίνες»,

Μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον ἐδιάβασα στὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου τὸ ἄρθρο τοῦ π. Π. Χριστοδουλιᾶ, ποῦ ἀναφέρεται στὴν Νεότητα. Σὰν τέλειωσα τὴν ἀνάγνωσι, στάθηκα σὲ κείνο τὸ συμπέρασμα: «Ἄλλωστε οἱ νέοι εἶναι, ὅπως ὀρθὰ ἐλέχθη, οἱ ἐκφραστὰι τῆς ψυχολογίας τοῦ καιροῦ μας. Καὶ εἶναι ἐπίσης γνωστὸν, ὅτι ἡ κρίσις ποῦ διέρχεται σήμερα ἢ νεολαία εἶναι ἀντανάκλασις τῆς γενικωτέρας κρίσεως ποῦ δέρνει τὸν σημερινὸν κόσμον».

«... Πολλοὶ ἀξία ἔχουν πτωχύνει... Ὁταν τὰ παιδιά, οἱ νέοι, ὄχι μονάχα ἔξω, στὸν δρόμο, στὴν παρέα, στὸν κινηματογράφο, μὰ καὶ στὸ σπίτι ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς γονεῖς δὲν ἀκοῦνε παρὰ γιὰ κομπίνες, γιὰ μεγάλα καὶ ἄνομα κέρδη, γιὰ πράξεις φαυλότητος, γιὰ σὰρ καὶ γενικά γιὰ τὰ σύγχρονα εἰδῶλα, ποῦ παρουσιάζονται νὰ ἔχουν ἕλεξῃ ἀκαταμάχητον. Τότε τι πορεῖ νὰ σταθῇ ὄρθιο μέσα τους;»

Καὶ εἶπα: Ἡ νεότης πηγαίνει ὅπου ἐμεῖς τὴν πᾶμε. Ἐχει δίκην ὁ ἀρθρογράφος. Μήπως ἡ νεότης σκηνοθετῇ τὰ προκλητικὰ καὶ ἀκατάλληλα ἔργα τοῦ κινηματογράφου καὶ τῆς τηλεοράσεως; Μήπως ἡ νεότης ἀνοίγῃ τὰ διάφορα καταστρεπτικὰ κέντρα, δῆθεν ψυχαγωγίας, ἀλλὰ παγίδες; Μήπως ἡ νεότης γράφῃ τὰ ἀτυνομικὰ μυθιστορήματα καὶ τίς στήλες τοῦ κίτρινου τύπου; Δυστυχῶς ἐμεῖς οἱ μεγάλοι τὰ γράφομε ὅλα κι' ἐμεῖς παγιδεύομε τὴν νεότητα στὰ δίκτυα, ποῦ τῆς στήνομε κάθε μέρα. Ἐμεῖς δημιουργοῦμε στὰ σπίτια μας ἐστίες μολύνσεως τῶν παιδιῶν μας κι' ἐμεῖς δεχόμεστε ἀδιαμαρτύρητα τίς κακοήθειες τῶν προσκεκλημένων μας, διὰ λόγους ἀβροφροσύνης. Καὶ ἄς γίνεταί ἡ πιὸ μεγάλη φθορὰ στὴν οἰκογένεια. Ἐμεῖς ἀνοίγομε ὄλους τοὺς δρόμους τῆς ἀποστασίας κι' ἔπειτα διαμαρτυροῦμαστε, ὅταν μᾶς ξεπερνοῦν στὸ τρέξιμο. Ποῦ πηγαίνει ἡ νεότης; Ποῦ πᾶνε τὰ παιδιά μας; Ἄπλοῦστατα, δρέπομε τοὺς καρπούς τῆς προσφορᾶς μας. Θερίζομε ὅ,τι ἐσπείραμε καὶ σπέρνομε.

Καὶ τόσοι γονεῖς ποῦ εἶναι κάπως καλοὶ καὶ προσπαθοῦν γιὰ τὰ παιδιά τους; Δυστυχῶς, καὶ ἐκεῖνοι ποῦ δὲν εἶναι καταστηματαρχαὶ τοῦ κακοῦ, ἔχουν τὸ μερίδιό τους στὴν παγίδευσί καὶ παραπλάνησι τῆς νεότητος. Ἐχουν τὴν εὐθύνη τους διότι ἐμμέσως ἢ ἐπικροτοῦν ἢ μένουν ἀδιάφοροι. «Μὴ θίγετε τὰ κακὰς κείμενα». Πάντως δὲν ἀντιδρῶν. Καὶ ἀφοῦ δὲν ἀντιδρῶν, ἀλλὰ κυττάζουν μοιρολατρικά τὰ ὅσα συμβαίνουν, εἶναι φυσικὸ νὰ θρηνησοῦν

αύριο. Γιατί, όταν ή φωτιά φθάση στήν γειτονιά μας και δέν φροντίζομε νά σθῆσι, ασφαλῶς σύντομα θά κάψη και τὸ σπίτι μας, λέγει ἡ λαϊκὴ παροιμία.

Νομίζω πὼς γιὰ νά ἐπιβίωσῃ ἡ νεότης νά θρῆ τὸν σωστὸ δρόμο, χρειάζεται ἐμεῖς πρῶτοι, οἱ μεγαλύτεροι σὲ ἡλικία και θέσι, νά θροῦμε τὸ δρόμο μας με συνέπεια. Κι' ὅταν ἐμεῖς θροῦμε τὸν δρόμο με συνέπεια, ὡσαυτὸτε θά ἀντιδράσωμε σὲ κάθε τι τὸ ἀνάρμοστο. Κι' αὐτὴ ἡ ἀντίδραση θά εἶναι ὑγεία. Καὶ ἡ ὑγεία θά δώσῃ και στοὺς νέους αὐτὸ πού ζητοῦν νά δοῦν. Μιά συνεπὴ πορεία λόγων και ζωῆς. Ἀκόμη δέν τὸ βλέπουν πολὺ καθαρά νομίζω.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν

Λ. ΦΩΤΕΙΝΟΣ

* * *

ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ

Κύριε Διευθυντά,

Τὸ ἀξιοπρόσεκτον ἄρθρον τοῦ π. Πέτρου Χριστοδουλιᾶ με τὸν τίτλο «Ποῦ πηγαίνει ἡ Νεότης;» («Ἀκτίνες», Μάρτιος 1969, ἀρ. 299) γεννᾷ στὸν ἀναγνώστη πολλές σκέψεις γιὰ τὴ Νεολαία. Ἐπιτρέψατέ μου νά καταχωρήσω μερικὲς ἐν συντομίᾳ:

Πολὺ ὀρθῶς τονίζεται ἡ εὐθύνη τῶν πρεσβυτέρων γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις καταπτώσεως τῆς Νεολαίας. Θά ἔλεγα ὅτι οἱ ἐκτροπὲς τῆς σημερινῆς νεολαίας κατὰ κύριον λόγον ἔχουν τὴν ρίζαν τῶν εἰς βαθύτερες και οὐσιαστικότερες ἐκτροπὲς τῆς παλαιότερας γενεᾶς τοῦ χθὲς και τοῦ σήμερα. Δέν εἶναι δυνατόν νά ὑποστηριχθῇ σοβαρῶς ὅτι ἡ νεολαία ἡ σημερινὴ «ἐπῆρε τὸν κατήφορο» ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη. Προηγήθησαν παραλείψεις, ἔγιναν ὑπερβολές, πραγματοποιήθηκαν ἀντιφάσεις, ἐνεφιλοχώρησεν ἡ ὑποκρισία εἰς ἐπικίνδυνον βαθμὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν πρεσβυτέρων, και ξαφνικά(;) προητομιάσθη ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῶν πρεσβυτέρων ἡ δία λ ο σ ι ς, ἐνδείξεις τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς σημερινῆς νεολαίας εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Φρόντισαν οἱ μεγαλύτεροι νά ξεθεμελιώσουν τὸν σημερινὸν κόσμον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς και τὰς ἠθικὰς ιδέας, αἱ ὁποῖαι παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς κατόπιν σκληρᾶς δοκιμασίας εἰς τὸ χῶνευτῆρι τοῦ χρόνου και ἐστιλβώθησαν διὰ τοῦ αἵματος και τοῦ ἰδρώτος ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων. Καὶ ἀφοῦ ἡ παλαιότερη γενεὰ ἐδημιούργησε ἕνα ξεθεμε-

λιωμένο κόσμο φουσκωμένον ἀπὸ κενότητα, ἐρχόμαστε νά διαμαρτυρηθοῦμε γιὰ τὴ νεολαία πού εἶναι ὁ δικός μας καθρέφτης. Βεβαίως, ὅταν σπάζῃ κανεὶς τὸν καθρέφτη ἀπὸ θυμὸ γιὰ τὸ παρουσίασε τὴν ἀσχήμια του, δὲ σημαίνει πὼς χάνεται αὐτὴ ἡ ἀσχήμια... (Μὲ τὰ παραπάνω δέν θέλω νά δώσω «συγχωροχάρτι» εἰς τοὺς νέους, ἀλλὰ κυρίως ἐπιδιώκω νά ρίζω τὸ φῶς ἀπὸ ἄλλη γωνία πάνω στὸ θέμα. "Ἀλλωστε γιὰ τοὺς νέους και πρὸς τοὺς νέους καθημερινῶς λέγονται τὰ «ἐξ ἀμάξης» και ἰδιὰ και δημοσίᾳ)...

Ὁ π. Πέτρος εἰς τὸ ἄρθρον του ὀρθότατα τονίζει τὴν ἀνάγκην νά «στηθοῦν προχώματα» γιὰ νά «ὑπάρξῃ ταχεῖα ἀνάσχεσις και θετική, δημιουργικὴ ἀντιμετώπισις» τοῦ κακοῦ. Εἶναι γεγονός ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν μας οἱ νέοι εἶναι ἕνα σημαντικό και πολὺ εὐαίσθητο μέρος τῆς κοινωνίας. Τὰ κοινωνικά προβλήματα τοὺς συγκινοῦν ἰδιαίτερος. Θίγονται και ἐπαναστατοῦν ὅταν γίνονται μάρτυρες ἀδικίας, διότι κ α τ ἄ σ ι ν ο ἱ εἶναι ἰ δ ε ο λ ὄ γ ο ι, και ὡς ἐκ τούτου θέλουν νά πραγματώνεται ἡ δικαιοσύνη. Ἐάν, λοιπόν, δέν λυθοῦν με ρεαλισμὸν και εἰς τὴν πράξιν τὰ πολυποικίλα προβλήματα πού ὑπάρχουν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν με ἰδιαίτερον ἔντασιν τὰ τελευταῖα χρόνια — ἄλλα φανερά και ἄλλα ὑποβόσκοντα — εἶναι μαθηματικῶς βέβαιον, ὅτι πολὺ συντόμως θά ἔχωμεν και στὸ σπίτι μας τὴν νεανικὴν ἀναρχίαν, και μάλιστα εἰς πολὺ πῖθ ἐπικίνδυνον μορφήν ἀπὸ τὰς ἄλλας χώρας: ὁ νέος, και περισσότερον ὁ σημερινὸς νέος διψᾷ γιὰ μὲρψωσιν και δραστηριότητα ἢ ἔφεσις γιὰ εὐρύτερη γνώση, περισσότερο σήμερα, με τὴ διεύρυνση τῶν γνωσιολογικῶν ὀριζόντων και τὰς καταπληκτικὰς κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης, κατέστη πρὸς τοὺς ἄλλοις και παράγων ὁμαλῆς ψυχο-φυσιολογικῆς ζωῆς. Εἶναι ἀνάγκη νά δημιουργηθοῦν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς γνώσεως ἴσα εὐκαιρία γιὰ ὅλους τοὺς νέους μας ἀπὸ τὴν στοιχειώδη μέχρι τὴν ἀνωτάτη παιδεία: και ὅχι μόνον εὐκαιρία γνώσεως ἀλλὰ και ἴσα εὐκαιρία π ρ ο α γ ω γ ῆ ς τ ὠ ν ἄ ξ ι ὠ ν. Ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀεικρατίας και ἀντικειμενικότητος και ἡ ἀπάλειψις τῆς εὐνοκρατίας εἶναι τὸ πιὸ σταθερὸ, τὸ πιὸ ἐπαναστατικὸ, τὸ πιὸ ἀποτελεσματικὸ και τὸ πιὸ ὑγιὲς μέτρο και σ' αὐτὸν τὸν καίριον τομέα τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Ἡ γεῦσις τῆς ἀδικίας δημιουργεῖ μεθυστικὴν πικρίαν πού ὠθεῖ τοὺς νέους εἰς ἀντικοινωνικὰς πράξεις και ἀναρχικὰς ἐκδηλώσεις. Ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι πρό τινος διὰ νά καταλάβῃ κανεὶς πανεπιστημιακὴν ἔδραν

θά ἔπρεπε ἀπαραιτήτως νὰ ἔχη καὶ τό... «προσόν» τῆς λευκάνσεως τῆς κόμης. Γι' αὐτὸ καὶ ἀξιώτατο Ἑλληνας ἐπιστήμονες, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἔχουν τό... «μειονέκτημα» τῆς νεαρᾶς ἡλικίας, ἐνῶ διέθετον καὶ ἀρετὴν καὶ παιδείαν, ὠδηγήθησαν ἐκ τῆς τοιαύτης καὶ ἄλλων φαυλοκρατικῶν καὶ παλαιοκομματικῶν ἀντιλήψεων καὶ μεθόδων εἴτε εἰς πρόωρον μαρασμὸν εἴτε εἰς τὴν ξένην, ὅπου διαπρέπουν καὶ προσφέρουν τὰ φῶτα τῆς ἐπιστήμης των.

Ἡ δραστηριοποίησις ἐξ ἄλλου τῆς νεολαίας προκαλεῖ ψυχικὴν ἱκανοποίησιν καὶ πνευματικὴν πληρότητα εἰς αὐτήν, ὥστε νὰ εἶναι ἰσχυρὸς ἀντροπικὸς παράγων διὰ τὸν κοινωνικὸν ἐκτροχιασμὸν τῶν νέων. Ὁ ἀθλητισμὸς, ἡ μουσικὴ, τὸ θέατρον, ὁ ὕγιης κινηματογράφος ποὺ προβληματίζει πνευματικῶς καὶ δὲν κολακεύει χυδαίως τὰ κατώτερα ἔνστικτα, ἡ προκήρυξις διαγωνισμῶν μεταξὺ τῶν νέων εἶναι μέσα καὶ τομεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους διοχετευομένη ἡ νεανικὴ δραστηριότης, δύναται καὶ θετικῶς καὶ ἀρνητικῶς νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν προσγειωμένην εἰσόδον τῶν νέων εἰς τὴν κοινωνίαν. Εὐτυχῶς καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἐνεφανίσθησαν ὕγιᾶ στοιχεῖα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Ἑπαναστατικῆς Κυβερνήσεως, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὸν ἀθλητισμὸν.

Τελευταῖον — ἴσως καὶ σημαντικώτερον — εἶναι καιρὸς, νομίζομεν, νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχήν καὶ εἰς τὴν σημασίαν τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς ἐν τῇ πράξει ἀγωγῆς τῶν πρεσβυτέρων ἔναντι τῶν νεωτέρων. Εἶναι καιρὸς νὰ συνειδητοποιήσουν οἱ πρεσβύτεροι πῶς κάθε των βῆμα, κάθε λόγος των, κάθε ἰδικί των στάσις εἶναι μιὰ ζωντανὴ διδασκαλία διὰ τοὺς νεωτέρους. Τοῦτο ἰσχύει γιὰ τὴν κοινωνία γενικῶς καὶ εἰδικώτερον γιὰ τὴν οἰκογένειαν. (Τὸ τονίζει καὶ ὁ π. Π. Χριστοδουλιᾶς εἰς τὸ σχετικὸν ἄρθρον του). Θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ ἀναφέρω τὰ ὅσα ἀπλᾶ γράφει σχετικῶς ὁ G. Gighet (εἰς τὸ βιβλίον του «Ἡ τέχνη νὰ διδάσκη»):

«Ξέρεις πόσο εὐκόλο εἶναι γιὰ τὸ μωρὸ νὰ κόψῃ τὸ χέρι του μὲ τὸ μαχαίρι ἢ νὰ ζεματίσῃ τὸ πόδι του μὲ τὸν θραστήρα. Ἡ οὐλὴ μένει ἀκόμα καὶ ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια. Πολλὰ μυαλὰ διεστραμμένα καὶ ἀνάπηρα στὸν κόσμον ἔγιναν τέτοια ἀπὸ ἀπρόσεκτους γονεῖς, ποὺ τὰ φύλαγαν ἀπ' τὰ μαχαίρια καὶ ἀπὸ τὴ φωτιά, μὰ τοὺς ἄφησαν οὐλές ἀνεξάλειπτες μέσα στὴ ψυχὴ τους.

»Καὶ ὅσο πηγαίνουν στὸ σχολεῖο τὰ παιδιὰ καὶ χρόνια μετὰ ποὺ θὰ τελειώσουν, οἱ γονεῖς ἐξακολουθοῦν νὰ τὰ διδάσκουν. Εἴτε τὸ θέλουν εἴτε δὲν τὸ θέλουν, τὰ διδάσκουν. Ὁ πατέρας ποὺ ποτὲ δὲ

λέει στὸ γιό του παρὰ μιὰ μόνο λέξη καὶ θγαίνει κάθε θράδου τὸ πᾶν στὴ γειτονικὴ ταβέρνα, διδάσκει τὸ παιδί του καὶ μάλιστα ἔντονα, σάν νὰ ἔστεκε ἀπὸ πάνω του μὲ μιὰ θέργα. Εἶναι πολὺπλοκὴ δουλειὰ τὸ νὰ διδάσκη. Μπορεῖ ἕνας πατέρας νὰ μὴ διδάσκῃ τὸ γιό του νὰ πίνει καὶ ν' ἀδιαφορῇ γιὰ τὶς εὐθύνες ποὺ ἔχει... Εἶτε καλὸ εἴτε κακὸ, κ ἄ τ ι τὸ διδάσκει ὁ πατέρας. Πολλοὶ πατεράδες ἢ δὲν τὸ ξέρουν αὐτὸ ἢ δὲν τοὺς νοιάζει. Ὡστόσο εἶν' ἀδύνατο νάχῃς παιδιὰ καὶ νὰ μὴ τὰ διδάσκη. Δέρνε τα, χάιδευέ τα, ἀγνόησέ τα, θιάζέ τα νὰ τρών, ἀπόφευγέ τα ἢ φρόντιζε γι' αὐτὰ, ἀγάπα τα ἢ μὴν τὰ χωνεύῃς, ἐν τούτοις πάντοτε τὰ διδάσκεις κάτι». (Μετ. Εὐαγ. Πανέτσου, Ἀθήναι 1954).

Ἄς διευρύνωμεν τὴν ἔννοια τοῦ πατέρα μὲ τὴν ἔννοια τῶν πρεσβυτέρων καὶ τὴν ἔννοια τῆς οἰκογενείας μὲ τὴν ἔννοια τῆς κοινωνίας, καὶ τότε θὰ φανοῦν οἱ εὐθύνες τῶν πρεσβυτέρων γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις καὶ τὴ διαμόρφωση τῆς νεολαίας.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ
Καθηγητῆς - Φιλολόγος
ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ

ΕΒΔΟΜΑΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ

Ἀγαπητές μου «Ἀκτίνες»,

Ἐδῶ στὴ Θεσσαλονικὴ ἡ Ἐκκλησία μας γιῶρτασε ἕνα μεγάλο πανηγύρι. Τὸ μεγαλύτερο ὡς τώρα πανηγύρι. Καὶ ἦταν τὸ μεγαλύτερο γιὰτὶ τὸ ἔνοιωσε καὶ ἡ πῶ μικρὴ ἐνορία μας. Αὐτὸ τὸ πανηγύρι μᾶς τὸ χάρισε τὸ βιβλίον τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἁγία Γραφή. Γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάστηκε «ἔβδομάδα Ἁγίας Γραφῆς».

Συγκροτήθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ κατὰ σύσταση τοῦ Μητροπολίτου κ. Λεωνίδα. Ἡ ἐπιτροπὴ συνεσκέφθη ἐπανειλημμένως. Κατάρτισε πρόγραμμα διδασκείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐτοίμασε ἐγκυκλίους πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις. Ἦλθε σὲ συνεννόηση μὲ τὴ διεύθυνση τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ καὶ τῆς τηλεοράσεως. Ἐπεκονόνησε μὲ τοὺς Διευθυντὰς τῶν τοπικῶν ἐφημερίδων. Προέβη σὲ κάθε ἐνέργεια, ποὺ νόμιζε βοηθητικὴ γιὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτή. Τέλος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης σὲ γενικὴ συγκέντρωση τῶν ἱερέων καὶ τῶν συνεργείων ἔδωκε τὶς κατάλληλες οδηγίες καὶ ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν γιὰ τὶς 16 Μαρτίου, Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνησεως.

Ἡ ἀρχὴ ἔγινε κι' ὅλας μέσα στὸ ναό. Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας, ἐκεῖ κοντὰ στὸ παγκάρι, ἕνα τραπεζάκι

μέ αρκετά σώματα Ἁγίων Γραφῶν, προκαλεῖ τή ζήτηση καί τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν. Ἀκολουθεῖ ἡ σειρά τῶν συνεργειῶν. Ἄνὰ δύο οἱ κυρίες ξεκινοῦν γιὰ τὸ ὠραῖο ἔργο. Μὲ μίαν τσάντα γεμάτη ἀπὸ Ἁγίες Γραφές — Κείμενο - Ἑρμηνεία — κάμνουν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἀρχίζουν μὲ μιά προσευχή καὶ φθάνουν στὴν πρώτη πόρτα. Σπίτι, γραφεῖο, κατάστημα, κάθε τόπος πρέπει νὰ δεχθῆ τὴν ἐπίσκεψη τῶν κυριῶν. Τὸ ἔργο δύσκολο, ἀλλὰ τὸ Εὐαγγέλιο ποὺ μεταφέρουν, μὲ τὴν δύναμη τοῦ Χριστοῦ, τὸ κάμνει πολὺ ἀπλό καὶ χαρούμενο. Ἦδη σὲ μισή ὥρα τὰ πρῶτα συνεργεῖα γυρίζουν μὲ ἀδειανὰ τὰ χέρια. Τώρα ξαναγεμίζουν τὶς τσάντες καὶ ξεκινοῦν. Δὲν προκάνουν νὰ κρατοῦν ἐντυπώσεις. Κάτι σοφές κουβέντες ποὺ ἀκουσαν. Κάτι ἀπαντήσεις ποὺ ἔδωκαν. Κάτι ἀπίστευτες ἐκδηλώσεις ἀνθρώπων τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ λαοῦ. «Ἀπὸ μένα δὲν περάσατε» φωνάζει ἕνας δικηγόρος ἀπὸ τὸ γραφεῖο του. «Σὰς περιμένομε». «Ἐγὼ θέλω δύο τεμάχια γιὰ τὰ γραφεῖά μου» λέγει ὁ ἱατρός. «Δώστε μου ἕμένα τρία Εὐαγγέλια, λέγει ἕνας ἔμπορος. Ἐνα θέλω γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου καὶ τὰ δυὸ γιὰ τὶς κόρες μου. Θὰ τὰ δώσω σὰν ἱερά ἐνθύμια καὶ ἐφόδια γιὰ τὴ ζωή τους». Καὶ μιά πτωχὴ κυρία περιμένε στὴν εἴσοδο τοῦ φτωχικοῦ τῆς μὲ τὰ χρήματα στὰ χέρια. «Νὰ μὴ σὰς θάλω σὲ ἰκόπο νὰ μῆπτε μέσα στὸ φτωχικό, δώστε μου κι ἕμένα τὴν Ἑρμηνεία». Καὶ τὸ πληρώνει.

Ἔτσι τὰ σώματα τῶν Ἁγίων Γραφῶν τελειώνουν τόσο γρήγορα. Ἡ ἑβδομάδα Ἁγίας Γραφῆς σὲ πολλές ἐνορίες χάρη στὴν προθυμία τῶν κυριῶν, περιορίστηκε σὲ τρεῖς ἢ τέσσερες μέρες. Καὶ τοῦτο γιατί δὲν εἴχαμε ἄλλες Ἁγίες Γραφές. Κανεὶς δὲν τὸ πίστευε καὶ ὑπῆρχαν τόσα σπῆτα ποὺ δὲν εἴχαν Ἁγία Γραφή καὶ κανεὶς δὲν ἐπερίμενε νὰ ὑπάρξῃ τέτοια ζήτηση ἀπὸ ἀνθρώπους πάσης τάξεως καὶ καταστάσεως.

Εἶναι καὶ τοῦτο μιά εὐλογία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν πατρίδα μας.

Μέσα σὲ λίγες μέρες κυκλοφόρησαν 23.000 ἀντίτυπα, δίτομα, μικροὶ τόμοι ἢ ἀπλό κείμενο.

Ὁ ἐνθουσιασμοὸς τῶν συνεργατῶν καὶ ἡ ζήτηση ἀπὸ τὸ κοινὸ, μᾶς ὑπενθυμίζουν γιὰ μιά ἀκόμη φορά, τὴν εὐθύνη ποὺ ἔχουμε ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πατρίδος. Τὴν εὐθύνη ποὺ φέρνει κάθε συνει-

δητὸς χριστιανὸς καὶ ἰδιαίτερως ἡ διοικούσα Ἐκκλησία. Ἐπὶ πλέον τὴν διαρκῆ δοξολογία πρὸς τὸν Κύριο τῶν Δυνάμεων, ὁ ὁποῖος διὰ μυριάδων τρόπων καλλιιεργεῖ τὶς καρδιές τῶν παιδιῶν του καὶ τὰ προετοιμάζει γιὰ μιά εὐλογημένη καρποφορία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης μέσα στὸν σύγχρονο κόσμο.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία

Μετὰ τιμῆς

Λ. ΚΟΚΟΛΙΟΣ

Θεσσαλονίκη

ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ

Κύριε Διευθυντά,

Ἡ σελίδα «μὲ τοὺς νέους» (τεῦχος 299) εἶμαι σίγουρη ὅτι προσέφερε πολλὰ σὲ κάθε νεανικὴ καρδιά, ποὺ τώρα ξεκινεῖ νὰ θαδίσῃ τὸ μονοπάτι τῆς ζωῆς, ἢ ποὺ ξεκίνησε ἀλλὰ ἔχει χάσει τὸν δρόμο τῆς ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμές.

Γιὰτὶ κάθε νέος, ὅταν ξεκινήσῃ νὰ θαδίσῃ αὐτὸ τὸ δύσκολο μονοπάτι, φτιάχνει μπροστά του ἕνα πλάνο, ἕνα πλάνο γεμάτο ὁμορφες ἐπιδιώξεις, τέλεια ἰδανικά, ἕνα πλάνο ποὺ ὀνειρεύεται νὰ τὸ κἀνῃ θίωμά του, καὶ ὄχι νὰ τὸ ἀφίση σὰν ἕνα περαστικό ὄνειρο. Μὰ αὐτὸς ὁ κόσμος μας ὁ ὑλιστικὸς πιά κόσμος, καὶ τί δὲν προσφέρει γιὰ νὰ κἀνῃ τοὺς νέους νὰ ξεχάσουν κάθε τίμια ἀρχή τους, κάθε ὑψηλὴ χαρά. Καὶ προκαλεῖ αὐτοὺς νὰ θαδίσουν ὀδηγοῦμενοι ἀπὸ τὴν ὕλη καὶ ἀπὸ κάθε τι τὸ κατώτερο, μὴ βλέποντας ἂν ἀδικοῦν ἢ ἂν ἀμαρτάνουν. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι γάθηκε τὸ καλὸ. Ὑπάρχουν νέοι ποὺ ξεκίνησαν καὶ θαδίσαν τόσο σταθερὰ ἔχοντας πάντα μπροστά τους «τὸ τίμημα» αὐτὸ ποὺ τοὺς φέρνει πιὸ κοντὰ στὸ Θεό, πιὸ κοντὰ στὴν ἀλήθεια. Εἶναι ἐκεῖνοι οἱ νέοι ποὺ δὲν ἀρκοῦνται στὸ νὰ ὑπάρχουν, ἀλλὰ ἔχουν τὸ θάρρος νὰ ζοῦν νικῶντας. Ἀγωνίζονται γιὰ νὰ κρατήσουν ἀμόλυτο τὸ «τίμημα». Τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς τους. Τὴν ἀληθινὴ χαρὰ τῆς νεότητος τους.

Ἡ σημερινὴ νεότης θὰ στηρίξῃ τὸ αὐριανὸ μέλλον, ἡ νεότης ποὺ δὲν ἐξέχασε ποτέ «τὸ τίμημα».

Μετὰ τιμῆς

ΝΕΝΑ Γ. ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ

του Μ. ΦΩΤΙΟΥ

Κύριε Διευθυντά,

Ο συγγραφεὺς τοῦ ἔργου διὰ τὸν Μ. Φώτιον ἀρχίμ. Ἰ. Ἀλεξίου φέρει ἐπὶ τάπητος τὸ ἄκρως λεπτόν καὶ δύσκολον τῆς τοποθετήσεως καὶ τῆς ἐκτιμῆσεως μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἐκκλησίας, κυρίως δὲ ἐὰν ἔτυχε νὰ ζήσουν εἰς περίοδον ἀναθρασμοῦ, διαμάχης καὶ διαστρεβλώσεως τῶν γεγονότων. Οἱ χρόνοι τοῦ Μ. Φωτίου εἶναι ἄκρως κρίσιμοι.

Ἡ δυσκολία συγγραφῆς βιογραφιῶν ἔγκειται εἰς τὴν χρονικὴν ἀπόστασιν καὶ εἰς τὰ παρεχόμενα ἀλληλοσυγκρουόμενα στοιχεῖα. Οὐδεὶς σχεδὸν βιογράφος ἢ χρονογράφος τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Φωτίου παρέμεινεν ὅσον καὶ ἂν ἠθέλησεν ἄσφογος, ἀντικειμενικός, ἀκριθῆς καὶ δίκαιος. Ἡ ἐμπάθεια, ἡ δυσπιστία μεταξύ Ἀνατολῆς-Δύσεως, ἡ ἠλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα, ἡ πολιτικὴ ἔντασις ἐπῆρεσαν κατὰ μέγα μέρος ὅσα κείμενα μᾶς διεσώθησαν. Οἱ ἡμέτεροι συνηγώνίζοντο εἰς ἐκφράσεις καθ' ἕκαστον ἀλλο παρακωλοκακευτικὰς διὰ νὰ μεγαλοποιήσουν τὰ σφάλματα τῆς Δύσεως καὶ διὰ νὰ ἐκθέσουν εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν πρόσωπα καὶ γεγονότα καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα. Χωρὶς νὰ σταθμίσουν κυκλοφορούσας εἰδήσεις, τίς ἐπίστευον, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, διότι ἀνήκον εἰς τὸν Δυτικὸν κόσμον.

Σὺν τούτοις εἰς τοὺς ἡμετέρους ιστοριογράφους παρατηρεῖται μία περίεργος καὶ ἀπαράδεκτος τακτικὴ. Ἡρωοποιήσεως, ὑπερμεγεθύνσεως ἀρετῶν καὶ ἐνεργειῶν προσώπων καὶ παντὸς ὅ,τι εἶναι ἰδικόν μας. Κάποτε δὲ προστίθενται καὶ ἀνυπαρκτοὶ ἀρεταί. Ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ παλαιότερους καὶ συνεχίζομεν ἀκόμη τὸ ὕφος τῆς ἐξιδανικεύσεως, τῆς ὑπερβολῆς, διὰ νὰ ἐξάρωμεν πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὸν ἔθνικόν ἢ ἐκκλησιαστικὸν ὡς χώρον. Δὲν ἀναγνωρίζομεν ὄρια. Καταντᾶ πολλάκις αἱ λέξεις νὰ χάνουν πλέον τὴν σημασίαν των. Ἐὰν δὲ κάποιος τολμῆσῃ νὰ θίξῃ καὶ ὠριασμένα σκιερὰ σημεῖα, κινδυνεύει νὰ παρεξηγηθῇ ἢ νὰ θεωρηθῇ... ἐξομότης!

Ψυχρὰ καὶ ἀκριβοδικαῖα μελέτη τοῦ χειρισμοῦ τῶν σχέσεων τοῦ Μ. Φωτίου μὲ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης προδίδει ἔλλειψιν ἐλαστικότητος. Ἦτο ἀτεγκτος, ἀπότομος. Ἦτος ἐξ ἰδιοσυγκρασίας, ἴσως συμπιεζόμενος μεταξύ Σκύλλης καὶ Χάρυδδος ἀπὸ τὸν πολιτικὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν κολοσσῶν Βυζαντινοῦ-Ρώμης. Δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσῃ. Συμφωνοῦμεν ὅτι εἰς τὰ τῆς Πίστεως δὲν χωροῦν συμβιβασμοί. Ἄλλο ὅμως πρᾶ-

γμα εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις μὲ ἥπιον τρόπον καὶ μὲ συνδιαλλακτικὸν τόνον, χωρὶς νὰ δεξύνεται ἡ διάστασις, χωρὶς ἡ δυναμὴ τις νὰ καταθρονοῦσιν τὴν ἐνότητα. Διότι ὁ ἡγέτης, πολιτικός ἢ πνευματικός, πρέπει νὰ διαισθάνεται, νὰ προλαμβάνῃ τὰ χειρότερα. Νὰ σκεπτεται καὶ τὰς ἐπιπτώσεις εἰς τὴν μαζάν τοῦ λαοῦ. Πρέπει νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον. Ἐὰν ἡ ἱστορία ἀναδεικνύῃ καὶ δημιουργῇ τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες δημιουργοῦν τὴν ἀνάλογον ἱστορίαν, πολεμικὴν ἢ εἰρηνικὴν.

Ὁ σημερινὸς διάδοχος τοῦ ἱ. Φωτίου δὲν εὑρε σχέσεις καλυτέρας. Ὁ ἴδιος τὰς ἐβελλίωσε. Ὡς «ἀνὴρ ἐπιθυμῶν» ἔσπασε πάγους, τεῖχη καὶ φραγμοὺς αἰώνων. Ὁ Ἀθηναγόρας, ὁ νῦν Πατριάρχης δὲν ὑπεχώρησεν. Ἀνήγαγεν ὅμως τὴν ἀγάπην ὡς κίνητρον καὶ ὡς τὴν πλέον ἀναγκαίαν ἀφετηρίαν διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν. Θὰ ἠδύνατο νὰ συνεχίσῃ τὸ status quo καὶ ἐκ φόβου παρεξηγήσεως ἐκ μέρους τῶν ἀνευθύνων «συντηρητικῶν», νὰ ἐπευλογῇ τὴν ἀνταλλαγὴν ἀψιμαχιῶν, ἀναθεματισμῶν, τῶν οἰκίων ἡμῶν καιόμενων, καθ' ἣν στιγμὴν ὄλαι αἱ Ἐκκλησίαι σήμερον σείονται καὶ διέρχονται ἀνευ προηγουμένου κρίσιν.

Εἰς ἐποχὴν συνευσεως ὄλων τῶν ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ὑπὲρ λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάγκη ν' ἀποκατασταθῇ ἡ ἀλήθεια. Σφάλματα διεπράχθησαν ἀπὸ ὅλας τὰς πλευράς. Εἰς τὰς ὑπερβολὰς δὲν ἐμείναμε ἀμέτοχοι καὶ ἡμεῖς. Κατ' οὐδὲν θὰ μειωθῇ ἡ φυσιογνωμία τοῦ ἱ. Φωτίου ἐὰν ἐπισημανθῶν τινα σκιερὰ σημεῖα. Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων δὲν ἀπεσιώπησαν, σφάλματα κορυφαίων ἐργατῶν τοῦ Κυρίου. Ὁ ἱστορικός ἀντικειμενικός ἔλεγχος δὲν προδίδει ἀσέβειαν. Ἀπλούστατα ἀποδεικνύει πῶς ὁ Θεὸς ἀπεργάζεται μεγάλαι καὶ θαυμαστά καταφεύγων εἰς τὴν διακονίαν ἀνθρώπων, ὅχι ἀλαθίτων καὶ ἀπολύτων.

Ἀξίζει ἐν προκειμένῳ νὰ σημειωθῇ, ὅτι τελευταίως ἐπιφανεῖς Ρωμαιοκαθολικοὶ ὡς ὁ Grisar, συγγραφόντες βιογραφίας τῶν Μεταρρυθμιστῶν τοῦ Λουθάρου, Καλθίνου καὶ Zwingle, χωρὶς προκατάληψιν(1). Μὲ σεβασμὸν καὶ θαυμασμὸν, μὲ ταπεινώσιν καὶ πνεῦμα μετανοίας, ἀναγνωρίζουν πόσον ἠδίκηθησαν καὶ παρεξηγήθησαν. Ζητοῦν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς μνήμης των. Μερικοὶ δὲ ζητοῦν ἀπὸ τὸ Βατικανὸν νὰ... ἁγιοποιηθῶν! Οἱ ἀντίπαλοί μας δὲν ἦσαν πάντοτε ὅπως μᾶς φαίνονται καὶ ὅπως μᾶς ἐδίδαξαν. Ἀνάγκη ἀπομυθεύσεως πολλῶν ἀδικῶν ἀντιλήψεων καὶ τῆς ὀλεθρίας ἀρχῆς τοῦ συσκοτισμοῦ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν συμβάντων.

Θὰ ἔχωμεν ἀραγε καὶ ἡμεῖς τὸ θάρρος ν' ἀναγνωρίσωμεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τόσας

Θεοδώρου Κωνσταντίνου: «ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΙ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ», Ἀθήναι 1969.

Ὁ κ. Κωνσταντίνου γνωστός καὶ ἀπὸ ἄλλες θεολογικὲς καὶ λογοτεχνικὲς ἐργασίες του, μᾶς παρουσιάζει τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων σ' ἔμμετρη ἀπόδοση. Πρόκειται γιὰ μιὰν ἀξιοπρόσεχτη συνθετικὴ ἐργασία του. Γιατί δὲν περιορίζεται στὴν ἀπλὴ ἀπόδοση τῶν Πράξεων, ἀλλὰ τις πλουτίζει μὲ πρόσθετες περιγραφές καὶ φανταστικὰ ἐπεισόδια, παρεμβάλλει ἱστορικὰ καὶ ἐννοιολογικὰ συνδεδεμένα μ' αὐτές, τὰ κυριώτερα σημεῖα τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, καθὼς καὶ σχετικὰ μὲ τὸ κείμενον χωρὶα ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀπὸ τοὺς Ψαλμοὺς κ' ἀπὸ τὴν ὕμνολογία ἀκόμη (σελ. 11). Ἐξ ἄλλου διαφωτίζονται πολλὰ μέρη τῶν Πράξεων καὶ τῶν Ἐπιστολῶν μὲ ἱστορικὰ στοιχεῖα ἐκτὸς τοῦ κει-

μένου καὶ θεολογικὲς ἀναλύσεις πολὺ χρήσιμες γιὰ τὸν ἀναγνώστη. Χάρι στὴν ἐλευθερία αὐτὴ μὲ τὴν ὁποῖαν ἀποδίδονται αἱ Πράξεις, ἡ διήγηση παίρνει δροσιά καὶ ζωντάνια. Μεγαλειώδης π.χ. εἶναι ἡ περιγραφή τῆς δεξιώσεως τοῦ Ἀγρίππα στὸ Πραιτώριο ἀπὸ τὸν Ρωμαῖο Διοικητὴ, τὸν Φῆστο, στὴν ὁποῖαν ἐκάλεσαν τὸν Παῦλο δέσμιο γιὰ ν' ἀπολογηθῆ (σ. 170-173), ὅπου ὅμως καθὼς γράφει:

Χρυσὲς στολές, μεγαλοπρέπειαν, πλοῦτον

«πολλὴν τῆς Βερενίκης φαντασίαν»
φρονήματα ὑπερφίαλα, ἐπηρμένα
περὶ Ρωμαῖου πολίτου μάταιες σκέψεις

τ' ἀφάνισεν ὅλα ἡ εἴσοδος τοῦ Παύλου.
Λιτὴ περιγραφή, ποῦ νομίζει κανεὶς πὼς
διαβάζει Καθάφην.

Ὁ συγγραφεὺς κατέβαλε μεγάλη προσ-

ἀρετὰς τῆς Δύσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου οὐκ ὀλίγας ἀδεξιότητος καὶ σφάλματα τῶν ἡμετέρων; Ποῖος θὰ τινάξῃ αὐτὸν τὸν θαρῶν πέλπον τῆς ἐγωπαθείας μας καὶ μὲ εἰλικρίνειαν θ' ἀξιολογήσῃ πρόσωπα καὶ πράγματα τοῦ παρελθόντος; Διατί νὰ διατυμπανίζωμεν εὐκαιρῶς, ἀκαιρῶς, ὅτι ἡμεῖς ὑπῆρξαμεν ἀδιάθλητοι καθ' ὅλην τὴν Ἱστορίαν; Καὶ διατί νὰ ἐπιρρίπτωμεν συνεχῶς τὸ θάρος εἰς τοὺς ἄλλους;

Τὸ Σχίσμα εἶναι συνισταμένη πολλῶν παραγόντων καὶ ἰκακῶν χειρισμῶν εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν τῶν δύο κόσμων. Κανεὶς δὲν ξεύρει ποῖα εἶναι ἡ ὀρθοτικὴ γραμμὴ τῶν. Συμπλέκονται καὶ ἀλληλοσυγκρατοῦνται. Μέτοχοι καὶ συμμέτοχοι εἰς τὸν χωρισμὸν εἴμεθα ὅλοι. Οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ρύπου.

Ἄλλ' ὅτι πρόχειο σημεῖον εἶναι ἡ διαμόρφωσις νέου κλίματος. Τὰ παθήματα τοῦ παρελθόντος δὲν πρέπει νὰ ἐπανολαμβάνωνται ὁσάκις πρόκειται νὰ ἐκτιμησῶμεν πρόσωπα καὶ καταστάσεις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἀναμένομεν ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς μας μελέτας διὰ τὴν Δύσιν μὲ καθαρὰν τὴν συνείδησιν καὶ μὲ ἀληθῆ κρίσιν. Προηγεῖται ὅμως ἀπόρριψις προκατελιγμένων θέσεων καὶ ἀνόθευτος σκέψις. Καὶ τὰ προσόντα αὐτὰ τὰ προσφέρει μία ριζικὴ κάθαρσις, μία εἴσοδος τῆς Ἀγάπης, ὥστε ἡ Θεολογία μας νὰ μετα-

βληθῆ εἰς Θεολογίαν Ἀγάπης καὶ συμφιλίωσης καὶ ὄχι πλέον εἰς Θεολογίαν πολεμικὴν, διαλυτικὴν, ἐθνικιστικὴν, ὑπερευαριστῶσαν τὸν ἐγωισμὸν ἐθνῶν καὶ παρατάξεων καὶ ὄχι τὸν Χριστὸν, τὸν σαρκωθέντα καὶ σταυρωθέντα διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν μας ἀπὸ τοὺς ἐγωισμούς, οἱ ὅποιοι τόσον κακὸν ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν.

Σχεδὸν οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἱστορικῶν μας ἀκολουθοῦν τὴν εὐκόλον μέθοδον ἐπανολαμβάνοντες ἐπιχειρήματα καὶ νοοτροπίαν τῶν παλαιότερων ἄνευ ἐπαρκοῦς βασανισμοῦ. Προτιμοῦν τὴν πεπατημένην ὁδόν. Ἡ ἐποχὴ μας ζητεῖ περισσότεραν εἰλικρίνειαν, περισσότεραν θλίψιν διὰ τὰ ἔλκη τοῦ κατεσχισμένου σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Μετὰ τιμῆς καὶ εὐχῶν
Ο ΚΑΛΑΒΡΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

(1) Büsser: Das Katholische Zwingli-Bild von der Reformation dis zur Gegenwart. Zürich 1964.

Pollet: Zwingli et la Réforme en Suisse. Paris 1963.

Pollet: Dictionnaire de Théologie Catholique XV, 3745-3928.

πάθεια νά κρατήσει τὸ χρώμα τῆς διηγῆ-
σεως. Γι' αὐτὸ πολὺ συχνά, κάθε τόσο,
παραθέτει αὐτούσιες χαρακτηριστικὲς φρά-
σεις τοῦ κειμένου «ἐντὸς ἀγκυλῶν» καὶ κα-
θὼς χρησιμοποιεῖ ἀπλή καθαρεύουσα, δὲν
ὑπάρχει μεγάλη ἀντίθεση μὲ τ' ἀποσπά-
σματα τοῦ κειμένου. Τοὺς δύο ὅμως ὕ-
μνους τοῦ Παύλου γιὰ τὴν Ἀγάπη (Α' Κορινθ.
α' 13) καὶ τὴν Πίστη (Ἐβρ. α' 11) τοὺς ἀφί-
νει στὸ πρωτότυπο καὶ πολὺ σωστά, γιὰ τὴν ὑπέροχα ποιητικὰ αὐτὰ
κείμενα, μεταφραζόμενα ἢ παραφραζόμε-
να, θὰ ἔχαναν πολὺ ἀπ' τὴ δύναμη καὶ
τὴ χάρι τοῦ πρωτοτύπου.

Σ' ὁλόκληρο τὸ ἔργο ἀκολουθεῖται ὁ
ἐνδεκασύλλαθος σὲ ἰαμβικὸ μέτρο μὲ πολ-
λὴν ἐπιτυχία.

Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Κωνσταντίνου εἶ-
ναι εὐσυνείδητη. Συνεργάστηκαν σ' αὐ-
τὴν φανατικά ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ
πίστη τοῦ συγγραφέα. Πρόκειται γιὰ ἕνα
κείμενο πού διαβάζεται εὐχάριστα καὶ εἶ-
ναι συγχρόνως πολὺτιμο βοήθημα στὴν κα-
τανόηση τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀ-
ποστόλων καὶ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου,
πού ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς Ἐκ-
κλησιαστικῆς μας ἱστορίας.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

Ἰωάννου Χρ. Κωνσταντινίδου Δ. Θ.,
«ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ», Ἀθήναι 1969.

Αὐτὸ πού ἔχει νά ἐπισημάνη κανεὶς ἀ-
πὸ τὴν πρώτη ματιά εἶναι ἡ ὁμορφὴ ἐμ-
φάνισή του. Ὁραία τυπωμένο, πλούσιο σὲ
εἰκόνες, εἶναι κάτι πού ἐλκύει τὸ σύγ-
χρονο ἀναγνώστη. Παρουσιάζει μὲ λίγα
στοιχεῖα, σὲ γλῶσσα καθαρεύουσα, τὴ
ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν
καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἐκκλησιαστικῶν συγ-
γραφέων. Σὰν εἰδικὸς ὁ συγγραφεὺς τὸ
κρατάει σὲ κάποιο ψηλὸ ἐπίπεδο. Θὰ ἐρ-
χόταν ὅμως τὸ πόνημά του πιὸ κοντὰ στὸ
λαό, ἂν ἦταν γραμμὴ μὲ ἀπλούστερη
ὕψ. Ὡς τόσο καὶ αὐτὴ ἡ ἐργασία τοῦ
κ. Ἰ. Κωνσταντινίδου βοηθεῖ τὴν γνωρι-
μία τῶν Πατέρων καὶ τῶν ἔργων τους πού
μᾶς παραθέτει, πράγμα τόσο χρήσιμο καὶ
ἀπαραίτητο στοὺς δύσκολους καιροὺς πού
ζοῦμε.

Ι.Γ.Α.

Ἀρχιμ. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου «Ο ΜΕ-
ΓΑΣ ΦΩΤΙΟΣ». Ἐκδόσεις «Ζωῆς». Ἀθή-
ναι 1968.

Ὁ πατὴρ Ἰωάννης Ἀλεξίου ἐργαζόμε-
νος καὶ πάλιν εἰς τὸν κόσμον τῶν μορφῶν
τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νεωτέρας Ἑλλάδος

μᾶς χάρισε τὴν χρονιά πού πέρασε ἕνα
νέον καρπὸν τῆς συγγραφικῆς του δρα-
στηριότητος. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ διάλε-
ξε ἕνα θέμα ὄχι τόσο γνωστὸ στὸν τόπο
μας καὶ ὄχι τόσο ξεκαθαρισμένο στὴν
οὐσία του.

Ἡ μορφή τοῦ Μεγάλου Φωτίου, ὅπως
ἀναφέρει καὶ ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ τε-
λευταῖο κεφάλαιο, ἔγινε «σημεῖον ἀντιλε-
γόμενον». Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους
του καὶ ἀρκετοὶ ἱστορικοὶ ἔγραψαν μὲ πά-
θος ἐναντίον του καὶ ἐδημιούργησαν ἕνα
κλίμα δυσπιστίας γύρω στὴ μορφή του.
Ἀκόμη καὶ ὁ ἔθνικὸς μας ἱστορικός Κ.
Παπαρρηγόπουλος παρά τὴν εὐμενῆ διά-
θεσί του ἀπέναντι στὸ Ἑλληνικὸ Βυζάν-
τιο φαίνεται ὀλίγον διαστακτικὸς ἀπέναντι
στὸ σοφὸ Πατριάρχη.

Ὁ π. Ἰωάννης Ἀλεξίου, μετὰ ἀπὸ ἕνα
συνοπτικὸ ἀλλὰ ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο
πού ἐδημοσιεύθη στὸ τεύχος τῶν «Ἀκτι-
νων» τοῦ Φεβρουαρίου 1967, μᾶς ἔδωσε
μιὰ πλέον ἐκτεταμένη μονογραφία γιὰ τὴ
ζωή, τὴν δράσι, τὴν πνευματικὴ προσω-
πικότητα, τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Με-
γάλου Φωτίου.

Εἰς αὐτὴ στηριζόμενος εἰς ἐργασίας νε-
ωτέρων ἐρευνητῶν, τοὺς τίτλους τῶν ὁ-
ποίων παραθέτει εἰς τὴν Βιβλιογραφία, κα-
ταβάλλει μιὰ προσπάθεια ἀφ' ἐνὸς μὲν
νά γνωρίσῃ στὸ εὐρύτερο κοινὸν μιὰ ἐξέ-
χουσα φυσιογνωμία τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλ-
ληνισμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀφ' ἑ-
τέρου νά διαλύσῃ τὴν θολὴ ἀτμόσφαιρα
πού οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μεταγενέστεροι
ἐπικριταὶ του εἶχαν δημιουργήσει. Αὐτὰ
τὰ δύο σημεῖα, νομίζω ὅτι εἶναι οἱ ἀντι-
κειμενικοὶ σκοποὶ τοῦ συγγραφέως: δηλ.
ἡ ἐνημέρωσις τοῦ πλατυτέρου κοινοῦ πά-
νω στὸ ἔργο τοῦ Μ. Φωτίου.

Δὲν ἀποτελεῖ τὸ βιβλίον αὐτὸ ἱστορικὸ
κριτικὸ ἔργο μὲ εἰδικὲς ἐπισημονικὲς ἀ-
παιτήσεις ἀλλὰ μέσον συνδέσεως τοῦ συγ-
χρόνου ἀνθρώπου πρὸς τὶς μορφὲς ἐκεῖ-
νες πού ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία
καὶ τὴ στήριξι τῆς τρανῆς Βυζαντινῆς
Αὐτοκρατορίας.

Σὲ αὐτὴ του τὴν γραμμὴ ὁ συγγρα-
φεὺς ἐπιτυγχάνει νά προσφέρῃ ἐκεῖνο πού
ἔταξε ὡς στόχο του. Νά ζωντανεύσῃ τὴ
μαρφή τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου καὶ νά
τὴν καταστήσῃ προσιτὴ στοὺς συγχρόνους
μας καὶ μάλιστα στὴ νέα γενεά. Γιὰ τὸ
σκοπὸ αὐτὸ περιέλαβε στὴν ἐργασία του
ὁ π. Ἰωάννης ὅ,τι ἐπικοδομητικώτερον ἔ-
χει νά προσφέρῃ ἡ ζωὴ τοῦ Μεγάλου Φω-
τίου καὶ εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς πού ἐμεῖς
ἔχουμε ἀνάγκη.

Β. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

Σημαντική και θετική προσφορά στη μελέτη των Νεοελληνικών Γραμμάτων αποτελεί το βιβλίο του Δημήτρου Σταμέλου «ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ — ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ ΤΟΥ 19ου και 20ου ΑΙΩΝΑ» (Αθήνα 1968).

Ο κ. Σ. παίρνοντας μερικές χαρακτηριστικές μορφές των Γραμμάτων και του πνευματικού πολιτισμού μας (Αβλιχο, Βώκο, Γρυπάρη, Ζώτο, Καμβύση, Μαλακάση, Μητρόπουλο, Ουράνη, Παπαδούκα, Πολυδούρη, Πορφύρα, Σολωμό. Χατζημιχάλη και Χρηστομάνο — γιατί, όμως, όχι Παπαδιαμάντη;) και χωρίς να άσχολείται με έξαντλητικά βιογραφικά στοιχεία, μάς δίνει τα βασικά σημεία από το έργο τους και την επίδραση που ήσκησαν στην εποχή τους. Έκείνο, πού, κυρίως, προσφέρουν οι «Νεοέλληνες» είναι ότι έχουν σκύψει με αγάπη στις μορφές που μάς παρουσιάζει. Γι' αυτό και μάς αποκαλύπτει την βαθύτερη πνευματική ουσία του έργου των. Τόν τελικό σκοπό «από τον ψυχικό ήρωισμό και τ' ανθοβολήμα της καρδιάς», πού είναι: «νά φεγγαβολήει μέσα στον άνθρωπο ή κορυφαία του στιγμή: 'Η αποδέσμευση από τὸ χάος τοῦ ἐνστικτοῦ, ἡ ἀνύψωσή του στήν πνευματική αὐτονομία, ἡ ἀφιέρωσή του στό σύνολο, ἡ ἀποδέσμευση ἀπό τίς ἀντινομίες, μέ τελικό σκοπό τήν ἠθική ὀλοκλήρωση». Πολλές ἀπ' τίς μορφές αὐτές πέτυχαν στήν ὀλότητά του αὐτόν τόν σκοπό. Ἄλλες πάλαιψαν νά τόν πετύχουν. Παντοῦ ὁ σ. μάς ἀποκαλύπτει τὸ πνευματικό μεγαλεῖο τοῦ ἐσωτερικοῦ τους ἀγῶνα καί τοῦ ἔργου τους.

Ὅχι μόνο μέ δύναμη ἀλλά καί μέ ἀγάπη περισσή καί εὐλάβεια θρησκευτική ζωντανεῖει ὁ Κ. Σαρδελῆς τή μεγάλη τοῦ Γένους μορφή, τόν Ἅγιο Κοσμά τὸν Αἰτωλό, στό βιογραφικό μυθιστόρημά του «Ο ΑΓΙΟΣ ΤΩΝ ΣΚΑΒΩΝ», πού κυκλοφόρησε σέ δεύτερη ἔκδοση ἀπ' τίς Ἐκδόσεις «Τὸ Ἑλληνικὸ Βιβλίο». Καί ἀξίζουμε πολλοὶ ἔπαινοι στόν σ. πού καταπιάστηκε μέ αὐτὸ τὸ θέμα. Γιατί ὁ πατρο-Κοσμάς ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τοὺς μεγάλους δασκάλους καί τοὺς προδρόμους τῆς Ἐθνικῆς Ἀναστάσεως. Δὲν κλείστηκε σέ Ἀγιορείτικο Μοναστήρι. Τὸ μοναστήρι πού διάλεξε, ἐτιμᾶτο «σὴ μνήμη τῆς σκλαβωμένης Πατρίδας». Καί ἀπὸ δῶ διακόνεψε τὸ Θεό. Γιατί πίστευε — καί πολὺ σωστά — μάς πληροφοροῦει ὁ σ. ὅτι, «ἅμα μεθάνει ἡ Ἑλλάδα, μαζί της θά γείρη καί ἡ Ὀρθοδοξία». Ὁ Ἠγούμενος τῆς Μονῆς Φιλοθέου στό Ἄγιονόρος, μπορεῖ νά εἶχε χαρακτηρίσει «τρέλλα» αὐτήν τήν ἀπόφαση τοῦ Αἰ-

τωλοῦ. Ἀλλά χωρίς τέτοιες «τρέλλες» ἀνάσταση δὲ θάβλεπε τὸ Γένος.

Ὁ κ. Σ. ζωντάνεψε ὅλα τὰ ἱστορικά στοιχεία καί, μαζί μέ τή μορφή τοῦ Ἁγίου μιά ὀλάκερη ἐποχή. Οἱ σελίδες του, πέρα ἀπὸ τήν ἀναμφισβήτητη λογοτεχνική τους ἀξία, εἶναι γεμάτες ζωντανή Ὀρθοδοξία καί Ἑλλάδα. Καί τὸ μυθιστόρημα παίρνει πλατύτερες διαστάσεις, προβληματίζει.

Ἐδῶ πρέπει νά σημειώσουμε καί μίαν ἄλλην προσφορά — τὸ ἴδιο σημαντικὴ — τοῦ κ. Σ. Εἶναι ἡ «Ἀναλυτικὴ Βιβλιογραφία περὶ Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ». Σέ τούτον τὸν τόμον ἔχει συγκεντρώσει ὅλη τὴ βιβλιογραφία γύρω ἀπὸ τὸν Αἰτωλό ἀπ' τὰ 1765 ἴσαμε τὰ 1967. Καί τὸ σημαντικώτερο: Δὲν ἔχει κάμει ὅπλη καταγραφή τῆς βιβλιογραφίας, δίνει συνοπτικά, γιὰ κάθε ἀξιόλογο μελέτημα, τήν οὐσία τοῦ κειμένου. Θετικὴ προσφορά ὄχι μόνον στήν μελέτη τοῦ θέματος, ἀλλά καί στὰ Γράμματά μας.

Ἡ διηγηματογραφία τοῦ Γιώργου Δέλιου στήν «ΚΑΣ ΣΑΝΔΡΙΚΗ ΑΚΤΗ» εἶναι ἐνδοσκοπική, μέ μιά διάθεση δοκιμογραφικοῦ λόγου. Ὁ χρονικὸς περίγυρος εἶναι σύγχρονος καί ὁ χώρος, ἡ Μακεδονικὴ γῆ. Ὁ σ. διεισδύει μέ δεξιότητες στὰ ἐσώτερα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Γιὰ νά μάς ἀποκαλύψει, ἔτσι, αὐτὸ τὸ μυστήριο πού λέγεται ἄνθρωπος. Δὲν μένει σέ σχηματικές ἢ προκατασκευασμένες καταστάσεις. Προχωρεῖ ἐλεύθερα μέ κοσμοθεωριακὴ θεμελίωση τὴν ἀνθρωπινότητα καί τὴν καλωσύνη. Πιστεύει στόν ἄνθρωπο. «Ὁ ἀπρόσωπος ἄνθρωπος — θά μάς πεί στό διήγημά του «Ἡ Μέρα τοῦ Καλοῦ Θεοῦ» — μένει μόνος καί ἀποσπάται ἀπὸ τὴν ἀπεραντώση τοῦ ὀρίζοντα, μετατοπίζεται σέ πιὸ σύσκιο μέρος, καί ἀνταποδίδει τὸν χαιρετισμὸ μέ ὄσους περαστικούς προσέχουν τὴν παρουσία του». Ὁ κ. Δέλιος πιστεύει στήν ἱερὴ ἀξία τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας. Οἱ ἡρώες του εἶναι ἄνθρωποι μέ σάρκα καί νεῦρα, γι' αὐτὸ καί μάς πείθουν. Χαρακτῆρες ὀλοκληρωμένοι πού δείχνουν πὼς βγήκαν ἀπὸ χέρι ἐπιδέξιου τεχνίτη.

Μιά καινούρια προσφορά τοῦ Πάνου Παναγιωτοῦνη στὰ Γράμματά μας: «ΤΟ ΜΑΝΙΑΤΙΚΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ», πού κυκλοφόρησε ἀπ' τίς Ἐκδόσεις «Δωδεκάτη Ὠρα». Ἐνα δοκίμιο γιὰ τὸν τραγικὸ λόγο τῆς μανιατικῆς λαϊκῆς μούσας. Ὁ κ. Π. συγκέντρωσε μέ ἀγάπη

τά άγρια και άμορφα λουλούδια «της λαϊκής ψυχής της μανιατικής κορυφαίας του πόνου και της θλίψης, της μοιρολογίστρας». Τά έπεξεργάστηκε και μάς άποκάλυψε τή θαυύτερη ούσία τους, αυτό που είναι τó κέντρο στην πνευματική τους ύπόσταση. Φτάνει στη ρίζα, εκεί από όπου ξεκινάει ή Σχολή Ταυγέτου, μέ άναστήματα σαν τόν Γιάννη Καμπύση — που τóσα έχει προσφέρει στα Γράμματά μας. Κι' αυτή ή ρίζα είναι ή άκατάβλητη πνευματική λευτεριά ζευγαρωμένη μέ τήν ήρωική λευτεριά, δοσμένες όμως μέ τó πάθος τού τραγικού. Κι' αυτό είναι τó μεγαλείο του. Στο «Μανιατικό Μοιρολόγι και Τραγούδι» κυριαρχούν έντονα αυτά τά στοιχεία άποτελούν τήν ούσία του.

Μέ τήν ίδια αγάπη ó κ. Π. μάς είχε χάρισει προηγουμένως ένα λυρικό óδοιπορικό γιά τόν Άγιο τών Γραμμάτων μας: «Η ΣΚΙΑΘΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ». Ό χώρος δέν μου έπιτρέπει νά έπεκταθώ. Θέλω όμως νά ύπογραμμίσω ότι μέσα στις σελίδες αυτού τού óδοιπορικού ζωντανεύουν καθάρη ή μορφή τού κύρ Άλέξανδρου και τó μαγευτικό νησί του.

Έξ άλλου, στην «ΠΡΕΒΕΖΑ», τó «λυρικό óδοιπορικό μιás ψυχής στό μύθο τής Πρέβεζας» μάς χαρίζει ευαισθήτους στίχους, γεμάτους λεπτή μελαγχολία και άμετρη αγάπη γιά τόν ποιητή που έζησε και άφησε τήν τελευταία του πνοή στην πόλη «μέ τά νηπενθή». Έδω, ύπάρχουν έντονα ή προσωπική παρουσία τού ποιητή και τó λυρικό άρωμα, που άπλώνεται σέ όλους τούς στίχους. Τά ποιήματα, πέρα άπ' τήν προσωπική σφραγίδα, είναι μιá μουσική συμφωνία βγαλμένη από χορδές νυχτερινής άρπας.

Η Συμβολή τού Έλληνικού Πνευματικού Όμίλου Κύπρου στα Νεοελληνικά Γράμματα γενικότερα, είναι άναμφισβήτητη. Μέ τόν όγκώδη τόμο που κυκλοφόρησε τόν περασμένο χρόνο — «Φιλολογική Κύπρος 1967 - 1968» — πέρα από τήν συνεργασία αξιολόγων κατά πάντα ανθρώπων τού πνεύματος (όπως τών Κ. Σπυριδάκη, Ηλία Βενέζη, Κ. Χρυσάνθη, Ε. Χατζηστεφάνου, Π. Παττίχη, Θ. Παπαδοπούλου κ. ά.) μαζί μέ τήν πλούσια φιλολογική ύλη προσφέρει και μιá πλήρη εικόνα τής πνευματικής έργασίας που συντελείται στην Μεγαλόνησο. Και είναι αξιόλογη αυτή ή έργασία.

Ό κ. Στυλ. Σ. Μπαϊρακτάρης συνεχίζοντας τήν άθόρυθη έργασία — που χρόνια δίνει μέ τó αξιόλογο περιοδικό του «Χριστιανικές Πεννιές», μάς χάρισε μιá πνευματική άνθοδέσμη μέ «65 αϊσιόδοξα μηνύματα από τά 27 βιβλία τής Καινής Διαθήκης». Και αυτήν τήν άνθοδέσμη τήν τιτλοφορεί «ΧΑΡΑ ΘΕΟΥ». Η συμβολή τού κ. Μ. δέν είναι μικρή. Τó «Χαρά Θεού» είναι γεμάτο αϊσιόδοξία και πνευματικό ρεαλισμό.

Άφθαστος λυρισμός και λεπτή ευαισθησία χαρακτηρίζουν τήν «ΑΝΑΔΡΟΜΗ», τήν ένατη κατά σειρά ποιητική συλλογή τού Σάνθου Λουιώτη. Ό κ. Λ. μέ ξεχωριστή αγάπη φέρνει τά θήματά του στό όνειρο και τήν πραγματικότητα, γιά νά μάς δώσει μιá λυρική ποίηση μέ φιλοσοφικές προεκτάσεις. Σέ τόνο χαμηλό, σαν γλυκειά θαλασσινή αύρα, μέ φωνή γεμάτη μουσική, συνθέτει τούς στίχους του κάτω από τήν γλυκύτητα τού μεσογειακού ούρανού.

Τά «ΠΟΙΗΜΑΤΑ» τού Στέφανου Καμπή, είναι ένας όγκωδέστατος τόμος από 360 σελίδες, που κλείνει μέσα του λαμπρούς στίχους. Πέρα από τήν αξιόλογη πρωτότυπη έργασία τού π., ύπογραμμίζουμε τή μεταφραστική έργασία του, τó ίδιο αξιόλογο και τούτη. Οί μεταφράσεις που καταχώρησε σέ τούτον τόν τόμο, περιλαμβάνουν ποιήματα άπ' όλον σχεδόν τόν κόσμο: Άμερική, Μεξικό, Βραζιλία, Νικαράγουα, Περού, Κούβα, Τζαμάικα, Άφρική, Ίσπανία, Γαλλία, Γερμανία, Ίταλία, Σερβία, Τουρκία, Ρουμανία, Ρωσία, Ίσλανδία, Σουηδία, Άγγλία, Ίσραήλ, Ίνδιοι, Κορέα, Ίαπωνία, Κίνα κλπ. Έτσι ó κ. Κ. μέ έπίδέξιο τρόπο — γιατί οί μεταφράσεις του είναι ποιητικά δημιουργήματα — μάς κάνει κοινωνούς μέ τήν παγκόσμια ποίηση. Τά «Ποιήματα» είναι βγαλμένα από χέρι έπιδέξιου και εύσυνείδητου τεχνίτη τού στίχου.

Όυτε οί στίχοι τού κ. Άλκη Ροδινού στην «ΩΔΗ ΣΤΗ ΜΑΝΑ» μπόρεσαν νά μάς πείσουν άπόλυτα, ούτε τά όσα γράφει στόν πρόλογο γι' αυτούς ó κ. Χ. Τσαπαλάς. Βεβαίως ή «Ωδή στη Μάνα» κλείνει και συγκίνηση και άρτιους στίχους — είναι μιá θετική και σεμνή προσφορά στόν νεοελληνικό ποιητικό χώρο. Όμως δέν άγγίζει σέ πανανθρώπινο σπαραγμό βαθμούς κ ω μ ο ύ αρχαίας ελληνικής τραγωδίας» όπως ισχυρίζεται ó κ. Τσαπαλάς.

Με την ίδια πάντα εύσυνειδησία συνεχίζει την ποιητική του πορεία ο κ. "Άρης Χατζηδάκις. Καί η καινούργια ποιητική του συλλογή «ΚΛΑΥΣΙΓΕΛΩΣ» κλείνει καλοδουλεμένους στίχους, γεμάτους άνθρωπιά, πηγαίο λυρισμό και ύποβολή. Τη θεματογραφία του τη χαρακτηρίζει πρωτοτυπία, πλαστικότητα στις εικόνες και ένδοσκοπική πρόθεση.

★ ★ ★

Ο κ. Ίωάννης Θεογάρης στην δμώνυμη κριτική μελέτη του μάς παρουσιάζει το έργο του ΜΕΛΕΤΗ ΚΡΑΨΙΤΗ. Αφού την αρχή άναφερθή στα βιογραφικά στοιχεία του ποιητή, προχωρεί στην ανάλυση του έργου του, τονίζοντας ιδιαίτερα τόν επηρεασμό του από το ηπειρώτικο πνευματικό κλίμα.

ΝΙΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

★ ★ ★

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

Μητροπολίτου Τρίκκης και Σταγών Διονυσίου: «ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ». 'Αθήναι 1968.

Μητροπολίτου πρ. Λήμνου Βασιλείου: «ΕΠΙΤΟΜΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 1833 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ», (τόμος Γ'). 'Αθήναι 1969.

Μητροπολίτου Αιμιλιανού: «ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ, ΑΙΘΟΥΣΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ».

Του αυτού: «ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΣΙΓΙΛΛΙΑ», (έν τοίς κώδιξι του αρχιεοφυλακίου του Οικουμενικού Πατριαρχείου).

Του αυτού: «ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ».

Μητροπολίτου Γαλλίας Μελετίου: «ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΑΥΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ». Καλαμάτα 1967.

'Αρχιμ. Παντελεήμονος Ροδοπούλου: «Η ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ», Θεσσαλονίκη 1969.

'Αρχιμ. Άμβροσίου Τσατσάνη: «ΘΕΙΟΙ ΓΑΜΟΙ». 'Αθήναι 1968.

'Αρχιμ. Εύθ. Έλευθεριάδη: «ΑΝΑΤΑ-

ΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ» (τεύχη 1-2).

Βασ. Λαζανά: «Η ΜΙΜΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΩΦΑΛΛΟΙ». 'Αθήναι 1968.

Σάββα Νανάκου: «Η ΕΠΙ ΚΥΡΗΝΙΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ». Θεσσαλονίκη 1968.

'Ιω. Κολιτσάρα: «ΜΟΝΟΙ ΜΑΣ ΔΙΟΧΝΟΜΕ ΤΗ ΧΑΡΑ». 'Εκδόσεις «Ζωής», 'Αθήναι 1968.

'Αρχιμ. Πέτρου Χριστοδουλιά: «ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΟΣ ΗΓΕΤΗΣ» ('Ιησούς του Ναυή). 'Εκδόσεις «Ζωή», 'Αθήναι 1968.

Γεωργ. Κούβελα: «Η ΘΗΚΗ ΚΡΙΣΙΣ ΣΤΙΣ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ» (Μελέτη). Καλαμάτα 1969.

Σόλωνος Νινίκα: «ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ». 'Αθήναι 1969.

Γεωργ. Ήλ. Κρίππα: «ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΩΝ ΑΣΕΜΝΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ». 'Αθήναι 1969.

'Ετεοκλή Γρηγοριάδη: «ΔΩΣΤΕ ΛΙΓΟ ΑΙΜΑ». 'Αθήναι 1968.

Του αυτού: «ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΜΥΡΤΙΔΙΩΤΙΣ ΣΑ ΤΗΣ ΚΕΑΣ». 'Αθήναι 1968.

Παναγ. Νέλλα: «ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗΝ ΤΟΥ ΝΙΚ. ΚΑΒΑΣΙΛΑ». 'Αθήναι 1968.

Κωνστ. Παπαπέτρου: «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ». Θεσσαλονίκη 1968.

Π. Γρηγορίου: «Ο ΠΑΠΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΓ'. ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΣ» (χρονικό κατοχής). 'Αθήναι 1969.

'Ιω. Κωνσταντινίδου: «ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ» ('Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών) 1868-1938. 'Αθήναι 1968.

Γεωργ. Δώριζα: «ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΗΣ ΠΕΛΑΓΙΑΣ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ».

Διονυσίου Χιώνη: «ΑΠ' ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟ ΩΣ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙ» (ποιήματα). 'Αθήναι.

Ν. Π. Δελιαλή: «ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ». Κοζάνη 1964.

«ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ» (έτος 1967-1968).

Ευαγγέλου Σταμάτη: «ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΨΗΓΜΑΤΑ». 'Αθήναι 1968.

Δ. Βοσκού: «ΚΟΨΕ ΤΑ ΔΕΣΜΑ». Λευκωσία 1968.

Μηνιαίον Περιοδικόν «ΑΚΤΙΝΕΣ». 'Εκδοσις Χριστιανικής Ένώσεως «'Ακτίνες». Γραφεία: ὁδὸς Ἀκαδημίας 45, 'Αθήναι 135 (Τηλ. 624-233). — Θεσσαλονίκης: 'Αγίας Σοφίας 39. — Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Μισραλιώτου 13 'Αθήναι (402). Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Βλ. Σταματοπούλος, Ἰπποκράτους 189 'Αθήναι (708). Ἐτησία συνδρομὴ δρχ. 70, ἔξωτ. \$ 5. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ «ΒΥΣΣΙΝΟ-ΚΗΠΟ» ΤΟΥ ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ

Το πλησίασμα της σκέψης του Τσέχωφ δεν είναι έργο άπλο και ούτε μπορεί να γίνη άβασάνιστα και με έπιπολαιότητα. Κάτω από την ήρεμη έπιφάνειά του κρύβεται ή ταραγμένη θάλασσα των κοινωνικών πληγών, της μασκαρεμένης άθλιότητας, ή ίδια ή ζωή γυμνή, χωρίς εξάρσεις, χωρίς ύπερβολές, χωρίς καταστάσεις μεμονωμένες, που άφορουν ώρισμένους μόνον ανθρώπους· είναι ή ζωή όλων μας, όπως την βλέπομε σαν πρόσωπα δρώντα ή σαν άπλοι θεαταί.

‘Ο «Βυσσινόκηπος» είναι άσφαλώς από τα έργα του μεγάλου Ρώσου συγγραφέως, που άποκαλοΰμε άριστουργήματα. Γεννημένο μαζί με τον αιώνα μας συντέλεσε εις την αύξηση της φήμης του δημιουργού του. Φυσικά, έγινε αίτια πλήθους συζητήσεων γύρω από τόν νόημά του, όπως έξ άλλου και όλα, λίγο-πολύ, τα έργα του δραματουργού. “Έγινε αίτια να δημιουργήση άληθινή σύγχυση εις ανθρώπους ειδικευμένους εις την κρίση έργων τέχνης και άλλοι μόν να τόν χαρακτηρίσουν ως δράμα άλλοι δέ ως κωμωδία (όπως τόν έχαρακτήρισε και ό ίδιος ό συγγραφέας). ‘Ομολογώ ότι εις την παράσταση του ‘Εθνικού μας Θεάτρου παρεκλήθησαν μιά τέτοια συγχώνευση τού χιούμορ με την τραγωδία, μιά τραγωδία έσωτερική τού ανθρώπου, δοσμένη με τέτοια άπαράτηρητα φυσική άπλότητα, που δεν ήξερα άν έπρεπε να κλάψω ή να γελάσω. Γι’ αυτό προσπάθησα να διακρίνω τόν στόχο άπλως τού συγγραφέως, έμπιστευόμενος τόν χαρακτηρισμό τού έργου εις άλλους ίκανώτερος.

Πράγματι ό «Βυσσινόκηπος» άπαλλαγμένος από μελοδραματικά κρεσέντα, από πιραντελλικούς προβληματισμούς ή από την σαϊετηρική τραγικότητα φέρει τις καταβολές τού ιδιαίτερου εκείνου τσεχωφικού έκφραστικού τρόπου. ‘Ο συγγραφέας δεν θέλει να μάς πη την άναγκαιότητα της πώλησης τού κήπου με τις βυσσινίες για την έξόφληση ενός παλιού χρέους αλλά θέλει να μάς δώση την σκιαγράφηση των προσώπων, που συνδέονται με τόν βυσσινόκηπο, με εκείνο τόν δικόν τρόπο ψυχογράφησης. ‘Ο βυσσινόκηπος είναι ή ένσάρκωση τού παρελθόντος όλων μας

είναι τόν παρελθόν, όπου πολλοί προσκωλώνονται άπόλυτα, χωρίς να μπορούν να σκεφθούν έστω την άπαγκίστρωσή τους άπ’ αυτό. ‘Η ήρωίδα τού Τσέχωφ ζή μέσα στην μαγευτική άγλή τού παραδοσιακού, τού παλαιού, τού ιστορικού σχεδόν βυσσινόκηπου. Θέλει να ξεχάση την πραγματικότητα, τόν χρόνο, που κυλά, που δημιουργεί νέες καταστάσεις, νέες ιδέες, σαν αυτές, που άναφέρει ό αιώνας και περιπλανώμενος φοιτητής. ‘Η φαντασία της ήρωίδος δημιουργεί την όπτασία της μητέρας της, που περπατά άνάμεσα στις βυσσινίες. ‘Από την άλλη μεριά ό φτωχός φοιτητής θά φωνάξη ότι είναι έλεύθερος, γιατί είναι άνώτερος από τόν έρωτα, γιατί ζή μέσα στην φύση και άναπνέει τόν άρωμά της, γιατί άδιαφορεί για την παράδοση, που έχει ό βυσσινόκηπος ή, άν θέλετε, για την κομφορμιστική θεώρηση της ζωής και ζή έλεύθερος από τόν δεσμό τού παραδοσιακού, που έβαλε ό ίδιος ό άνθρωπος φραγμό και θάρος στη ζωή του. Κάποτε θ’ άποχωρισθούμε αυτό, που συνδέσαμε με την ύπαρξή μας και θά συμβή αυτό, που λέει ό γερο-ύπηρέτης στο τέλος τού έργου: «Τό σπίτι κλειδώθηκε· έμένα με ξεχασαν τ’εδώ». ‘Απ’ έξω ακούγεται ρυθμικά τόν τσεκούρι, που κτυπά τις βυσσινίες, άναμνήσεις τού παρελθόντος, που κλειδώθηκε σ’ ένα συρτάρι της μνήμης, όπως τόν παλιό, έπαρχιακό σπίτι.

Καθώς έφευγα από τόν θέατρο σκέφθηκα ότι τόν έργο αυτό κλείνει ένα μήνυμα για τόν άγχώδη σημερινό άνθρωπο: «Τό γεγονός ότι τόν μέλλον είναι άγνωστο και μπορεί να κλείνη δυσάρεστες για τόν καθένα μας καταστάσεις δεν σημαίνει ότι πρέπει να δεθούμε στο παρελθόν όλοκληρωτικά και να προσπαθήσουμε να εύρωμε την πραγματικότητα στην οΰτοπία! ‘Ο χρόνος κυλά άδυσώπητα και έμφανίζει για μάς σαν δεδομένη την επίδραση της άλλαγής του. Οί καταστάσεις διαδέχονται ή μιά την άλλη μαζί με την διαδοχή των έτών κι έμεις πρέπει να προσαρμοσθούμε σ’ αυτές. Ποιός είναι, λοιπόν, ό λόγος της συγκρίσεως παρελθόντος και μέλλοντος και τόν διαρκές άγχος άπ’ αυτήν; “Ας κάνωμε βίωμά μας όχι τόν παρελθόν, αλλά την έλπίδα για ένα καλύτερο μέλλον.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΜΑΪΟΣ 1969